

UNIVERSITI TEKNOLOGI MARA

TRANSKRIP TEMUBUAL BERSAMA

PUAN HAJAH ZAHARAH BINTI ABD HAMID

TOKOH GAMELAN TERENGGANU

**MENGENAI PENGALAMAN BELIAU DALAM BIDANG SENI TARIAN
GAMELAN**

NUR WADIHAH BINTI MOHD NOOR MAN

(2020958225)

ZULAIKHA BINTI AB RONI

(2020974899)

SEMESTER MAC 2021-JULAI 2021

UNIVERSITI TEKNOLOGI MARA

TRANSKRIP TEMUBUAL BERSAMA

PUAN HAJAH ZAHARAH BINTI ABD HAMID

TOKOH GAMELAN TERENGGANU

**MENGENAI PENGALAMAN BELIAU DALAM BIDANG SENI
TARIAN GAMELAN**

NUR WADIHAH BINTI MOHD NOOR MAN

(2020958225)

ZULAIKHA BINTI AB RONI

(2020974899)

FAKULTI PENGURUSAN MAKLUMAT

SEMESTER MAC 2021-JULAI 2021

ISI KANDUNGAN

	Isi Kandungan	M/S
Roman Numerals	Abstrak Penghargaan Senarai Abreviasi Senarai Singkatan Rujukan Kata	i ii iii iii iv-xii
1.0	BIODATA PENEMUBUAL 1.1 Penemubual Pertama 1.2 Penemubual Kedua	1 2 3
2.0	BIODATA TOKOH 2.1 Biodata Tokoh 2.2 Pengenalan kepada Tokoh	4 5 5-6
3.0	SEJARAH LISAN 3.1 Pengenalan 3.2 Objektif Sejarah Lisan 3.3 Kepentingan Sejarah Lisan	7 8 9 9
4.0	KAJIAN LITERATUR 4.1 Topik 1 4.2 Topik 2	10 11-12 12-15
5.0	TRANSKRIP TEMUBUAL BERSAMA TOKOH	16-106
6.0	LOG TEMUBUAL	107-119
7.0	RALAT	120-121
8.0	GLOSARI	122-126
9.0	INDEKS	127-131
10.0	BIBLIOGRAFI	132-135
11.0	LAMPIRAN 11.1 Biografi Tokoh 11.2 Surat Perjanjian 11.3 Senarai soalan 11.4 Diari Penyelidikan 11.5 Gambar, sijil-sijil, dan bahan lain yang berkaitan	136 137 138 139-144 145-153 154-166

Abstrak

Transkrip ini membincangkan tentang pengalaman seorang tokoh yang telah lama terlibat dalam salah satu warisan seni kebudayaan terkenal yang terdapat di Malaysia iaitu Tarian Gamelan. Ramai dikalangan masyarakat pada masa kini kurang terdedah dan kurang mengetahui tentang tarian ini terutamanya generasi muda pada masa kini. Kajian ini menyentuh sedikit sebanyak mengenai latar belakang tokoh iaitu Puan Hajah Zaharah Binti Abd Hamid, disamping pengalaman dan sumbangan beliau dalam bidang seni tarian gamelan sehingga mendapat anugerah tokoh gamelan dari kerajaan negeri Terengganu. Selain itu, kajian ini memfokuskan secara menyeluruh tentang sejarah, jenis-jenis tarian gamelan, peralatan semasa persembahan, bagaimana persembahan dilakukan, kriteria penari, cabaran dan isu semasa, dan banyak lagi mengenai Tarian Gamelan ini. Kajian ini bukan sahaja melalui Puan Hajah Zaharah sendiri malahan ianya juga turut daripada beberapa sumber lain bagi menyokong kajian yang telah dilakukan. Implikasi kajian ini adalah terutamanya kepada pengkaji, pelajar dan orang awam. Melalui projek sejarah lisan ini juga, diharapkan masyarakat di luar sana terutamanya generasi pada masa kini akan mengenali dengan lebih lanjut dan mendalami tentang seni Tarian Gamelan ini.

Kata kunci

Istana kolam, pemuzik, penari, seni kebudayaan, Tarian Gamelan.

Abstract

This transcript is discussing the experience of a figure who has been involved for a long time in one of the famous cultural art heritages found in Malaysia which is ‘Tarian Gamelan’. In today society, there are many people whom are less exposed and less aware about ‘Tarian Gamelan’ especially the younger generation today. This study touches a little bit about the background of the figure, Puan Hajah Zaharah Binti Abd Hamid and also her experience and contribution in the field of ‘Tarian Gamelan’ until she was awarded as ‘Tokoh Gamelan Terengganu’. Besides that, this study focuses comprehensively on the history, types of ‘Tarian Gamelan’, the equipment during the performance, how the dance was performed, the criteria of the dancer, challenges and issue and many more that related to ‘Tarian Gamelan’. This study is not only from Puan Hajah Zaharah but we also did some research and digging form some other sources in order to support this study. Implication of this study are especially for researcher, students and public. Through this oral history project as well, it is hoped the community out there especially the current generation will be more familiar and learn more about the art of ‘Tarian Gamelan’.

Keyword

Cultural art, dancer, Istana Kolam, musician, Tarian Gamelan.

Penghargaan

Terlebih dahulu kami ingin mengucapkan syukur Alhamdulillah ke hadrat Allah S.W.T, keran di atas limpah dan kurniaNya maka dapat kami menyiapkan transkrip kajian Sejarah Lisan ini dengan jayanya walaupun menempuh pelbagai rintangan dan dugaan, Alhamdulillah.

Di kesempatan ini, kami ingin mengucapkan jutaan terima kasih yang tidak terhingga kepada Puan Siti Noorsiah Binti Jamaludin, selaku pensyarah kami di atas tunjuk ajar, sokongan, kesabaran, nasihat dan bimbingan yang diberikan banyak membantu kepada penghasilan transkrip ini.

Begitu juga kepada tokoh yang kami temubual iaitu Puan Hajah Zaharah Binti Abd Hamid, tanpa kerjasama beliau tidak mungkin transkrip ini dapat disiapkan. Di sini kami ingin mengucapkan jutaan terima kasih kepada beliau di atas kesudian beliau ditemuramah dan sanggup meluangkan masa serta berkongsi pengalaman beliau sepanjang keterlibatannya dalam seni tarian gamelan.

Tidak lupa juga kepada keluarga kami yang tidak jemu memberi dorongan dan sokongan dalam menyiapkan tugasan ini. Ribuan terima kasih terima kasih kami ucapkan, tanpa dorongan dan sokongan kalian tidak mungkin kami dapat menyempurnakan tugas ini dengan sempurna. Malahan, jutaan terima kasih kepada rakan-rakan seperjuangan yang sama-sama bertungkus lumus menghasilkan tugas ini dan juga bertukar-tukar idea dalam membantu kami menyiapkan tugas ini.

Akhir sekali, harapan kami agar transkrip yang kami hasilkan ini dapat menambah ilmu pengetahuan kami dan juga dapat memberi manfaat kepada para penyelidik di luar sana.

Sekian, Terima kasih.

Senarai Abreviasi

SINGKATAN	MAKSUD
ASWARA	Akademik Seni Budaya Dan Warisan Kebangsaan
DO	District Officer
LCE	Lower Certificate of Education
KL	Kuala Lumpur
PKP	Perintah Kawalan Pergerakan
SRP	Sijil Rendah Pelajaran
SUKTRA	Kumpulan Pejabat Setiausaha Kerajaan Terengganu
TV	Televisyen
UMK	Universiti Kebangsaan Malaysia
UMT	Universiti Malaysia Terengganu
UniSZA	Universiti Sultan Zainal Abidin

Senarai Singkatan

NWNM : Nur Wadihah Binti Mohd Noor Man

ZAR : Zulaikha Binti Ab Roni

ZAH : Zaharah Binti Abd Hamid

Rujukan Kata

Abih	Habis
Ado	Ada
Agi	Lagi
Agok	Agak
Ah	Lah
Aje	Saja
Ajor	Ajar
Akhbor	Akhbar
Ambek	Aambil
Ane	Mana
Anok	Anak
Anoknda	Anakanda
Ator	Hantar
Ayoh	Ayah
Ayok	Ayak
Bakpe	Kenapa
Banyok	Banyak
Bayor	Bayar
Bekah	Bekas
Belajor	Belajar

Belake	Semua
Belatih	Berlatih
Beloh	Sebelah
Bende	Apa
Benor-benor	Benar-benar
Bereti	Berhenti
Besor	Besar
Bettuk	Bentuk
Bowok	Bawa
Brape	Berapa
Buleh	Boleh
Budok	Budak
Bui	Bagi
Buke	Bukan
Capok	Campak
Capur	Campur
Citer	Cerita
Daeroh	Daerah
Dakpe	Tidak mengapa
Dale	Dalam
Darjoh	Darjah

Deh	Ya
Dekat	Kepada / Di
Depang	Depan
Dengor	Dengar
Dibayor	Dibayar
Dio	Dia
Doh	Dah
Dok	Tak / Tidak / Kan
Dokleh	Tidak boleh
Duk	Tinggal / duduk
Eh	Ke / kan
Galok-galok	Gelak-gelak
Gambor	Gambar
Gane	Bagaimana
Gapo	Apa
Gi	Pergi
Gini	Begini
Gituh	Beginu
Guane-guane	Macam mana
Ha	Ya
Haah	Ya

Habih	Habis
Hantor	Hantar
Hiley	Hilang
Ho	Ya
Hok	Yang
Hooh	Ya
Jap	Sekejap
Jejah	Jejas
Jeput	Jemput
Joh	Darjah
Jugok	Juga
Jupe	Jumpa
Jupo	Jumpa
Kang	Kan
Katne	Di mana
Kalu	Kalau
Kapong	Kampung
Kasor	Kasar
Kat	Dekat
Kebanyokannya	Kenyanyakannya
Kecik	Kecil

Kei	Kan
Keje	Kerja
Kekgi	Sekejap lagi
Keluor	Keluar
Kete	Kereta
Kije	Kerja
Koho	Makin
Kokrang	Kepada orang
Lake	Semua
Laki	Lelaki
Lame	Lama
Lawo	Lawa
Lemoh	Lemah
Leni	Sekarang
Lening	Sekarang
Luor	Luar
Macang	Macam
Mace	Macam
Mane	Mana
Maroh	Marah
Masaloh	Masalah

Melayok	Melayak
Mencabor	Mencabar
Menengoh	Menengah
Mende	Apa
Mengisohkan	Mengisahkan
Mitok	Minta
Mok	Emak
Mudoh	Mudah
Nape	Apa
Nari	Menari
Nampok	Nampak
Ngajor	Mengajar
Ngat	Sangat
Ni	Ini
Nok	Nak
Nuh	Sana
Nung	Sana
Oghang	Orang
Op	Kan
Pahang	Faham
Pahtu	Selepas itu

Pale	Kepala
Pastu	Selepas itu
Payoh	Susah
Pecoh	Pecah
Pedia	Siapa
Pelajor	Pelajar
Perikse	Periksa
Pernoh	Pernah
Pindoh	Pindah
Pon	Pun
Pulok	Pula
Punoh	Rosak
Puok-puok	Puak-puak
Rendoh	Rendah
Rojok	Rujuk
Rosok	Rosak
Rumoh	Rumah
Sabik	Sebab
Sakni	Tadi
Sapa	Sampai / hingga
Sape	Siapa

Saloh	Salah
Sarian	Seharian
Sekoloh	Sekolah
Semboh	Sembah
Sila	Silau
Situ	Disitu
Slaluh	Terus
Sorang	Seorang
Suku	Asing
Sume	Semua
Susoh	Susah
Takboh	Tak nak
Takde	Tiada
Takdok	Tiada
Tamboh	Tambah
Tanyo	Tanya
Tapok	Tapak
Tau	Tahu
Tekok	Tengkuk
Tengoh	Tengah
Tidok	Tidak

Tiap	Setiap
Tok	Tidak
Tranung	Terengganu
Tukor	Tukar
Uley-alik	Ulang-alik
Wak	Buat
Wape	Berapa
Wi	Bagi

1.0

**BIODATA
PENEMUBUAL**

1.1 Penemubual Pertama

Nama:	Nur Wadihah Binti Mohd Noor Man
Tarikh Lahir:	03 Julai 1999
Tempat Lahir:	Hospital Sultanah Nur Zahirah Terengganu
Alamat:	44. Kg Jeram Hilir Tepoh, 21060 Kuala Terengganu, Terengganu
No Telefon:	0139069793
Emel:	2020958225@student.uitm.edu.my
Program:	Pengurusan Rekod (IM246)

1.2 Penemubual Kedua

Nama:	Zulaikha Binti Ab Roni
Tarikh Lahir:	22 November 1999
Tempat Lahir:	Kg. Pengkalan Datu, Sering 16150 Kota Bharu, Kelantan
Alamat:	Kg. Pengkalan Datu, Sering 16150 Kota Bharu, Kelantan
No Telefon:	0133837643
Emel:	zulaikhan67@gmail.com
Program:	Pengurusan Rekod (IM246)

2.0

**BIODATA
TOKOH**

2.1 Biodata Tokoh

Puan Hajah Zaharah Binti Abd Hamid atau lebih mesra dikenali dengan nama Kak Arah atau Kak Roh. Beliau dilahirkan di Kuala Terengganu, Terengganu Darul Iman pada 8 Ogos 1949 dan sekarang berusia 72 tahun. Ibunya bernama Datin Ainun Binti Abdullah berasal dari Terengganu manakala ayahnya bernama Tok Muda Haji Abd Hamid Bin Haji Abd Rahman berasal dari Pekan, Pahang. Beliau merupakan anak ke dua daripada empat orang adik-beradik. Mendapatkan pendidikan sehingga ke peringkat Lower Certificate of Education (LCE) dalam aliran Inggeris di Grammar School Terengganu. Beliau berkahwin dengan Dr. Abdul Wahab Bin Ngah selama 30 tahun dan tidak dikurniakan cahaya mata.

2.2 Pengenalan kepada Tokoh

Puan Hajah Zaharah Binti Abd Hamid mula melibatkan diri dalam tarian gamelan pada tahun 1969. Puan Zaharah memiliki pengalaman selama 50 tahun dalam penglibatan seni beliau, terutamanya bakat dalam bidang tarian gamela Melayu. Minat beliau dalam tarian gamelan datang daripada diri sendiri dan juga kerana sering melihat nenek beliau menari tarian gamelan di Istana Kolam, Terengganu. Puan Hajah Zaharah Binti Abd Hamid merupakan cucunda kepada Puan Adnan Binti Abdullah atau lebih dikenali sebagai Mak Nang dalam dunia tarian gamelan yang merupakan seorang primadona tarian gamelan dan juga seorang jurulatih penari joget istana Terengganu suatu ketika dahulu dibawah bimbingan YM Tengku Ampuan Mariam. Sepanjang penglibatan beliau menjadi seorang penari gamelan, beliau telah banyak melakukan persembahan di dalam negara maupun luar negara. Beliau berhenti bergiat aktif sebagai penari pada tahun 1989 dan pada tahun 1991 beliau dilantik menjadi jurulatih

tarian gamelan sehingga kini. Beliau telah dianugerahkan sebagai Tokoh Gamelan Tradisional Melayu oleh Kerajaan Negeri Terengganu pada 30 Oktober 2018 di Dewan Besar Wisma Darul Iman, Kuala Terengganu. Semangat dan minat beliau yang tinggi menjadi dorongan kepada beliau untuk terus bergerak aktif dalam bidang tarian gamelan ini.

3.0

SEJARAH LISAN

3.1 Pengenalan

Seni kebudayaan merupakan lambang warisan sesebuah negara yang mencerminkan identiti sebuah bangsa. Masyarakat Melayu di Malaysia mempunyai pelbagai jenis kesenian. Dalam kalangan masyarakat Melayu, kesenian boleh dibahagikan kepada empat bahagian utama, iaitu seni rupa (ukiran), seni suara (nyanyian), seni gerak (tarian) dan permainan tradisional (Ramli et al., 2018). Malaysia ialah sebuah negara yang memiliki pelbagai warisan seni kebudayaan dan setiap satunya mempunyai keunikan tersendiri, salah satunya ialah tarian gamelan.

Tarian gamelan adalah salah satu tarian seni kebudayaan yang tertua dan terkenal di Malaysia. Tarian gamelan merupakan satu tarian Melayu klasik yang berasal dari Terengganu dan Pahang (Muhammad Fazli Taib Saearani & Agus Cahyono, 2016). Tarian gamelan ialah bentuk tarian yang diiringi dengan lagu-lagu Gamelan Melayu. Suatu ketika dahulu tarian gamelan merupakan salah satu daripada kesenian istana dan dipelihara oleh pihak istana dengan baik dan hanya menjadi hiburan bagi para bangsawan dimana tarian tersebut dilindungi oleh kerabat diraja, dipersembahkan di istana kerajaan, dan berfungsi sebagai bahagian yang sangat indah dalam kegiatan pernikahan dan perayaan kerajaan (Nursafini Jafar & Rahmah Bujang, 2015).

Semakin berjalannya arus kemodenan, tarian tradisional seperti tarian gamelan ini semakin kurang mendapat sambutan terutamanya dalam golongan generasi muda zaman sekarang. Oleh itu, amat penting untuk memastikan setiap anggota masyarakat mengenali salah satu seni kebudayaan negara yang terkenal ini. Ini adalah untuk menjamin seni kebudayaan ini sentiasa dikenali dan dipandang tinggi sebagai warisan negara. Oleh demikian, seni ini antara khazanah masyarakat yang sentiasa dipelihara dan dipulihara kerana selain menjadi cerminan identiti masyarakat setempat, ia turut mempunyai kekuatan dalam membentuk budaya masyarakat (Sharif Shek et al., 2017). Justeru itu, kajian ini dibuat adalah untuk mengangkat semula martabat kesenian tarian gamelan ini agar tidak lenyap ditelan arus kemodenan zaman. Disamping itu, untuk memastikan seni tarian ini dikenali di semua lapisan masyarakat tidak kira umur dan kaum agar ia sentiasa menjadi suatu warisan yang sentiasa diingati tidak kira sejauh mana arus kemodenan berjalan.

3.2 Objektif Sejarah Lisan

Objektif kajian sejarah lisan ini dijalankan adalah seperti berikut:

- Untuk mempopularkan kembali tarian gamelan dalam kalangan masyarakat.
- Untuk mengekalkan keaslian warisan budaya seperti tarian gamelan.
- Untuk menarik minat masyarakat terhadap tarian gamelan melalui kajian sejarah lisan.

3.3 Kepentingan Sejarah Lisan

3.1 Masyarakat

- Memperkenalkan kepada masyarakat mengenai seni kebudayaan negara melalui seni tarian gamelan.
- Mendedahkan masyarakat dengan keunikan seni persembahan tarian gamelan dan keistimewaannya.
- Menjamin seni tarian gamelan ini tidak lenyap ditelan zaman dan dilupakan oleh generasi yang akan datang.

3.2 Negara

- Mempertahankan seni tarian gamelan sebagai sebuah khazanah warisan negara yang perlu dijaga.
- Memperkenalkan negara ke serata dunia melalui kesenian tarian gamelan ini sebagai sebuah keunikan tersendiri yang mencerminkan identiti bangsa dan negara.
- Memastikan seni tari tradisional ini tidak pupus ditelan arus kemodenan yang membuat tarian gamelan ini semakin dilupakan.
- Untuk menarik minat pelancong yang datang ke Malaysia untuk mengenali lebih dekat seni tari gamelan ini.

3.3 Ilmu

- Menyumbang semula kepada pendedahan ilmu dalam bidang kesenian tarian gamelan.
- Memberi pendedahan ilmu bagaimana tarian gamelan ini boleh terwujud
- Memelihara ilmu seni kebudayaan tarian gamelan agar tidak dimamah zaman.

4.0

**KAJIAN
LITERATUR**

4.1 Topik 1:Seni kebudayaan

Perkataan seni membawa kepada banyak maksud. Setiap orang itu mempunyai pandangan yang berbeza terhadap definisi seni itu sendiri. Berdasarkan (Kamus Besar Bahasa Indonesia, 2016) perkataan seni itu sendiri mempunyai banyak maksud antaranya adalah keahlian membuat karya yang bermutu, karya yang diciptakan dengan keahlian yang luar biasa seperti tari, lukisan, ukiran dan maksud yang ketiga adalah kesanggupan akal untuk menciptakan sesuatu yang bernilai tinggi atau luar biasa. Berdasarkan artikel oleh Hadiattmodjo, beliau mengatakan bahawa seni adalah sesuatu yang boleh dilihat dari pelbagai sudut pandangan. Menurut buku (Fine Arts in Islamic Civilization, 1981) pula ada menyatakan seorang pemikir Islam iaitu Imam al-Ghazali memperkatakan bahawa “seni itu indah melalui pandangan kecantikan dan keindahan” ia lahir daripada diri sendiri dan tidak untuk yang lain.

Kebudayaan pula adalah keseluruhan perilaku manusia dalam kehidupan yang menjadi suatu identiti. Budaya tempatan diwariskan turun-temurun dan kemudiannya melahirkan nilai-nilai kearifan tempatan melalui kebudayaan dan ia diharap dapat menerapkan nilai tersebut kepada generasi akan datang (Pramudi, 2010). Menurut (M. Thoyibi, n.d), kesenian kebudayaan dapat ditafsirkan sebagai penjelmaan seni yang telah membudaya, yang termasuk dalam aspek kebudayaan dan dapat dirasakan dan diresapi oleh ramai orang dalam arus perjalanan sejarah peradaban manusia. Bagi (Harry Sulastianto, n.d) pula, seni budaya adalah sebuah elemen dalam aktiviti mengekspresikan idea-idea dan pemikiran estetik, termasuk mewujudkan kemampuan dan imajinasi pandangan atas beberapa benda, karya atau suasana yang dapat melahirkan rasa indah dan menciptakan peradaban manusia yang lebih maju. Walaupun terdapat pelbagai definisi yang berbeza terhadap seni kebudayaan ini namun ia membawa kepada kepentingan dan matlamat yang serupa.

Menurut portal rasmi Universiti Putra Malaysia, ia ada menyatakan bahawa aktiviti kesenian dan kebudayaan memainkan peranan penting untuk membentuk sahsiah dan jati diri pelajar. Selain itu, aktiviti seni kebudayaan dapat mengukuhkan keakraban semua kaum melalui kepelbagaian yang dimiliki dalam aktiviti kebudayaan tersebut (Kathleen Chew, 2019). Tambahan beliau, kepelbagaian budaya yang dipaparkan akan kekal menjadi warisan dan pencetus kemakmuran kepada generasi muda yang tidak berpeluang merasai pengalaman nostalgia lalu sepertimana yang

dikecapi oleh generasi terdahulu. Namun begitu, dalam menjaga kepentingan seni kebudayaan ini, terdapat beberapa cabaran yang terpaksa ditempuhi oleh penggiat seni.

Antara cabaran yang dihadapi bagi mengekalkan seni kebudayaan ini adalah penutupan gedung-gedung seni dan budaya seperti muzium seni, galeri seni, pentas kebudayaan dan sebagainya disebabkan oleh pandemic Covid-19 yang melanda dunia. Menurut Erma Fatima (2021), industri teater negara semakin di ambang kelumpuhan dan perlu segera diselamatkan. Tambahan beliau, pihak bertanggungjawab perlu mengambil langkah pemulihan bagi menyelamatkan industry kreatif di negara ini. Selain itu, generasi muda pada masa kini tidak tertarik dengan aktiviti seni kebudayaan. Menurut Zaiton Md Desa (2020), iaitu Ketua Pengarah Istana Budaya berkata bahawa banyak kesenian tradisional seperti Mek Mulung dan Makkyung semakin dilupakan terutama oleh generasi muda.

4.2 Topik 2:Tarian Gamelan

Menurut Farouk Mohd Amin (nd.), tarian merupakan satu bentuk kehidupan estetik yang sangat bernilai dan juga bersifat ubiversal dan dinamik. Tarian juga memainkan peranan yang penting dalam proses perkembangan seni yang lain. Tambanya lagi, tarian tradisional Melayu terbahagi kepada beberapa kategori dan Tarian Klasik adalah salah satunya. Tarian klasik merupakan tarian yang berasal dari istana. Sejak dari itu muncullah tarian seperti Tarian Asyik, Tarian Inai, Tarian Gamelan dan banyak lagi. Di dalam khazanah tarian Melayu, terdapat empat istilah yang menunjukkan tari iaitu ‘tandak’, ‘Igal’, ‘Liuk’ serta tarian yang memerlukan pergerakan tangan, lengan dan jari (Sheppard, 1972). Selain itu, Kupervia Snyder (1984) mengatakan bahawa tarian adalah satu ekspedisi budaya yang sangat kaya tetapi agak susah untuk dianalisis dan diinterpretasikan. Pergerakan tarian adalah satu perkara yang mudah untuk diamati namun ia suar untuk menterjemahkan atau memahami mksud tersiratnya.

Di Malaysia, bentuk tarian yang dikenali sebagai Joget Gamelan pernah wujud sebagai tradisi persembahan yang menonjol di istana-istana Pahang dan Terengganu (Nursafini Jafar & Rahmah Bujang, 2015). Dalam kajian Nursafini Jafar dan Rahmah Bujang (2015), juga ada menyatakan bahawa persembahan tarian gamelan hari ini

menunjukkan usaha untuk menegakkan ciri dan elemen tradisionalnya, walaupun tidak ada perlindungan oleh istana. Muhammad Fazli Taib Saearani dan Agus Cahyono (2016), menyatakan bahawa nama Gamelan berasal dari Gamelan Melayu yang dimainkan untuk tarian tersebut. Gamelan adalah sekumpulan alat muzik yang menampilkan penggunaan alat perkusi seperti xylophone, metallophones, drum dan gong (Nursafini Jafar & Rahmah Bujang, 2015). Di Malaysia, alat muzik Gamelan atau muzik disebut sebagai Gamelan Melayu untuk membezakannya dari Gamelan Jawa atau Bali. Gamelan Melayu terdiri daripada alat seperti saron, baron, bonang, gambang, gong dan lain-lain (Harun Mat Piah & Siti Zainon Ismail, 1986).

Harun Mat Piah (1983) menjelaskan lagi satu ensemble gamelan Jawa yang lengkap pula terdiri daripada dua puluh alat muzik dan boleh mencapai sehingga tujuh puluh lima alat muzik. Menurut kajian yang dijalankan oleh Ahmad (2008) menjelaskan bahawa sebahagian daripada peralatan ensemble gamelan Jawa sama seperti alat muzik ensemble gamelan Melayu dan selebihnya termasuk slentem, rebab, suling, celempung, gender kempul dan ketuk. Bambang (1984) mengatakan muzik gamelan Jawa terdiri daripada instrumen muzik yang dipukul dan diperbuat daripada logam berbentuk canang atau bilahan yang mempunyai pelbagai ukuran. Berdasarkan Harun Mat Piah (1983), ensemble gamelan Melayu mempunyai beberapa kelebihan tertentu berbanding dengan muzik etnik yang lain.

Di Malaysia terdapat pelbagai jenis tarian tradisional yang terkenal antaranya adalah tarian gamelan. Oleh hal yang demikian, bagaimanakah terwujudnya tarian gamelan ini? Menurut Shahril Asmar Saaaid dan Mohamed Roslan Malek (1995) ada menyatakan bahawa gamelan wujud kerana dikaitkan dengan satu cerita tentang raja pertama yang memerintah Jawa pada suatu ketika dahulu. Raja tersebut bernama Sang Hyang Guru dan baginda mempunyai sebuah istana di atas puncak Gunung Medan Kamulan. Ketika itu, telah diciptakan satu alat yang boleh mengeluarkan satu nada atau bunyi bagi memberi isyarat kepada dewa untuk datang menghadapnya. Alat yang diciptakan ketika itu adalah gong. Selepas itu diciptakan pula gong yang kedua sebagai tanda untuk menyampaikan pesanan atau isyarat yang lain sehinggalah tercipta gong yang ketiga. Tambah Siti Zainon Ismail dan Harun Mat Piah (nd.) ketiga-tiga gong diciptakan itu telah menjadi satu nada dalam satu set gamelan dan

ianya dikenali sebagai ‘Lokanata’ atau ‘Lokananta’ yang membawa maksud Raja Alam.

Berdasarkan (Haji Marzuki Ali, 1994), gamelan telah berkembang dari Pulau Jawa, Indonesia yang kemudiannya menular ke Sumatera, Kalimantan, Semenanjung Malaysia dan juga selatan Filipina. Ada juga yang mengatakan bahawa gamelan telah wujud sejak kurun ke-17 lagi dan berasal daripada Kepulauan Riau-Lingga. Muzik dan tarian gamelan terus berkembang sehingga abad ke-19 ke Johor dan kemudiannya berkembang pula ke Pahang dan seterusnya ke Terengganu. Negeri-negeri terebut merupakan negeri yang berada di bawah pengaruh Riau atau Johor-Riau. Namun kini, tarian gamelan ini terkenal di negeri Terengganu. Hal ini kerana ia bermula daripada perkahwinan dua orang puteri Sultan Ahmad dari Pahang dengan dua orang raja di Terengganu, iaitu Sultan Zainal Abidin III dan Sultan Sulaiman Badrul Alam Shah antara tahun 1881 sehingga tahun 1942. Menurut (Ahmad Omar Ibrahim, 2005), tarikh lengkap perkahwinan tersebut adalah pada 4 November 1885.

Berdasarkan artikel Senibudaya Negeri Terengganu pula, gamelan wujud di Terengganu pada asalnya adalah kerana muzik gamelan sahaja. Muzik gamelan tersebut dikenali sebagai ‘keromong’. Setelah itu, barulah muncul tarian gamelan atau joget gamelan. Seperti dinyatakan diatas, tarian inu muncul melalui perkahwinan diantara Tengku Sulaiman dan Tengku Ampuan Marian iaitu anakanda Sultan Ahmad iaitu Sultan Pahang. Tengku Ampuan Mariam juga merupakan anak kepada Che Zubedah iaitu isteri ketiga sultan dan merupakan salah seorang yang mengendalikan satu daripada tiga kumpulan gamelan di istana. Che Zubedah telah mendidik dan mengasuh Tengku Ampuan Mariam tentang tarian gamelan untuk terus mempertahankan joget gamelan dan perkembangan seni tarian ini di Terengganu. Tengku Ampuan Mariam telah mengambil beberapa orang kanak-kanak sebagai anak angkat. Anak-anak tersebut dikenali sebagai ‘Budak Joget’ dan baginda mengajar mereka tarian gamelan ini dengan dibantu oleh Che Zubedah selepas kemangkatan Sultan Ahmad.

Tambah Haji Ahmad Omar lagi, Gamelan di Terengganu mengalami zaman kemuncaknya apabila negeri Terengganu ketika itu berada di bawah pemerintahan Sultan Sulaiman Badrul Alam Shah bersama permaisurinya, Tengku Ampuan Mariam pada tahun 1920 sehingga tahun 1942. Baginda sangat meminati gamelan dan telah

berusaha melatih pemuda dan pemudi di Terengganu untuk bermain peralatan muzik dan tarian gamelan. Ketika itu, sebanyak 95 buah lagu gamelan telah dicipta dan sebahagiannya dimainkan bersama dengan irungan tarian atau dikenali sebagai tarian gamelan. Gamelan telah mengalami zaman gelap akibat daripada penaklukan dan pemerintahan Jepun pada tahun 1941 dan kemudian diiuti dengan kemangkatan penaungnya pada tahun 1942. Sehingga ke hari ini pelbagai cabaran yang dilalui dalam bidang tarian gamelan.

Antara cabaran tersebut adalah bagaiman ingin menyesuaikan seni gamelan tersebut dengan peredaran zaman. (Abdul Khalil, 2016) berkata “usaha menyuntik elemen kontemporari itu membawa cabarannya yang tersendiri, apakah lagi gamelan sendiri terhad pada lima not saja” ketika Bual Bicara Tokoh-Perkembangan Gamelan Melayu di Akademi Seni Budaya dan Warisan Kebangsaan (ASWARA), Kuala Lumpur, baru-baru ini. Selain itu, (Ahmad Faisal Abd Razak, 2019) menyatakan dahulu orang ramai menganggap bahawa tarian gamelan ini hanyalah untuk tontonan kerabat diraja dan golongan bangsawan sahaja. Oleh hal yang demikian, Tun Ahmad Faisal sebagai Penggerak warisan sari merasa bertanggungjawab untuk menarik minat golongan muda terutama pelajar sekolah yang masih kurang pendedahan mengenai gamelan. Tambah beliau, hal ini sekaligus dapat mengasah bakat dengan aktiviti kesenian serta memulihara satu daripada khazanah dan warisan seni tari Melayu daripada terus pupus ditelan zaman.

5.0

**TRANSKRIP
TEMUBUAL
BERSAMA TOKOH**

5.0 Transkrip Temubual Bersama Tokoh

Assalamualaikum Warahmatullahi Wabarakatuh dan Salam Sejahtera. Berikut adalah temubual sejarah lisan mengenai latar belakang dan pengalaman hidup seorang tokoh dalam bidang tarian gamelan. Bersama-sama kami ialah Puan Hajah Zaharah binti Abd Hamid yang merupakan seorang penari gamelan. Rakaman ini dijalankan pada tarikh 27 Mei 2021 bertempat di Panggupuri Ladang Tok Pelam. Temubual ini dikendalikan oleh saya, Nur Wadihah binti Mohd Noor Man dan Zulaikha binti Ab Roni. Dengan segala hormatnya temubual dimulakan.

NWNM: Mula-mula saya nak tanya tentang latar belakang diri puan sendiri?

ZAH: _.

NWNM: (ketawa kecil)

ZAH: (memakai kaca mata dan melihat buku) Nama saya Hajah Zaharah binti Abd Hamid.

NWNM: Dengor dok? (ditujukan kepada ZAR)

ZAR: Dengor--.

ZAH: (melepaskan kaca mata) Saya sekarang sebenarnya jurulatih. Jurulatih tarian gamelan dulu sebagai penari. Saya dilantik menjadi jurulatih ni pada tahun 1991.

ZAR: Ok.

NWNM: Umur sekarang ni?

ZAH: Tujuh puluh satu [71].

NWNM: Tujuh puluh satu [71] (mengangguk).

ZAH: Bulan lapan [8] ni, lapan hari bulan lapan [8^{hb}] ni tujuh puluh dua [72] ah
(ambil ketawa).

NWNM: Tempat lahir asal Terengganu [Malaysia] ke?

ZAH: Kuala Terengganu [Terengganu] (mengangguk).

**NWNM: Kuala Terengganu [Terengganu]. Boleh kongsikan serba sedikit tentang latar
belakang keluarga seperti nama mok ayoh ke?**

ZAH: (memegang buku) Mok ayoh saya, ayah saya berasal dari Pahang [Malaysia],
Pekan--Pahang [Malaysia]. Mok dari Kulala Terengganu [Terengganu] lah.

NWNM: Adik-beradik ada brape?

ZAH: Empat [4] oghang [orang].

NWNM: Puan anak ke?

ZAH: Ya?

NWNM: Puan anak ke?

ZAH: Anok ke dua [2].

ZAR: Nama--ibu bapa puan tu boleh puan kongsikan?

ZAH: Bapa saya Tok Muda Haji Abd Hamid Bin Haji Abd Rahman merupakan orang besar _ negeri Pahang [Malaysia].

ZAR: Oh (mengiakan).

ZAH: Ibu saya Datin Ainun binti Abdullah berasal dari Terengganu [Malaysia] lah.

ZAR: Ok. Boleh puan ceritakan tentang perkahwinan puan contohnya usia perkahwinan, nama suami, pekerjaan suami?

ZAH: (memegang buku) Usia perkahwinan saya tiga puluh [30] tahun. Nama suami Dr. Abdul Wahab Bin Ngah.

NWNM: Dr. Abdul Wahab (menulis).

ZAH: (mengangguk) Bin Ngah. Bekas wakil rakyat.

ZAR: Oh (mengiakan).

ZAH: Kawasan Batu Rakit [Terengganu].

ZAR: Puan ada berapa orang anak?

ZAH: Saya takde--rezeki. Saya bela anak sepupu dua [2] beradik. Dia pun terlibat dalam tarian gamelan jugok, dulu la.

NWNM: Sekarang dok ah.

ZAH: Sekarang dok. Ada anok doh, sorang lagi masih. Dia keje pejabat pelancongan [Terengganu].

NWNM: Pejabat pelancongan Teregganu [Malaysia] lah. Tadi puan kata bekas suami [sic, suami], *sory* [maaf]--suami puan bekah wakil rakyat kang kiranye ye dok telibat la dalam bidang ni?

ZAH: Dok (menggeleng) dia orang politik (sambil gelak) tapi dia banyok wi [bagi] sokongan la (sambil gerakkan tangan).

NWNM: Apakah tahap pendidikan tertinggi?

ZAH: Zaman dulu kang kerja [sic, belajar] dok tinggi tapi buleh keje pon ok doh.
Setakat LCE [Sijil Rendah Pelajaran] je.

NWNM: LCE tu?

ZAH: *Lower Certificate of Education* [Sijil Rendah Pelajaran] masa tu dalam aliran English [Inggeris].

NWNM: Sekolah orhang putih?

ZAH: Ha (mengangguk). Leni dio panggil SRP op.

NWNM: Masa tingkatan tiga [3] op?

ZAH: (mengangguk) Ha tingkatan tiga [3] tapi masa tu boleh keje doh lepas pada LCE tu.

NWNM: Sekolah--mana?

ZAH: Sekolah? Ha?

NWNM: Sekolah _ sekolah mana?

ZAH: Sekolah Grammar [Grammar School Terengganu] [Terengganu].

NWNM: Oh grammar.

ZAH: Sebab dulu darjoh enam [6] kang kena ambek perikse nok NWNM: Haah.
naik tingkatan satu [1] __ suka _ grammar.

NWNM: Kiranya lepas LCE tu takdok dok la?

ZAH: Ha takdok doh ah.

NWNM: Habih LCE tu masuk keje--?

ZAH: Dok keje agi jadi penari dulu. Masa tu Dato Mubin Sheppard [Tan Sri Dato Dr Haji Mubin Sheppard], dia tengoh penari jadi saya salah soghang lah penari tu dia enam [6] semua.

NWNM: Ada puan ikut mana-mana kelas rasmi dok untuk masuk_?

ZAH: Kita (suara kanak-kanak) latihan tu buat di Istana Kolam [Terengganu] jadi primadona tarian gamelan ni lah yang ajor kita.

NWNM: Istana Kolam [Terengganu] tu kat ane ada agi sekarang?

ZAH: Takdok doh, ni tapok (suara kanak-kanak) menda? (menunjukkan arah dengan tangan) Flat Kolam [Terengganu].

NWNM: Oh, depang tu (menunjukkan arah dengan tangan).

ZAH: Ha (menggangguk)

ZAR: Minat puan dalam tarian gamelan ni datang daripada diri puan sendiri,
pengaruh rakan ataupun daripada ahli keluarga puan?

ZAH: Ha jap. Minat tu dari diri sendiri sebab kita duk ulang alik kat Istana Kolam
[Terengganu] tu rajin tengok nenek [Puan Adnan binti Abdullah] menari kang,
dia pun primadona tarian gamenelan ni la. Jadi duk **ZAR:** Sape uley-alek. Ya?

ZAR: Sape nama nenek puan tu?

ZAH: Puan Adnan binti Abdullah. (kanak-kanak menangis)

NWNM: Puan?

ZAH: Adnan.

ZAR: Oh.

NWNM: Puan Adnan (menulis).

ZAH: Binti Abdullah. Dia memang primadona (sambil membelek buku). Sekejap banyak gangguan (kanak-kanak menangis).

NWNM: Dakpe-dakpe [tidak mengapa].

ZAH: Ni gambar-gambar dia [Puan Adnan binti Abdullah] muda-muda (menunjukkan buku).

NWNM: Kiranya dekat area sini jugok ke?

ZAH: Istana Kolam [Terengganu] lah ni, ni istana _ ni.

NWNM: Ni agok-agok tahun brape?

ZAH: Hok ni kejang-kejang ni dalam tahun enam puluhan [1960], hok ni (tangan tunjukkan ke arah gambar) lama agi.

NWNM: Tiga puluhan [1930] (sambil menunjukkan ke arah gambar di dalam buku).

ZAH: Ha, _ _ _ (bangun dari kerusi dan duduk kembali) (gelak) gangguan.

ZAR: Jadinya yang mendorong diri puan sendiri untuk betul-betul terlibat dalam bidang tarian gamelan ni daripada diri puan sendiri la jadinya.

ZAH: Ya--, betul.

NWNM: Sebab tengok oghang.

ZAH: Ha.

NWNM: Di Malaysia ni kang banyak jenis tarian jadi bakpe puan minat tarian gamelan ni ke Terengganu [Malaysia] ni gamelan je hok ada?

ZAH: Ho Terengganu [Malaysia] khas gamelan sahaja. Masa tu kalau kita nak buat persembahan di mana-mana lah, dia ambek tarian gamelan sahaja.

NWNM: Dulu tarian gamelan ni tarian istana dok.

ZAH: Tarian istana (menggangguk). Ditarikan di istana sahaja. Lepas pada tu tahun tujuh puluh [1970] baru dia bowok keluor ke (menggerakkan tanga) NWMN: Luor. Ha luor lah. Masa tu kita buat persembahan di KL [Malaysia]. Mula-mula, *first* [pertama] keluor tu buat persembahan di KL [Malaysia] dekat Dewan Canselor, Universiti Malaya [sic, Dewan Tunku Canselor, Universiti Malaya].

NWNM: Sebelum ni kiranya dalam istana je?

ZAH: Dalam istana jelah, majlis raja-raja. Lepas pada--*start* [mula] pada buat persembahan di KL tu pastu boleh la gi tuntong di mana-mana lah tapi pada masa majlis tu je lah.

ZAR: Pastukan apakah kelebihan dan keunikan tarian gamelan ni dari sudut pandangan puan sendiri?

ZAH: Tarian gamelan ni dia bukan macam tarian biasa tu tarian apa nih? Inang ke zapin ke joget ke, tarian dia tu lincah sikit. Macam tarian gamelan ni dia macam tertib gituh macam ada adab lah nari

NWNM: Sopan la.

ZAH: Ha sopan. Kita dokleh masa nari tu kita dokleh nok suka-suka nok senyum-senyum dokleh. Maknanya kena ikut tangan je (menunjukkan lengkok tangan) mana tangan kita gi kita ikut tangan kita dokleh nok senyum-senyum kokrang dokleh.

NWNM: Muka kena masam.

ZAH: Ha (menggangguk).

ZAR: Lepastu, sape idola puan dalam seni tarian gamelan ni?

ZAH: Tentulah nenek saya Puan Adnan [Puan Adnan binti Abdullah] (gelak). Dia Sembilan [9] tahun dia *start* [mula] menari dah.

NWNM: Awalnya.

ZAH: Sembilan [9] tahun. Doh dia meninggal doh tahun lapan puluh empat [1984].

ZAR: Jadinya--puan selalu la ikut-ikut ke dia [Puan Adnan binti Abdullah] pergi buat persesembahan tu?

ZAH: Ha, tapi masa kita--SUKTRA [Kumpulan Pejabat Setiausaha Kerajaan Terengganu] ni buat ni apa ni (berfikir) SUKTRA ni buat ni lah gamelan ni, kita panggil Mok Nang [Puan Adnan binti Abdullah] lah jadi jurulatih.

ZAR: Hmm (mengangguk)

NWMN: SUKTRA tu?

ZAH: Kumpulan Pejabat Setiausaha Kerajaan Terengganu [SUKTRA]. Dulu-dulu, masa mula-mula kita SUKTRA ni di (berfikir) apa benda orang panggil?

NWMN: Ditubuhkan?

ZAH: Ha ditubuhkan pada tahun 1974. Masa tu kita dapat elaun lah, elaun bulanan. Memang tetap lah dapat elaun bulanan.

NWMN: Ye jadi macam keje tetaplah kiranya.

ZAH: Haah macam keje tetap tapi tak sepenuh hari sebab sume-sume tu penari hok ahli dalam *group* [kumpulan] tu semua ada keje belake jadi kita petang aje kita buat latihan (sambil menggerakkan tangan), balik keje gi belatih NWNM: **Sibuk _.** maknanye dok sepenuh masa.

NWNM: Puan pernah ke buat persembahan sekali dengan nenek [Puan Adnan binti Abdullah]?

ZAH: Dok (menggeleng). Doh dia kita nari dia dok nari doh. Ye berumur doh sikit.

NWNM: Belatih jelah.

ZAH: Ha (menggangguk). Belatih jelah.

NWNM: Sekarang ni puan kata tadi puan jurulatih?

ZAH: Ha jurulatih (menggangguk). Saya pernah buat bende? Latih budok-budok ASWARA [Akademik Seni Budaya Dan Warisan Kebangsaan] di KL [Malaysia] nuh la tahun 2008, 2009, 2010. Tiga [3] tahun tapi bukan lame-lame la gi sekali sepuluh [10] hari gitulah.

NWNM: Kira bila dia panggil gi?

ZAH: Ha (menggangguk).

ZAR: Dari segi sejarah kan puan, tarian gamelan ni sebenarnya ia berasal daripada mana?

ZAH: Sebenarnya tarian gamelan ni berasal dari Riau [Indonesia], Riau Lingga [Indonesia].

ZAR: Indonesia?

ZAH: _____.

NWNM: Nanti ambek gambor.

ZAH: Tapi dibawa ke Terengganu pada tahun 1918. Masa tu anaknya [sic, menantu] Sultan Zainal Abidin [Al-Marhum Sultan Zainal Abidin III Muazzam Shah ibni Almarhum Sultan Ahmad Muazzam Shah II] ni ah Tengku Ampuan Mariam [Al-Marhumah Tengku Ampuan Hajjah Mariam binti Al-Marhum Sultan Ahmad Mua'zzam Shah] tu dia minat dengan tarian gamelan ni. Jadi bawa balik satu [1] set alat tu ke Terengganu [Malaysia]. Jadi dia latih anak-anak angkat dia hok di istana tu nari termasuklah nenek [Puan Adnan binti Abdullah] saya tu.

NWNM: Kiranya tarian gamelan Terengganu [Malaysia] berasal daripada dialah.

ZAH: Haah (mengangguk). Masa kita buat latihan Tengku Ampuan Mariam [Al-Marhumah Tengku Ampuan Hajjah Mariam binti Al-Marhum Sultan Ahmad Mua'zzam Shah] sendiri yang pantau.

NWNM: Kalau ikut jenis-jenis tarian gamelan ni dia ada berapa jenis tarian gamelan?

ZAH: Dia ada enam puluh enam [66] jenis tapi saya sempat belajar sepuluh [10] jelah sebab __ makan masa kang dan memang susoh kalu oghang takdok asas takdo _ lagi dokleh nari takdok asas.

NWNM: Dalam sepuluh [10] tu ZAR: (ingin bertanya). **NWNM:** Tanya dulu. Dalam sepuluh [10] tu ye ada nama?

ZAH: Ha (menggangguk) ada nama.

NWNM: Pastu yang hok kerap ditarikan?

ZAH: *Kunang-Kunang Mabuk.*

NWNM: Ape benda?

ZAH: *Kunang-Kunang Mabuk.*

NWNM: Kunang-kunang (menuulis).

ZAH: Ha kunang-kunang.

ZAR: Lagi Sembilan [9] tu boleh puan bagitahu nama dia apa?

ZAH: *Geliung*--tadi *Kunang-Kunang Mabuk*.

NWNM: Nama?

ZAH: Ho nama ye, *Geliung* (tengok buku).

NWNM: Yang hantor gambor hari tuh tu? hok tanyo *geliung* tu tarian gamelan jugok ke?

ZAH: Ho gamelan. Maknanya hok kita belajar ni gamelan belake sepuluh [10] tu.

Geliung, Lambang Sari, Perang Manggung, Ketam Renjong, Ayak-Ayak.

NWNM: Ayak?

ZAH: Ayak A-Y-A-K (gerakkan lengkok tangan dan badan) ayak. (gnagguan kanak-kanak). Brape doh sakni?

ZAR: *Ayak-Ayak*.

NWNM: *Ayak-Ayak*.

ZAH: *Ayak-Ayak, Kunang-Kunang Mabuk* sakni ada doh dok?

NWNM: Ho.

ZAH: *Lambang Sari* ada doh?

NWNM: Ada doh.

ZAH: *Ketam Renjong*?

NWNM: Ada doh (menggangguk).

ZAH: *Lantai Lima*, lantai (cuba menerangkan dengan betul).

NWNM: Lantai Lima (menulis).

ZAH: Ha (menggangguk). *Laintai Lima* (berfikir) _.

NWNM: Dakpe-dakpe.

ZAH: *Kunang-Kunang Mabuk, Geling, Lantai Lima, Perang Manggung* ada?

NWNM: Perang Manggung (menulis).

ZAH: *Perang Manggung*.

NWNM: (mengira) Tujuh [7].

ZAH: Tujuh [7] (membelek dan tengok buku) kita belajor jelah.

NWNM: Ni jenis-jenis tarian? (mununjuk ke arah buku yang dipegang oleh tokoh)

ZAH: *Togok* (melihat buku).

NWNM: *Togok* (menulis).

ZAH: T-O-G-O-K (membaca buku), *Topeng*.

NWNM: *Topeng* (menulis).

ZAH: Cukup doh (meletakkan buku). Pastu kalu oghang suruh ngajor ingat belake lah. Kalu hok lain tu belajor je lah, belajor dok abih, sikit-sikit je.

NWNM: Banyak.

ZAH: Ho banyak enam puluh enam [66].

ZAR: (gelak)

ZAH: __ dia enam puluh enam [66]. (gangguan kanak-kanak menangis)

NWNM: Boleh sambung?

ZAH: (menggangguk)

NWNM: Apakah yang membezakan setiap jenis tarian?

ZAH: Dia setiap jenis tarian tu semua ada cerita dia, lain-lain cerita lah. Macam *Timang Burung* dia pergerakkan dia menunjukkan aksi burung. Burung __, aksi burung.

NWNM: (menggangguk)

ZAH: Macam *ayak-ayak* mengisahkan Raja Kuripan tu persiapan (pergerakkan tangan) perkahwinan dia.

NWNM: Raja apa?

ZAH: Raja Kuripan.

NWNM: Raja Kuripan tu?

ZAH: Oghang hok Jawa [Indonesia] tu lah.

NWNM: Hok asal tu (menggangguk).

ZAH: Ho hok asal tu (menggangguk). Lepas tu, *kunang-kunang mabuk* sakni mengisahkan citer penari tu dia mabuk. Tengoh-tengoh nari tu bila tukor lagu salah (tunjuk ke arah laptop) lagu salah tu dia maroh, dia maroh dia jadi lupa, dia lupa terpaksa dia kena minum air wangi baru dia boleh nari semula.
(gangguan kanak-kanak bermain dengan komputer riba)

NWNM: Kejap-kejap. (gangguan kanak-kanak)

NWNM: Setiap tempoh tarian tu brape lama biasanya?

ZAH: Biasa kalu ikut hok zaman-zaman dulu tu lima belas [15] minit, dua puluh [20] minit tapi bila kita nari kat majlis-majlis dia tetap masa kang, masa pendek, pendekkan nok buat tiga [3] minit ke empat [4] minit ke boleh sebab dia ulang-ulang je. (gangguan kanak-kanak)

NWNM: Bila dia pendekkan tu kiranya tok jejas (menggeleng) tarian tu?

ZAH: Ha dok jejas sebab dia--ulang-ulang je _____ sebab dulu kang dia dok capur doh dengan tarian lain, tarian gamelan (pergerakkan tangan) gamelan je kalu kita ni macang __ daeroh-daeroh yang __ jadi panjang masa ah pendek __ pendek. (gangguan kanak-kanak)

NWNM: Sambung ka (ditujukan kepada ZAR).

ZAR: Ok. Lepastukan puan dari segi peralatan, apakah peralatan yang digunakan semasa untuk buat persembahan tu?

ZAH: Untuk muzik ke? Untuk muzik kita ada lapan [8] jenis alat, *gambang*.

NWNM: *Gambang* (menulis).

ZAH: *keromong, gong, saron, gendang* (melihat buku). Berapa dah?

NWNM: lima [5].

ZAH: lima [5]. *Saron* dia pakai tiga [3] kang, tiga [3] alat. Jadi, *geliung, gambang*, nih (pergerakkan tangan) *keromong* ada doh dok? (gangguan muzik kanak-kanak)

NWNM: (mengangguk)

ZAH: *Gong, kenong--K-E-N-O-N-G.*

NWNM: *Saron* tu ye ada tiga [3]?

ZAH: *Saron* pakai tiga [3], pakai tiga [3] set. Dia--tujuh [7] mata lain-lain bunyi maknanya. Tujuh [7] tu lain-lain bunyi kena pakai tiga sebab nok suruh kuat sikit bunyikan.

NWNM: *Saron tu hok panjang, bulat-bulat tu ke?*

ZAH: Bulat-bulat. Dok hok tu *keromong*, *saron* (mengambil buku untuk menunjukkan bagaimana rupa alat muzik tersebut).

NWNM: *Ada gambor (tengok buku)?*

ZAH: *Saron* ni (tunjuk gambar di dalam buku) nih hok kecik.

NWNM: *(menggangguk)*

ZAH: Ni *gambang*, ni *keromong*, ni *kenong*, ni *gendang*, ni *gong* (sambil menunjukkan gambar di dalam buku) alat dia. (gangguan bunyi muzik kanak-kanak dan ambulan).

ZAR: *Lepastukan kalau pakaian dia pulak macam mana rupa pakaian dia tu?*

ZAH: Pakaian biasa je cuma baju, kain kita kena pakai pending--tali pinggang.

NWNM: *(menggangguk)*

ZAH: Pending hok besi depang tu kang. Kita pakai tali pinggang pahtu dia ada selendang (belek buku). Selendang (belek buku) kekgi alat atas pale (belek buku) nih lagu [macam] ni (sambil menunjukkan gambar di dalam buku) ni

selendang, ni tali pending nih. Pending nampok dok nampok nih (sambil menunjukkan gambar di dalam buku) pending, ni dia panggil (berfikir) teratai.

NWNM: Hok ye gi tah ke ni? (menunjukkan aksi tangan)

ZAH: Teratai, ni gandik. Gandik ni, nih gerak gempa hok atas pale panjang (sambil menunjukkan gambar di dalam buku).

NWNM: Ni suku-suku (sambil menunjukkan gambar di dalam buku).

ZAH: Ni gerak gempa _ ni pending (sambil menunjukkan gambar di dalam buku). Nampok dok? Nanti hantor gambor la dok.

NWNM: Haah hantor gambor (gelak).

ZAH: Ni penggayut tekok (menunjukkan aksi bagaimana alat itu dipakai di tengkuk) pahtu bunga atas pale (sambil menunjukkan gambar di dalam buku) dia kena masuk tu dia ada sanggul (menunjukkan aksi tangan).

NWNM: Berat dok?

ZAH: Dok yang paling berat hok ni bila nari tu memang pening sokmo [selalu] pale (sambil menunjukkan gambar di dalam buku), ikat kuat kang.

NWNM: Ketat.

ZAH: Ho ketat kena ketat kalu tidak sebab tarian kita ada hok tidur-tidur. (gangguan kanak-kanak dan tokoh melarang kanak-kanak tersebut) Ni ___ (ambil menunjukkan gambar di dalam buku).

NWNM: **Ni suku, ni suku (tunjuk ke buku).**

ZAH: Ha.

NWNM: **Yang belakang suku belake? (tunjuk ke buku)**

ZAH: Ni suku se [1] pending candik hok ni suku se [1] gerak gempa hok ni nih suku se [1] (ambil menunjukkan gambar di dalam buku).

NWNM: **Pakaian ni boleh dapat dari mana? Ada orang khusus la tolong buat?**

ZAH: Ha, kita tempah orang buat dari Kedah [Malaysia] nih.

NWNM: **Dari Kedah [Malaysia], di Terengganu [Malaysia] ni ada ke orang buat?**

ZAH: Ada dulu dia Terengganu [Malaysia] kita tempoh dia la buat, sekarang ni duk Kedah [Malaysia] dia buat se [1] untuk sorang penari tiga ribu [3000] [ringgit Malaysia] untuk sorang penari.

NWNM: **(mengangguk)**

ZAH: _ ni kena buat ni panjang ni se [1]--kena buat bunga sekutum sekutum.

NWNM: Teliti.

ZAH: Ho teliti. Sekutum sekutum nih (sambil menunjukkan gambar di dalam buku) doh nk jahit pulok nih se--nih. Nok kena jahit lagi nih, __ nok kena jahit.

NWNM: Bunga-bunga tu dari atas sampai bawah?

ZAH: (mengganguk) Dari atas sampai bowoh. Dok baju gini ah baju songket leni. __ pulok nok tunjuk gambor. Ado hok saya hantor se [1] tu kang.

NWNM: Ha (menggangguk)

ZAH: Macam tu la pakaian dia.

NWNM: Tu kat ane [mana]?

ZAH: ___ dok ingat doh. Ni tahu dok sape dia ni (tunjuk ke arah buku).

NWNM: ___.

ZAH: Ho (ketawa).

NWNM: Ni mase ada buat persembahan khas ke memang untuk buku ni?
(menunjukkan ke isi kandungan buku)

ZAH: Dok ni memang untuk ambik gambar je untuk buku Lambang Sari. Ni tarian *Perang manggong* nih (tunjuk ke arah buku) _____.

NWNM: Setiap aksesori tu ye ada maksud ye ke?

ZAH: Takdok (menggeleng sambil melihat buku).

NWNM: Takdok.

ZAH: Ada nama je lah **ZAR: (ingin bertanya)** penggayut tengkuk nama je (menggeleng) takdok--apa.

ZAR: Kalau pakaian tu kan puan?

ZAH: Ya?

ZAR: Kalau pakaian tu kan semua jenis tarian guna pakaian yang sama ke pakaian lain-lain?

ZAH: Sama belake baju cuma kalau ada buat--drama tari. Drama tari kena pakai penari lelaki jadi ada hulu balang kena pakai baju lain lah. Untuk drama tari je, drama tari dua [2] je dalam nih dalam gamelan ni *Perang garuda* dengan cerita *Siti Zubaidah*, dia pakai ramai penari.

NWNM: Drama tari tu ye macam cerita la?

ZAH: Ha cerita (menggangguk). Cerita *Siti Zubaidah* kang hok __anok dalam hutan tuh. Tu cerita *Siti Zubaidah* hok cerita *Perang garuda* nih garuda sekor lah keluor kita buat _ ada lah drama tari dia tu (tunjukkan pergerakkan).

ZAR: Lepas tu kan, dalam--satu tarian tu kan dia kena ada berapa orang penari?

ZAH: Biasa kebiasaan kita buat enam [6] orang je.

NWNM: Paling ramai?

ZAH: Paling ramai (menggangguk) kalu nak melibatkan penari perempuan sahaja enam [6] orang, enam [6] orang atau lapan [8] orang. Kalau ada laki ramai sikit lah dalam dua belas [12] orang laki. (kanak-kanak menangis)

ZAR: Lepas tu kan, bila masa yang sesuai untuk tarian gamelan ni dipersembahkan?

ZAH: Biasa biasa kita wak persembahan di majlis-majlis makan malam di istana lah. Kalau di macam pertunjukkan dekat dewan canselor [Dewan Tunku Canselor, Universiti Malaya] tu malam lah. Siang kang dok lawa pulok baju dia

NWNM: Dok nampok. Ho dok nampok.

ZAR: Lepas tu, tarian gamelan ni dia persembahkan untuk majlis khusus sahaja ke boleh juga untuk persembahan lain-lain?

ZAH: Kalu baju gamelan khas untuk gamelan je. Dia dokleh campur dengan tarian _ lain lah.

ZAR: (gangguan daripada sekeliling)

NWNM: __ ada dok, pernah dok buat?

ZAH: Ha (menggangguk) di ___ ni boleh lah.

NWNM: Pernah la puan buat?

ZAH: Ha ada.

ZAR: Dari segi latihankan puan, berapa lama masa untuk mahir dalam tarian gamelan ni?

ZAH: Masa saya mula--masuk ni lah *group* [kumpulan] penari diraja ni kita buat lima [5] tarian makan masa tiga [3] bulan.

NWNM: Berlatih?

ZAH: Berlatih (mengangguk) tiap-tiap malam di Istana Kolam [Terengganu]. _ nok tengok _ kuat-kuat.

NWNM: Setiap latihan tu kene ada dia [Al-Marhumah Tengku Ampuan Hajjah Mariam binti Al-Marhum Sultan Ahmad Mua'zzam Shah] depan dia?

ZAH: (mengganguk) gi mari. Dia keluar lah kita buat kat depan dia je kang, dia keluor--.

NWNM: Tadi puau kata setiap jenis tarian tu dia ada cerita dia sendiri kang, lagu tu macam untuk cerita _?

ZAH: Ha lagu tu pun lain-lain (menggangguk). Macam *timang burung* lagu dia lain, *togok* lagu dia lain. Dia dalam gamelan ni ada dua [2] je lagu kita boleh-- persesembah _ Wan Salmah [Wan Salmah Wan Sulaiman] lah penyanyi lagu *togok* dengan lagu *timang burung*.

NWNM: Kiranya gerok dia lain lagu dua [2] tu je?

ZAH: Lain, gerok lain-lain belake (menggeleng). Semua tarian, sepuluh [10] tarian tu semua gerok lain-lain belake tapi hok asas mula-mula tu sama je la. (gangguan kanak-kanak) Anugerah dok, lambat agi?

NWNM: Kriteria. Kriretia ka [ditujukan kepada ZAR].

ZAR: Untuk kriteria pemain tarian tu kan, apakah kriteria yang perlu ada pada seorang penari tu?

ZAH: Kita mesti kena sebelum nak buat gamelan ni kita kena ada asas dulu, asas tarian gamelan kalau orang pandai menari tarian biasa-biasa dok (menggeleng) kita dok leh nok buat sebab satu-satu [1] bunga tu (gerakkan tangan) kita seminggu kena belajor. Sapa sakit abih dalam badan ni.

NWNM: Hooh dok dia kena lembut-lembut.

ZAH: Ha memang--(menunjukkan aksi) gemalai lah, memang lemah lambut lah. Dia cara dia dok, ada cara dia tangan dia nok kena gitu (menunjukkan aksi) pahtu bila kena *gong* tu je kena *flip* [terbalik] tangan.

ZAR: Kena ikut muzik.

ZAH: Ha nok capok lenggang pon kaki kena angkat (menunjukkan aksi) dia ada cara dia. Kita macam kita tengok oghang nari-nari dia tengok dalam *Youtube* dok jadi sabik [sebab] tu dia panggil saya gi ngajor dekat ASWARA tu. Dia ikut ah mula-mula se [1]--dia ikut pahtu dia buat *modern* [moden] ah (ketawa kecil).

NWNM: Dulu nga [dengan] leni dok sama.

ZAH: Ha dok same, kalu hok Terengganu [Malaysia] dokleh lawan. _ sekarang ni tiap-tiap hari sabtu masa sebelum PKP [Perintah Kawalan Pergerakkan], DO [Pegawai daerah] Marang [Terengganu] [Tun Ahmad Faisal bin Tun Abdul Razak] kang dia minat nih, suami isteri minat dia beli alat ni dua [2] set dia beli. Tiap-tiap hari sabtu ada buat kelas.

NWNM: Di Warisan Sari [Terengganu]?

ZAH: Ha Warisan Sari [Terengganu] _ tiap-tiap hari sabtu nih PKP dok (menggeleng).

ZAR: Lepas tu kan puan, puan ada terlibat dale mana-mana persatuan dok? Mace jadi penari ni?

ZAH: Persatuan dok lah cuma kita buat ada kumpulan tetap, persatuan takdok ZAR: (**menggeleng**) Takdok. dok terlibat. Dulu sebelum--jadi penari gamelan ni ada lah persatuan Kelab Belia Darul Ehsan tahun enam puluhan [1960] hari tu tapi takdok lah gamelan ni tarian biase je lah.

NWNM: Memang zaman dulu kalau _ memang tarian utama _.

ZAH: (menggangguk) Ho utama, hok--gamelan ni dalam tahun tujuh puluhan [1970] ni je terkenal.

NWMN: Sebelum ada gamelan di Terengganu ni ada tarian nape?

ZAH: Tarian--Kelab Darul Ehsan tu la buat, inang, zapin, joget biase je la.

ZAR: Kan puan cakap ada kumpulan pastu apa peranan puan dalam kumpulan tu?

ZAH: Saya jurulatih lah sebagai jurulatih sejak tahun 1991 saya dok--ambil bahagian lagi lah dalam tarian ni.

NWMN: Bila *last [akhir]* puan buat ZAH: Buat persembah? _ tu?

ZAH: (mengingat) Tahun 89 [1989] rasa.

NWMN: *Last [akhir]* dah tu.

ZAH: *Last [akhir]* (mengganguk).

NWMN: Kat mana masa tu?

ZAH: Dewan ni la Wisma Darul Iman [Terengganu], mesyuarat-mesyuarat menteri besar.

ZAR: Boleh puan ulang tak nama kumpulan tu tadi?

ZAH: Kumpulan mana, kelab?

ZAR: Puan kata--ha kelab tu?

ZAH: SUKTRA la SUKTRA.

ZAR: Ah SUKTRA tu.

ZAH: Kumpulan Pejabat Setiausaha Kerajaan Terengganu.

ZAR: Fungsi--(fikir)

NWNM: Persatuan tersebut?

ZAR: Ha fungsi dia apa dia?

ZAH: Kita (fikir) makna kalau majlis kebesaran negeri pasukan kita lah yang membuat persembahan.

NWNM: Sekarang ni ada lagi?

ZAH: Takdok doh _ lepas _ takdok doh sabik tu dia bayor kita gaji tetap jadi bila ada persembahan kita tidak dibayor lah dia ada gaji tetap doh.

NWNM: Patut hari tu cari dalam internet website [laman web] takdok doh.

ZAH: SUKTRA?

NWNM: Ha.

ZAH: Sekarang ni Warisan Sari [Terengganu] je ada.

NWNM: Sebab cari pasal gamelan ni macam payoh takdok.

ZAH: Ha (mengganguk), takdok sebab kita (berfikir) tahun--ni [2021] takdok laluh.

NWNM: Dia hapus gitu.

ZAH: Hapus - gitu, kita dokleh nok buat pertunjukkan. Macam gamelan sedunia patutnya 2017 op [sic, 2017 *last* [akhir]] sekali kita buat pahtu 2019 pulok dok jadi. Dia hapus terus doh kalu penari puang [perempuan] nok nari di tempat tertutup maknanya (gerakkan tangan) jemputan tu perempuan sahaja kalu kita nok buat persempahan.

ZAR: Jadinya ZAH: Maknanya kalau (berhenti seketika) jadinya dia saing-asing lah kalau penari perempuan, laki ke macam mana?

ZAH: Asing tapi (menggeleng) kebanyakannya dia dok ambik doh penari perempuan, lelaki sahaja.

NWNM: Di Terengganu [Malaysia] ni _ penari laki?

ZAH: Dia pejabat pelancongan [Terengganu] memang dia khas kena ada dua [2] group [kumpulan] penari laki dua [2] group [kumpulan] penari puang [perempuan] dibayar gaji tetap ikut--rate [kadar] gaji oghang leni lah, oghang mula-mula masuk keje ikut pejabat buruh seribu dua ratus [1200] [ringgit Malaysia].

NWMN: Sekarang ni pun laki ada lagi buat persembahan?

ZAH: Ada lagi (mengganguk).

NWMN: Perempuan je la _ takdok.

ZAH: Perempuan pun ada tapi buat macam kat muzium [Muzium Negeri Terengganu].

NWMN: Tertutup lah.

ZAH: Dok--buat muzik je main muzik je oghang puan *level two* [aras dua] kat muzium [Muzium Negeri Terengganu] tiap-tiap hari sabtu rasanya.

NWMN: Hari sabtu.

ZAH: Ha (mengganguk).

ZAR: Bagi puan NWMN: Sebab tu ZAR: bagi puan, patut tak dia buat gituh mace dia kurangkan penari perempuan?

ZAH: Kita doh kita minat dok kita kata dok patut la sebab kita ni berminat (ketawa kecil).

ZAR: Dari awal lagi.

ZAH: Haah.

NWMN: **Takdok doh warisan.**

ZAH: Ho takdok doh. Dok suka ah jadi dulu masa festival gamelan sedunia makna kita boleh nampok ah kumpulan kita ni hok hebat sekali Warisan Sari [Terengganu] ah.

NWMN: **Macam negeri lain dia aktif dok gamelan?**

ZAH: Dok banyak (menggeleng). Hok macam Indonesia dia buat cara dia gamelan cara dia, Bali [Indonesia] dia buat cara dia, kita cara kita lain. Maknanya orang nok hok Malaysia lagi lah. Kita tengok kat *Youtube* kumpulan kita ada lagi.

NWNM: **Tapi puan, oghang puang [perempuan] macam dok aktif mana sekarang.**

ZAH: Ha dok aktif, dok _ dok leh nok aktif (bunyi barang jatuh). Dulu kalu tiap-tiap hari--sabtu rumah Cik Tun Faisal tu lah Warisan Sari [Terengganu] penari-penari hok remaja pon ada hok budok sekolah hok sekolah menengah pon ada tapi sekarang ni budok sekolah rendoh je lah.

NWNM: **Tengok pelancong pon ada gi.**

ZAH: Ha (mengangguk) ada. Bila kita--pelancong nok mari dia buat surat ke Warisan Sari [Terengganu] jadi kita _ (gerakkan tangan) jugok dia ah, kita rai gok dia lah dengan tarian gamelan ni tapi budok sekolah je lah.

NWNM: **Budok sekolah rendoh.**

ZAH: Sekolah rendah (mengangguk) hok darjoh enam [6], darjoh tiga [3], darjoh empat [4].

ZAR: Pada pendapat puan, apakah sumbangan tarian ni kepada masyarakat?

ZAH: (tengok buku) _ _ (gelak) tarian gamelan ni memang--*famous* [terkenal] doh di Terengganu [Malaysia], orang mesti nok cari hok _dok.

NWNM: Kalu sebut gamelan, Terengganu [Malaysia].

ZAH: Ha Terengganu [Malaysia] sahaja.

ZAR: Tempat-tempat lain tu, negeri-negeri lain tu takde la ke dia ZAH: Ha takdok. ke ada tapi tak terkenal ke?

ZAH: Dok, dia--ada muzik je penari takdok, penari kalau ada pun dia ambek dalam *Youtube* nari macam orang--gila.

NWNM: (gelak)

ZAH: (gelak) Dok--kena sikit dok kena.

NWNM: Kasor.

ZAH: Ha.

ZAR: Saloh.

ZAH: Dia ambek dari *Youtube* dok tahu lagu benda dio main kadang-kadang dia wak [buat] lagu lain dia nari lagu lain, dok buleh la lagu tu doksoh [tak payah] la buat.

NWNM: Hari tu ada jumpa _ yang apa gabung muzik *modern* [moden].

ZAH: Ha.

NWNM: Ada orang setuju, ada orang dok setuju.

ZAH: Kalu kita, kita dok setuju ah (menggeleng).

NWNM: Dia rosok lah kiranya.

ZAH: Ha rosok, yang wak punoh ni ASWARA ah dia buat capur *modern* [moden] dengan ni ah modern dengan *traditional* [tradisional] jadi **ZAR: _ hiley unik.** Ho,hilang. Kita gi ngajar lain bila dia nari dia buat lain, dia buat orang angkat tangan kot nuh [sana] dia angkat tangan kot nih [sini] (menunjukkan aksi tangan) jadi dia _ kang kita kang kalu tarian gamelan ni macam bende? Sumbang sikit op, kaki kanan (menunjukkan aksi tangan) maknanya macam sumbang sikit, dia nok buat--ada *posture* [kedudukan] ada benda dok buleh ah. Dia nok _ punggung ke apa tu tarian *modern* [moden].

NWNM: Dari segi pencapaian, apakah pencapain yang pernah puan dapat?

ZAH: Tahun 2017, saya dapat anugerah (mengingat) Anugerah Temurun maknanya turun temurun ah daripada Mok Nang [Puan Adnan binti Abdullah] ke saya dari UniSZA [Terengganu], UniSZA [Terengganu] bagi.

NWNM: UniSZA [Terengganu] aktif gamelan?

ZAH: Ha aktif-aktif (mengangguk). Dulu dok PKP dia ada penari dia, sekarang ni ada muzik je lah, penari takdok menari doh, oghang [pelajar] ni abih dua [2] tahun abih ah bereti gitu je dok pahtu oghang [pelajar] lain pulok masuk.

NWNM: Masa ye belajar situ ada.

ZAH: Ha, masa belajar situ ada, masa ye abih belajar takdok ah. Saya aktif hok dulu. Orang yang kalu nari pandai gamelan ni dulu boleh buat duit ah.

NWNM: Setiap jenis _ oghang bayar mahal?

ZAH: Kalu ikut kalu dia jeput kita memang mahal dia bayor, kalu kita gi ngajor pon macama saya gi ngajar kat ASWARA dia bagi dua ratus lima puluh [250] [ringgit Malaysia] ke sari [sehari].

NWNM: Sari [sehari]?

ZAH: Sari [sehari] (mengangguk) pahtu tanggung belake tiket kapal terbang, tempat duduk kita, makan minum kita.

NWNM: Gi ajor je?

ZAH: Ngajor [menganjar] je.

NWNM: Gi ajor je?

ZAH: Abih--ajor, dia [pelajar] dapat doh nari, abih sepuluh [10] hari kita balik ah.

NWNM: Bagi puan apakah pencapaian yang paling tinggi yang pernah puan dapat?

ZAH: Anugerah Tokoh Gamelan ni lah hok diiktiraf oleh kerajaan Terengganu [Malaysia]. Takdok ah dua [2] tu je.

NWNM: Kenangan pahit manis sepajang terlibat dalam tarian gamelan?

ZAH: Kenangan manis tu kita dapat gi jalan gi luar negara pergi buat persembahan di Hong Kong [China]. Hok tu tajuk lain--ke hok tu?

NWNM: Akhir sekali--.

ZAH: Akhir sekali. Tahun lapan puluh empat [1984] kita buat persembahan di Hong Kong [China] duduk _ _.

NWNM: Berapa oghang?

ZAH: Pemuzik--sepuluh [10] oghang penari sepuluh [10] oghang. Masa tu muda agi dok tahu makanan halal ke haram, baham [makan] belake (gelak).

NWNM: (gelak)

ZAR: (gelak)

ZAH: Makang belake. Oghang makang burger dok tahu _ _ dalam makang doh _ _ nok makan nih.

ZAR: (gelak)

ZAH: Gi makang kedai oghang pakai pioh [kopiah] kita ingat kang oghang Islam _ _ nasi goreng (gerakkan tangan menggoreng) nih dok kuali dok tahu bekas mende-mende kita dok tahu.

NWNM: Yela tu.

ZAR: Betul-betul.

ZAH: Tu pengalaman hok tu. Lepas tu tahun lapan puluh lapan [1988] pergi *Eauropé* [Eropah], lima [5] buah negara tu lah London [United Kingdom], Paris

[Perancis], New Zealand, Milan [Itali], mende se [1] agi (mengingat) hok lima [5] buah negara tu lah.

NWNM: Gi belake la kira?

ZAH: Gi belake (mengangguk). Setempat--duduk seminggu, Setempat--duduk seminggu (mengira) sebulan.

NWNM: Masa tu ada festival gamelan ke?

ZAH: Bukan festival kita buat promosi makanan negeri Terengganu [Malaysia] dibawa dengan tarian sekali ah.

NWNM: Gi tu *under* [dibawah] kerajaan negeri Terengganu [Malaysia]?

ZAH: Ha kerajaan negeri. Sebulan gi bawok bekal tu bawok bekal nasi, _ bawak bekal beras. Ya?

NWNM: Tahun berapa?

ZAH: Lapan puluh lapan [1988].

NWNM: Lapan puluh lapan [1988].

ZAH: Hok Hong Kong [China] tadi lapan puluh empat [1984], hok *Singapore* [Singapura], KL [Malaysia] tu biasa ah ada sokmo *show* [persesembahan]. Yang KL [Malaysia] tu kadang-kadang dia _ tiap-tiap bulan dulu la masa kita baru-baru naik.

NWNM: Di KL [Malaysia] kat mana buat persembahan tu?

ZAH: KL [Malaysia] dekat hotel-hotel lah kalu ada *Malaysia Fair* [sic, Malaysia Fair] [Pesta Malaysia], kalu duduk kat Hilton [hotel] dua minggu duduk dekat hotel Hilton [Kuala Lumpur] kalu (gerakkan tangan) tengok ah hotel-hotel lain pun kalu dia panggil duduk dinuh [sana] sampai habis *Malaysia Fair* [Pesta Malaysia]. Leni [sekarang] takdok doh dulu ada menda? Pesta--warna warni, pesta bunga kita buat persembahan gok [juga] berarak [berarak] ah tengoh jalan.

NWNM: Di Istana Budaya [Kuala Lumpur] penoh buat _.

ZAH: Di Istana Budaya [Kuala Lumpur] pernah--gi ngajor, kita jadi macang anok angkat dia jugok ah, UKM [Kuala Lumpur]--anok angkat SUKTRA Terengganu [Malaysia] pernah gok [juga] buat persembahan situ [Istana Budaya].

NWNM: Pengalaman pahit ada (ketawa kecil)?

ZAH: Pahit takdok (menggeleng) semua suka belake (gelak).

ZAR: Suka belaka (gelak).

ZAH: Hok pahitnya banjir lah.

NWMN: Banjir?

ZAH: Banjir masa gi Penang [Pulau Pinang, Malaysia] alah [perjalanan] balik tu dokleh nok lalu jadi kena *strended* [terkandas] dekat nuh ladang-ladang dekat menda [apa] (berfikir)? Dia panggil menda situ atas pada Setiu [Terengganu] nuh?

NWNM: Salok (sic, Chalok)?

ZAH: Chalok [Terengganu].

NWNM: Ho kat Chalok [Terengganu].

ZAH: Kat Chalok [Terengganu] gitu ah.

NWNM: Alah [perjalanan] ZAH: Alah [perjalanan] balik doh. **balik, dekat doh pun.**

ZAH: Dari Penang [Pulau Pinang, Malaysia] doh dokleh nok keluar air banyok, makan ikan sardin jelah hari-hari (gelak).

NWNM: (gelak)

ZAR: (gelak)

NWNM: Berapa hari?

ZAH: Seminggu gok [juga].

NWNM: Lama.

ZAH: Masa--pahtu nok balik ni sapa [sampai] Matang [Terengganu] pulok dokleh lalu pulok, duduk pulok rumoh oghang kapong. Rumoh oghang kapong tahu je ah jambang [tandas] jauh nuh dalam rok [hutan] op, oh seksa hok tu hok pahit.

NWNM: (gelak)

ZAR: (gelak)

NWNM: Hok lain manis.

ZAH: Hok lain manis belake.

ZAR: Tadi puan ada oyak [cakap] puan buat persembahan di luar negara.

ZAH: Ya--.

ZAR: Macam mana puan dalam menjayakan persembahan tersebut?

ZAH: Kita dok kita nok gi ke se-se [1] tempat tu memang kita doh mende panggil?

NWNM: Bersedia.

ZAH: Bersedia se [1] jadi *looking forward* [memandang ke depan] dok, suka sangat nok nari di luar negara nih.

NWNM: *Excited* [teruja].

ZAH: Ho, lepastu habis tey [sehabis mungkin] ah buat persembahan nih, oghang putih memang suka ah dia tengok baju kita, sejuk-sejuk pon dok kira [kisah] kita ni nok nari nih dalam keadaan sejuk.

NWNM: Pakai gitu je la.

ZAH: Ho, kang masa gi tu *minus* [negatif]-berapa sejuknya. _ dok leh keluor hotel, bibir kena tutup, sejuk bedooh-dooh [terlampau].

NWNM: Tapi buat masa buat persembahan tu pakai pakaian biasa je lah?

ZAH: Ho, biase je lah tapi kat hotel kang dia pakai (gangguan kanak-kanak menangis) dia pakai *heater* [pemanas] _ tapi nari di luar negara memang suka ah sebab mat saleh pun suka kang.

NWNM: Takdok la yang pandang serong_?

ZAH: Takdok (menggelng), doh nari berebut ambek gambor tu yang suka sangat tu _

ZAR: Jadi penerimaan rakyat luar negara tu positif la.

ZAH: Ha, begitulah kira-kira (gelak).

NWNM: Tiap kali buat persembahan tu ramailah kiranya?

ZAH: Ha ramailah dia--macam jual meja kang--mat saleh kang dia suka *dinner* [makan malam]--gitu ha.

NWNM: Ha.

ZAH: Jadi ramai, ramai sokmo oghang kita pulok masa *dinner* [makan malam] tu kita bagi bunga orked. Bunga orked tu sampai hari-hari dari Fraser Hill [Pahang]. Tetamu hok mari [datang] tu semua bagi orked, orked hidup ah.

NWNM: Bunga pos la kiranya.

ZAH: Ha. Pengalaman di luar negara memang suka ah, kita wak [buat] bekal--lauk--nasi _ _ kat Pekema [Selangor], tiga [3] jenis sorang bawok bekas kecik-kecik kang.

NWNM: Ha.

ZAH: Gi _ kat Pekema [Selangor] pahtu beras--tiga [3] kilo sorang bawok, *rice cooker* [periuk nasi] tiga [3] letok dalam pakaian tong pakaian. Sapa kat *Italy* [Itali] haritu kena serbu habis (pergerakkan tangan) buang-buang sapa [sampai] sarian suntuk duduk situ ___. Orang Itali jahat tuh (gelak).

ZAR: (gelak)

ZAH: Dengar di [dekat] orang Itali (gelak).

ZAR: (gelak)

ZAH: Suka dia (gelak). Dia lembang [selerak] abih beg-beg kita, nok sipang [simpan] kemas pulok tu.

NWNM: Kat *airport* [lapangan terbang] ke?

ZAH: Bukan kat *airport* [lapangan terbang] dia ada dia buat sekatan jalan kang daripada Amsterdam [sic, Frankfurt] nok gi ke *Italy* [Itali] tu naik bas jadi lintas kut sempadan dia ___. Berapa jam duk naik bas daripada Frankfurt [Jerman] ke Itali, makan dalam bas tu lah bas dia ada meja tu kang.

NWNM: Dari segi anugerah tadi tu kan puan kata puan pernah dapat Anugerah Tokoh Gamelan tu kang, apakah perasaan masa dapat tu?

ZAH: Mesti saya bangga sebab kita selama terlibat dalam tu baru--sekali tu lah diiktiraf. Selama berapa tahun (mengingat) daripada tahun enam puluh sembilan [1969] terlibat sapa [sampai] tahun lapan puluh sembilan [1989].

NWNM: Tiga puluh [30].

ZAH: Ha

**NWMN:Apa tu, kalau dari pihak kerajaan Malaysia ni takdok pengiktirafan ZAR:
(Menggeleng kepala) takdok. Ke dari Terengganu je?**

ZAR: Terengganu jela. Malaysia, kerajaan Malaysia dia beri ke puok-puok dia jela
(senyum) kita tunggu hok Terengganu jela anugerah.

**NWMN:Sebab lening kan macam orang dok pandang ZAR:(mengangguk) kalu seni
warisan lama (pergerakan tangan) sebab tu golongan muda pun dok tahu
mana.**

ZAR: Macam--pok sedare sorang tu dia terlibat dengan muzik dia duk KL[Malaysia]
dia banyak dapat anugerah. Orang kenal dia di KL[Malaysia] kalu Tranung
[Malaysia] kerajaan negeri Terengganu jela yang tu.

**ZAR:Kalu, kalua dari segi cabaran kan puan, apakah cabaran terbesar yang puan
pernah alami dalam menceburि bidang tarian gamelan ni?**

ZAH: Cabaran dia ni lah hok mula-mula--kita nok belajar tu memang--susoh kudis
habis kaki-kaki (memegang kaki dan betis) kan kita kena duduk gini (menunjuk
gaya menggunakan tangan) kaki gini **NWMN:Macam penari ballet.** Dok, lipat
kaki berlipat--duduk atas simen jadi lutut kita kaki kita habis kudis. Karpet
istana kan tajam, istana lama op _ pahtu sakit seminggu dok hilang lagi. Nok

bangun tu sakit habis dalam badan pahtu okey ah. Dulu kita boleh melemok [melentik] (pergerakan badan) nok ambik kipas nok ambik mende _ lembut ah.

NWMN:Kalu duduk tu _ _ belakang boleh la (ketawa kecil)

ZAR:Tidur pun ada, tidur pun main kipas (menunjuk contoh gerakan kipas) _ boleh la _ keras doh (ketawa kecil) keras doh lening.

ZAR:Pastu bagaimana puan mengatasi cabaran tersebut?

ZAH:Doh kita minat tu kita terpaksalah, terpaksa buat **ZAR:Belajar jugok (ketawa kecik) haa (ketawa kecil)**

ZAR:Okey--(mengangguk).

NWMN:Sekarang ni kan Covid-19 kan jadi macam kita tahu banyak jejah sektor ekonomi ke apa ke, dari sektor seni gamelan ni terjejas ZAH:Memang--terjejah teruk la?

ZAH:Memang sangat-sangat terjejah NWNM:**Sebab takleh buat apa semua dokleh.** Pejabat pelancongan tu dia maknanya mari pagi dia buat latihan makna dia lah buat jugok kalu tidak dia dok ingat ye dok ingat langsung. Jabat pelancongan pun saya jugok ngajor.

NWNM:Di Duyung [Terengganu] eh (menunjukkan isyarat tangan)?

ZAH:Ha Duyung. Kalu dia nok rojok mende-mende dia tanya sebab ada sepupu saya tu kan _____.

ZAR: Pahtu jadi kalau penari-penari hok memang sepenuh masa dia bekerja sebagai penari ni sekarang mereka buat apa?

ZAH:Macam hok sektor pelancongan tu dia terus je, dia ada je macam kita ni hok--
part time [sambilan] gini takdok la takdok sebab takdok bende la dok--terlibat la. NWNM:Macam hok tu dia kije tetap ZAH:Hok pelancongan dia tetap la kan ZAH:Dia kena guane-guane pun dia kena gi. Lapan [8] pagi hingga lima [5] petang op tapi sekarang ni banyok wat kije dari rumoh.

NWNM: Berlatih pun berlatih sorang je la?

ZAH:(mengangguk) hok laki pun dia gilir la kalu *work from home* [bekerja dari rumah] minggu ni pedia kije minggu ni sape dia kije nama-nama keluar la. Maknanya takdok hari-hari la gi kije lening NWNM:**Susoh la** macam mok dia (anak sepupu) mok dia seminggu sekali kije hari khamis--pun kul dua *start* [mula] kije.

ZAR: Sape--hok puan maksudkan tu?

ZAH:Ya (mendekati telefon)?

ZAR: Sape hok yang puan maksudkan tu?

ZAH:Bahagian pelancongan lah.

ZAR:Dok sakni kei puan kata ada mok budok-budok tu--kan?

ZAH:(Ketawa) Kacau sungguh la (gangguan kanak-kanak) mok dia pun penari gok dulu. Saya tujuh [7] (menunjukkan isyarat tangan nombor 7) sepupu penari gamelan NWNM: **Keluarga ramai terlibat** adik, mok dia (tunjuk anak sepupu), sepupu adik beradik mok dia (anak sepupu) sepupu Seberang Takir [Terengganu] tu sepupu hok duduk Padang Midin [Terengganu] cikgu tu, mok dia (anak sepupu) tiga beradik **NWNM:Penari gamelan** saya dua beradik je.

NWNM:Dalam tujuh [7] tu sekarang ni ada gi la hok aktif nari?

ZAH:Takdok doh mok dia _ sorang je mok sedara dia (anak sepupu) hok pelancongan sakni. (gangguan dari kanak-kanak)

NWNM:Kan banyak terjejas kan jadi bila dokleh buat persembahan tu buat mende je untuk cari *income* [pendapatan] sume-sume (kanak-kanak menjerit) kalau puan sendiri lah kiranya?

ZAH:Takdok (menggeleng kepala) dokleh nok cari doh.

NWNM:Duduk dumoh je la?

ZAH:Duduk dunoh je. Dulu orang panggil ngajor-ngajor kan sekolah-sekoloh, koloh rendah Marang [Terengganu] (mengangkat tangan) pernah doh gi ngajor.

NWNM:Sekolah rendah mana?

ZAH: Ya?

NWNM:Sekolah rendah mana?

ZAH:(mengingat) masuk dalam nung [sana] (isyarat tangan) dalam kampung dok ingat doh mende tahu nama sekolah tu. Dang [sempat] gi sekali je [sic, dua kali] je ngajor **NWNM:Bukit Sawa [Terengganu] ke bukan bukan.** Bukit Sawa [Terengganu] nung (menunjukkan isyarat tangan) jalan Kuala Berang [Terengganu].

NWNM:Haritu adabaca berita dia kata sekolah Bukit Sawa [Sekolah Kebangsaan Bukit Sawa] pun macam terlibat gamelan aktif gok gamelan.

ZAH:Ada Bukit Sawa[Sekolah Kebangsaan Bukit Sawa] mungkin muzik. sekarang ni ramai doh budok-budok muzik (bunyi telefon).

NWNM:Golongan muda sekarang ni kan mudoh terpengaruh kan dengan budaya-budaya luor tu ZAH:(mengangguk) pahtu sebab tu la tarian gamelan ni macam dipinggirkan pahtu apakah pendapat puan tentang pengaruh budaya luor tu?

ZAH:Sejak ada Warisan Sari [Terengganu] ni dia ada--buat dia buat latihan ramai la mari tapi dok terpinggir jugok la anok-anok muda pun ramai mari belajar tapi dok kena bayor.

NWNM:*Free* [percuma] je?

ZAH:*Free*[percuma] main muzik dengan nari. Macam tarian hok budok-budok tu dia terbuka pada budok-budok ni la sape nok nari mari je. Mok sedare dia (anak sepupu) ngajor setiap hari sabtu.

NWNM:_ kalu contoh saya la nok gi kena daftar ke--pakai gi je ZAH:pakai gi je - -.
(berfikir) Dia bagi baju ke pakai baju biasa ni je?

ZAH:Nok--terlibat tu?

NWNM:**Ho (mengangguk).**

ZAH:Kalu kita mahir doh kalu nok wak persembahan dia bagi la baju. Pakai jela baju dia beri. Banyak (mengerakkan tangan) baju mende DO [Pegawai Daerah] Marang [Terengganu] [Tun Ahmad Faisal bin Tun Abdul Razak] tu dia berminat memang minat. Dulu zaman arwah ayoh dia [Tun Abdul Razak] ayoh dia [Tun Abdul Razak] jaga kebudayaan Terengganu [Malaysia] ni.

NWNM:Dia [Tun Ahmad Faisal bin Tun Abdul Razak] memang asal orang Terengganu ke?

ZAH:(Mengangguk) asal orang Tranung [Malaysia]. Anok dia [Tun Ahmad Faisal bin Tun Abdul Razak] dari umur dua tahun minat belajar gamelan (mengambil telefon) ye dari--umur dua [2] tahun dia ikut belajar ni (budak menangis), ye dok berlatih NWNM:Ye duk tengok tu jadi ye duk tengok--(budak menangis) (mencari gambar dalam telefon). Nok nari *make up* [bersolek] sendiri tapi hokni panggil juru solek betul lah sebab dia nok buat pertandingan (menunjuk gambar di dalam telefon). Nok masuk pertandingan dia kena buat video.

NWNM:Ni hok kata anak dari dua [2] tahun ZAH:Ye dari dua tahun tu? Sekarang ni umur berapa doh?

ZAH:Baru joh [darjah] dua [2] NWNM:**Muda lagi** macam orang tua op. Macam remaja--. Masa nok-- masuk pertandingan (menunjuk gambar) buat video ni (video dipasang).

NWNM:Pernah lalu sini ingatkan *homestay* [rumah tumpangan] ZAH:Dok, boleh je masuk ke dok tahu pulok.

ZAH:Tiap-tiap hari sabtu dulu daripada pukul sebelas [11] pagi sapa pukul dua belas [12]. (Gangguan kanak-kanak).

ZAR:Bagi puan kan macam mana cara untuk menarik lagi minat orang-orang muda sekarang untuk ZAH:cara dia gini jelah macam menceburi dalam bidang ni?

ZAH:Cara dia macam Warisan Sari [Persatuan Gamelan Terengganu] kan dia nok tarik ni dia buat tiap-tiap hari Sabtu tu dia buat pertunjukkan. Jadi kalau orang lalu tu orang minat orang breti orang minat orang bereti tapi gitu la kita ator jugok ke *group* [kumpulan] lain jemput mari tengok.

NWNM:Kut *Facebook* pun aktif kan tengok?

ZAH:(Mengangguk) aktif. PKP [Perintah Kawalan pergerakan] pun kita buat tapi cuma dok ramai la. Pelajor-pelajor jela mari. Cara dia Warisan Sari [Persatuan Gamelan Terengganu] lah yang boleh menarik budok-budok muda.

NWNM:Warisan Sari [Persatuan Gamelan Terengganu] tu dari tahun bila?

ZAH:(Berfikir sejenak) Warisan Sari [Terengganu] dia sama dengan SUKTRA jugok cuma dia tubuh Warisan Sari [Terengganu] tu dua ribu berapa ni (mengingat) 2012, 2013 gitu lah. Siap rumoh tu (isyarat tangan) tubuh lalu Warisan Sari [Terengganu].

NWNM:Hok persendirian la kiranya?

ZAH:(mengangguk) NWNM:**Sebab minat kan sebab sebelum ni dulu dia pengarah pelancongan.** Jadi bila--hari Sabtu tu kalu hok tua-tua ni wak *show* [persesembahan] (mengingat) dibayar seratus [ringgit Malaysia] sekali pertunjukkan. Macm saya jurulatih tiga ratus [ringgit Malaysia] dia bayor. Dulu masa ada *show* [persesembahan] tiap-tiap hari Sabtu dapat duit la (ketawa kecil) leni takdok la.

ZAR:Lagi dia kaedah lain lagi tak dia promosikan tarian gamelan ni?

ZAH:(berfikir) harap ke ni ah Kementerian Pelancongan [Terengganu] jela tapi hok KL [Malaysia] nung bukannya nok tunjuk hok kita. Kementerian [sic Pejabat Pelancongan] kita ah hok negeri Terengganu [Malaysia] yang boleh mempromosikan tarian ni.

NWNM:Hok kerajaan Terengganu [Malasyia] pun macam *support* [sokong] la kiranya Warisan Sari [Terengganu] ni?

ZAH: (mengangguk) *support* [sokong]. Ni sekarang ni ada--acara mende-mende festival dunia ke Warisan Sari [Terengganu] ah ambik bahagian sebab kita takdok kumpulan. Warisan Sari [Terengganu] dia panggil je sebut je nok berapa orang berapa orang, berceridai [ramai] mari.

NWNM:Ye pernah buat persembahan di luar negara?

ZAH:Warisan Sari [Terengganu] dok--wak lagi cuma ni jela festival dunia jela kita wak 2008, 2010, 2012 [sic 2013] kita dok buat, dia dua [2] tahun sekali. 2015, 2017 hoktu kita wak kat Shahbandar [Terengganu] kan. Mula-mula wak dulu Shahbandar [Terengganu] pahtu ribut ke angin ke mende haritu hujan lebat habis (isyarat hujan) terbalik kita wak dalam dewan. Dalam dewan dok wape ramai orang, orang dok minat kita.

NWNM:Yela kadang-kadang dok semua orang tahu hok biasa tu tahu la ZAH:Ye la macam saya sendiri pun dok tahu mana pasal ni.

ZAH:Kalu tahu haritu gi moor [mungkin] nya op? (ketawa)

NWNM:Sebab dok--rajin tengok biasa tengok dalam tv gitu je.

ZAH:Memang dulu memang tiap-tiap hari sabtu wak. Dok rajin *missed* [terlepas].

ZAR:Pahtu ada dok perubahan hok perlu dibuat untuk membuatkan tarian gamelan ni nampak lebih menarik supaya orang-orang masyarakat sekarang ni menarik dengan tarian gamelan ni?

ZAH:Dia tarian gamelan ni atas-- *costume* [pakaian] dia je. Tari gitu je NWNM:Tari sama je tari sama je, tarikan dia atas *costume* [pakaian] tu dan penari lah kalu dia, kalau dia betul-betul mahir memang kalau ada persamaan tu memang-- comel ah buat.

NWNM:Apakah harapan puan dalam industri tarian gamelan ni untuk masa akan datang?

ZAH:Harapan tu kalau boleh kita nok biar ramai lagi anak-anak muda terlibat dengan gamelan ni dok kira muzik ke tarian ke sebab orang puan pun boleh main muzik gok.

NWNM:Warisan Sari [Terengganu] kiranya ye bukan ajor tari je alat muzik pun ye ajor ZAH:Ajor semua la kiranya?

ZAH:Kalu gi pun kita dok daftar dakpe kita naik je nok *try* [cuba] main dia okey je. Ye banyak alat lagi bawah se [1] atas se [1] (mengangkat tangan) kat galeri tu ada. Kalu gi situ nok tengok semua ada gambor-gambar dia alat muzik ada
NWNM:Sejarah semua ada? Ada belake.

NWNM:Sedikit la pesanan untuk generasi baru ni yang berminat untuk menceburi bidang tarian gamelan ni?

ZAH:Kalau boleh (betulkan kacamata) generasi baru ni mitok kalu nok belajor gi kat Warisan Sari [Terengganu] sebab situ dia boleh tunjuk ajor belake dari segi tarian, muzik nok tahu hal pengalaman gamelan ni semua ada situ. Tempat rujukan ah situ

NWNM:Maknanya ada mende-mende pasal tarian ni situ la tempat ye

ZAH:(mengangguk) situ je pusat la kiranya di Terengganu [Malaysia] ni?

ZAH:Pusat. Nok tahu lebih lanjut lagi pahtu dia ada koleksi tarian dia--tunjuk ah dia akan pamer.

NWNM:Puan ada contoh dok bunyi muzik gamelan tu dalam telefon ke takdok?

ZAH:Gi kat Warisan Sari [Terengganu] ah sekali.

NWNM:Hari sabtu PKP pun buka?

ZAH:Kalu nok gi kena kabu [bagitahu] la dia kalu nok gi berapa orang berapa orang.

Kalu nok gi berapa orang, telefon dulu la pahtu kita [Zaharah binti Abdul Hamid] boleh telefon ke orang ye [Warisan Sari] ____.

NWNM:Rumoh ye hok depan tu ke ZAH:Ho depan tu ah hok ada pokok bunga banyak tu?

ZAH:Bukan pokok bunga banyak beloh ni hok kayu tu. Dia ada dua [2] rumoh supe [sama] gitu dia ada pagor.

NWNM:Sebab pernah gi rumoh hok ada pokok bunga tu jual pokok op?

ZAH:Hok tu jual pokok hok tu pensyarah UMT [Terengganu] ye dok jual dok pokok lening pokok bunga depan dia sini ye wakaf-wakaf dia napok la dari luor tu atas wakaf dia tulis nama-nama tarian wakaf dia tu.

NWNM:Duk lalu-lalu ingatkan homestay [rumah tumpangan] ke mende ke comel dok tahu pulok tempat gamelan.

ZAH:Kalau nok sewa ke nok kahwin pun boleh.

NWNM:Tempat tu?

ZAH:Emm (mengangguk).

ZAR:Pastu ada lagi tak perkara-perkara yang puan nok ceritakan la pasal tarian gamelan ni yang--kami tak tanya puan?

NWNNM:Kot ada tertinggal (ketawa kecil).

ZAH (Berfikir) Anugerah ada doh .

NWNM:Buku ni setiap penari ada ke?

ZAH: Lambang Sari. Dok--setiap penari gok hok terlibat je ada tapi ada jual buku ni (membelek buku).

NWNM:Ada jual?

ZAH:Kalu nok tengok nok fotostat ambek la (belek buku) tapi kene ator balik ah.

Tinggal suter [sebiji] ni je buku dulu ada dua. Rasa takdok doh, dok ingat doh (ketawa). Ni Tengku Ampuan Mariam (menunjuk gambar di dalam buku) ni Tuan Adnan. Memang dia menari memang dokleh nok kata dokleh nok cerita (kagum) lembut.

ZAR:Nenek [Adnan binti Abdullah] puan tu dia *start* [mula] menari dari umur berapa?

ZAH:Dia *start* [mula] dari umur sembilan [9] tahun. **ZAR:(Mengangguk)** sebab dia kan duduk dengan Tengku Ampuan Mariam.

NWNM:Dia [Adnan binti Abdullah] kerabat ke?

ZAH:Dok kerabat dia anok angkat. Kan raja dulu dia suka bela anok angkat ramai-ramai.

NWNM:Rumoh nenek [Adnan binti abdullah] tu dekat *area* [kawasan] Istana Kolam [Terengganu] tu la kiranya?

ZAH:Dia duk Istana Kolam [Terengganu] dia takdok _ (bunyi ambulans) rumoh dia sebab kawasan tu kerajaan ambik balik terpaksa kena pindoh Chendering [Terengganu] nung. Buat rumoh Chendering [Terengganu] nung. Istana Kolam [Terengganu] takdok doh licin doh jadi *flat* [rumah flat] belake doh.

ZAR:Kalau--mak ngan ayah puan terlibat tak dalam tarian gamelan?

ZAH:Dok--(senyum) minat dia suka tengok je.

NWNM:Kira dari nenek terus ke cucu terus? (pergerakan tangan)

ZAH:Cucu hok terlibat nye berapa orang, Bariah, Bi, Amirah, Salmah, Mazila, makna tujuh [7] tu cucu dia lake. Takdok ah hok yang kekalnya tinggal Amirah dengan saya jela, ngajor. Tapi kalau kita ngajor dekat budok-budok pejabat pelancongan tu senang sebab dia tahu belake doh asas-asas kan. Kita gi tu jelah sebab dia ingat belake doh sepuluh [10] tarian bila dia nok buat persembahan kita gi tengok je la pantau je dia boleh wat sendiri belake doh.

NWNM:Kemas-kemas jela?

ZAH:Kemas-kemas je nok suruh ada persamaan.

ZAR:Kalau--kiranya yang hok nok gi belajar tu tapi takdok asas langsung kena _ ?

ZAH:Kalu nok belajar terpaksa kena belajar takdok asas pun. Dia akan tulah akan tolong ah wi jadi boleh.

NWNM:Tapi dang [bila] besor macam susoh ah keras doh.

ZAH:Keras sikit tapi boleh je. (Pandang tepi)

ZAR:Kena banyok sikit latihan kan?

ZAH:Budok-budok UniSZA [Terengganu] pun ramai mari-mari belajar haritu keras khetung [sangat] dok tahu bende tapi bila buat hari-hari kan lama-lama dia jadi tulah jadi lembut lah.

NWNM:Ni kain songket ke? (membelek buku)

ZAH:Songket, baju dia semua songket belake. Dulu saya pakai baju ni op sekarang ni anok dia pulok pakai hok joh [darjah] dua [2] tu dok muat. NWNM:(Ketawa kecil) kita halus dulu.

ZAR:Jadi pakaian-pakaian dia tu semuanya dari songket lah? Pastu ZAH:Songket semua kalu aksesori-aksesori tu daripada apa?

ZAH:Aksesori ada songket ada baldu (mengingat) macam **NWNM:Mata-mata tu ori** [asli] mata tu dok biasa-biasa je (ketawa) tapi zaman dulu memang pakai gelang kaki dengan gelang tangan.

NWNM:Hok kasor tu?

ZAH:(mengangguk) pahtu gelang kaki tapi masa pakai gelang kaki ah masaloh menari. Kita wak tarian hok ada tidur-tidur kan macam tarian *Ayak-ayak* tu (contoh gerakan) kita kena tidur. Sakit ah ni kaki terpaksa ah kena ___. Nok lawo kan sakit pun sakit la.

ZAR:Kalau contoh la kan salah satu aksesori tak pakai contohnya gelang kaki tak boleh ke?

ZAH:Tapi sekarang ni dok (menggeleng kepala) pakai doh zaman dulu memang pakai. Gelang kaki, stoking mesti pakai.

NWNM:Pakai stoking?

ZAH:(mengangguk) pakai stoking menari (pegang kaki) (kanak-kanak menjerit)

NWNM:Boleh ambik gambor? (tunjuk buku)

ZAH:Boleh (riba budak).

NWNM:Kalu nok mitok wak tarian tu sikit boleh dok? Atas je bahagian atas.

ZAH:Diri ke duduk je?

NWNM:Dakpe belake.

ZAH:Atas mula-mula gini je (buat gerakan tarian) kalau ada raja (sembah diraja) sembah atas hidung kalu takdok raja sembah biasa je. (menunjukkan demonstrasi tarian gamelan) mata kena tengok tangan, bila kenong bunyi kita pun ayok ulik tukor tangan.

NWNM:Dia ulang-ulang?

ZAH:Ulang-ulang, dia ada bangun dia ada duduk simpuh dia panggil simpuh katok [katak] pahtu duk simpuh atas lutut pahtu bangun capok, capok melayok (berdiri menunjuk demonstrasi gerakan) dengan selendang ah ni (menunjukkan demo tarian).

NWNM:Nampok macam mudoh je tapi susoh.

ZAH:Sakit nok-nok [lagi-lagi] kita duk simpuh katok [katak] tu op duduk lama kan _ sapa se [1] lagu macam lagu Timang Burung (menyanyi) sapa habis se [1] lagu.

NWNM:Lama jugok.

ZAH:Sakit ah ni.

NWNM:Lagu tu berapa minit?

ZAH:(mengingat) se [1] lagu tu seminit--ataupun dua [2] minit _ kadang-kadang kita nok ambek masa seminit je kita nok simpuh tu sekejap kita wat berdiri atas lutut sekejap dalam se [1] lagu ada empat [4] kali ke tiga [3] kali ke. Kalu tidok sapa habis lagu memang _ .

NWNM:Kalau nyanyian tu puan pernah nyanyi ke ZAH:Dok nyanyi (ketawa) menari jela.

ZAH:Menari je.

ZAR:Kalau tarian hok puan tunjuk tadi tu tarian apa?

ZAH: Dia asas dia semua gini belake dok kira *Timang Burung* ke *Togok* ke **ZAR:Asas dia semua macam tu** asas dia mula-mula semua gini pahtu kalu pertengahan karang [nanti] baru ____.

ZAR:Kan semua tarian mula-mula tu guna asas tu kan, bila tarian yang mengikut nama-nama tu masuk?

ZAH:Dok dengor.

NWNM:Bila kan asas dia sama bila nok masuk hok ZAH:Kita kene pandai tarian.

ZAH: Kita kena pandai dengor lagu la. Macam *Timang Burung* op baru mula nok semboh tu lagu dia(buat bunyi muzik iringan) kena pandai dengor lagu la pahtu nok habis sembah hok *last* [akhir] tu dia mesti ambik hok ni (buat bunyi muzik iringan) kita nok kena mahir dengor lagu.

NWNM:Kalau *Kunang-kunang Mabuk* tu gane? Boleh tunjuk dok?

ZAH:*Kunang-kunang Mabuk* payoh [susah] sikit.

NWNM:Hok senang la hok senang.

ZAH:Dok ingat doh gane (mengingat). Lagu tu dok ingat, *Kunang-kunang Mabuk* takdok bende cuma dia ikut ni je ikut tari ikut tangan mase ni mase ni tukor lagu ayok - - - gitu je (buat gerakan tarian) dia laju dia banyok ayok.

NWNM: Dia bukan semua tarian lambat kan ZAH:Ada hok lambat ada hok laju dia ada hok laju je.

ZAH:*Kunag-kunang Mabuk* dia memang laju *Ayok-ayok* [sic *Ayak-ayak*] memang dia laju. *Ayok-ayok* [sic *Ayak-ayak*] masa nok akhir tu dia ada tidur - - atas lantai gitu la pahtu dia bangun--(buat gerakan tari) bagi _ dia dokleh nok wak tidur _ .

NWNM: Sebelum dia mari ke Terengganu tu ada negeri lain?

ZAH:Takdok.

NWNM: Dari Indon [Indonesia] ke?

ZAH:Dari Indon [Indonsia] Riau [Indonesia], Johor [Malaysia], Pahang [Malaysia], Terengganu [Terengganu].

NWNM: Pahang [Malaysia] sekarang pun dok tu mana.

ZAH:Pahang [Malaysia] dia kedekut payoh ngajor. Kalu hok pelancongan sini bayor seratus lima puluh [150] ringgit [matawang] se [1] jam.

NWNM:Seratus lima puluh [150] [ringgit Malaysia] se [1] jam?

ZAH:Leni bayoran dia ada *rate*-- [kadar] dia belake.

ZAR:Soalan ini berkaitan dengan kejurulatihan. Puan kan seorang jurulatih tarian gamelan jadi apakah keutamaan puan sebagai seorang jurulatih tarian gamelan?

ZAH:Untuk--pelajor ke?

ZAR:Diri puan sendiri jadi jurulatih tu gapo keutamaan puan?

ZAH:Dok pahang dok pahang, semula--(ketawa).

ZAR:Soalan dia, keutamaan puan sebagai seorang jurulatih gamelan tu.

ZAH:Em (Berfikir).

ZAR:Puan jadi jurulatih tu apa matlamat puan?

ZAH:Saya kalau --boleh nok latih anak-anak gamelan ni ah biar sampai ke tahap yang lebih tinggi lagi.

ZAR: (Mengangguk) pastu ZAH:Betul dok jawapan tu? **ZAR:Dakpe-dakpe boleh je** (ketawa). Pastu puan mengajar tar-- jenis, puan mengajar jenis tarian gamelan yang mana?

ZAH:Saya dapat latih budok-budok sekarang ni sebanyak sepuluh [10]--tarian.

ZAR:Oh (mengangguk) sepuluh [10] tarian.

ZAH:Sepuluh [10] tarian seperti *Lambang Sari, Ayak-ayak, Ketam Renjong, Timang Burung, Togok, Geling, Perang Manggung*, **ZAR:Okey (mengangguk)** diantara sepuluh [10] tulah.

ZAR:Pastu puan melatih penari umur berapa?

ZAH:Saya *start* [mula] menari umur Sembilan belas [19].

ZAR:Tu--puan melatih penari. Penari tu umur berapa yang puan latih (gaya tangan).

ZAR:Penari dok kira umur kalau yang bekerja doh tu kita buat masa *part time* [sembilan] lah kira. Balik kerja tu kita buat latihan kalau yang bekerja tu kalu latihan untuk kanak-kanak tiap-tiap hari sabtu.

ZAR:Puan--sekejap ZAH:Dok sekolah kan skejap--(gangguan teknikal) ni sorang lagi hiley (ketawa).

ZAH:Hilang doh (ketawa).

ZAR:Kejap eh.

ZAH:Tu ada tu.

ZAR:Okey, kita ulang boleh puan?

ZAH:Tiga tu.

ZAR:Kita ulang--kita ulang yang umur--pelatih eh?

ZAH:Ye--.

ZAR:Okey puan melatih penari yang umur berapa?

ZAH:Kebanyokannya dua puluh [20] an tiga puluh [30] an.

ZAR:Jadi kalau yang masuk tu yang umur kecik-kecik tu puan (menggeleng)?

ZAH:Kecik-kecik tu kita [sic dia] bermula daripada umur tujuh [7] tahun lah. Budok darjoh satu [1].

ZAR:(Mengangguk) selama puan menjadi jurulatih ni adakah penari yang puan latih tu dari Terengganu [Malaysia] sahaja atau ada juga dari negeri-negeri lain?

ZAH:(Mengingat) Kebanyakannya dari Terengganu [Malaysia] tapi kalau di negeri lain tu macam ASWARA [Kuala Lumpur] dia panggil--gi ngajor tempat dia lah tempat kolej kat ASWARA [Kuala Lumpur].

ZAR:Oh (mengiyakan)

ZAH:Kalu yang di Tranung [Malaysia] kita buat latihan di Tranung [Malaysia] sahaja. Hok luor tu pergi luor la.

ZAR:Emm (mengangguk). Untuk jadi seorang jurulatih mereka harus mempunyai pengalaman agak-agak berapa tahun?

ZAH:Pengalaman nok kena tahu ni lah **ZAR:Apa serba** _ dalam sepuluh [10] tarian tu kena ingat semua.

ZAR:Kena pandai semua sepuluh [10] tarian tu?

ZAH:Ingat semua kita *test* [uji] la pulok dia buat _ sapa sepuluh [10] dia boleh melatih. Macam budok-budok pejabat pelancongan [Terengganu] dia--ramai doh jadi jurulatih. Sebab dia boleh ingat belake doh sepuluh [10]--tarian.

ZAR:Kena ingat sepuluh [10] tu baru boleh jadi jurulatih?

ZAH:(mengangguk) sekurang-kurangnya sepuluh [10].

ZAR:Okey (mengangguk) pastu apakah cabaran puan dalam melatih para penari ni?

ZAH:Ya, dok--dengor?

ZAR:Apakah cabaran puan dalam melatih penari ni?

ZAH:Cabaran tu masa kita nok hok baru-baru nok belajor lah maknanya mencabor lah sikit sebab dia tarian gamelan dia susoh sikit sebab tulah yang mencabor tu sebab dia tok--tahu nok buat *basic* [asas] tu asas dia asas tarian gamelan. Jadi kita kena latih dia buat asas _ bulan baru dapat menari dengan betul lah.

ZAR:Pastu bagaimanakah puan mengendalikan disiplin para penari ni?

ZAH:Tapi kebanyakannya budok-budok berdisiplin sebab dia nok masuk belajor gamelan ni dia tahu doh adab-adab dia. Dia kena tahu belake doh . Macam tarian gamelan ni kita bukan tarian yang suka-suka. Dia dok buleh macam orang kata galok-galok la dok buleh la. Tarian istana kan dok buleh nok pandang-pandang tetamu. Dia kena ikut gerok tangan dia je, mana tangan dia pergi ikut mata tu ikut tangan je. Dia dok boleh la nok tengok-tengok (angkat kepala) tetamu tu.

ZAR:Semasa puan melatih para penari, mungkin ada diklangan mereka merasa susoh untuk menguasai tarian ni pastu putus asa pastu apakah tindakan puan?

ZAH:Kita latih dia sapa dapat. Pegang dia sorang tu yang dok dapat tu kita latih dia sapa dia dapat, sapa dia boleh nari.

NWNM:Semasa mengajor menari tu adakah puan mela- seorang diri atau _ (gangguan teknikal).

ZAH:Dok jelas.

NWNM:Masa ngajor ZAH:Dok berapa jelas kejap-kejap (gangguan teknikal). Semasa mengajor penari-penari tu ZAH:ya puan (gangguan talian) ajor sendiri ke atau di _ _?

ZAH:Mengajor sendiri. Saya mengajor sendiri lah. Kalau terlampau ramai _ penari kita kena ada pembantu yang membantu ZAR:(mengangguk) kalau macam sepuluh [10] orang ke kita pecoh-pecoh ah. Orang ni ambik dua [2] orang, orang ni ambik dua [2] orang. Kalu tidak kita susoh nok--napok gerak tangan dia gerak kaki dia sume kita kena prati.

ZAR:Buke ramai-ramai penari?

NWNM: Biasanya berapa orang kalau gitu?

ZAH:Penari biasa kita kalau macam ada kursus tu ramai dua puluh [20] orang. _ _ _ ada je kalau nok buat persembahan.

ZAR: Jadi dia buke ramai-ramai penari pahtu sorang (isyarat nombor 1) jurulatih buke gitu la?

ZAH: Ha dok la. __ lepas kita buat satu tarian tu kita latih --sapa dia reti. Kita betul __ mula buat--dok bersungguh masa latihan tu pahtu bila dapat __ tu kita buat bersungguh-sungguh la sampai dia jadi lembut jadi sama.

ZAR: Kejap puau eh.

NWNM: Kalau--untuk persembahan besor biasanya berapa lama ambik masa untuk berlatih tu?

ZAH: Kalau yang hok biasa-biasa kalau untuk wak persembahan tu kita--doh pilih doh hok yang hok yang mahir doh kan dalam seminggu dapat ah buat persembahan. Biasa-biasanya hok __ je.

ZAR: Apa? (mendekati telefon)

ZAH: Bila kalau penari tu ye doh cukup doh ada asas ada apa senanglah kita nok-- mengajor dia **NWNM:**__ jela cuma kita buat bunga-bunga jelah.

ZAR: Bagaimanakah puau menentukan atau menilai tahap pemeguasaan penari yang puau latih?

ZAH: Biasanya yelah kita tengok gitu lah macam yang benor-benor mahir ba- baru kita boleh ambek. Yang benor-benor mahir tapi kita pakai yang lapan [8] orang

ni jelah sapa bila-bila pun. Kalau orang baru nok masuk pulok kita latih suku pulok.

ZAR:Step [langkah]—ye doh la. Pastu sepanjang puan menjadi jurulatih ni ada ke pernah terjadi apa-apa kejadian ke kemalangan ke semasa mengajar tu?

ZAH:(mengingat) Setakat ni alhamdulillah takdok apa-apa kemalangan.

ZAR:Takdok la tiba-tiba jatuh (ketawa)?

ZAH:Ha takdok. Sebab kan dia lemah lembut doh kalau tarian hok lompat-lompat tu jatuh.

ZAR:Kalau jatuh tu kan kecederaan dia tu teruk ke tak?

ZAH:Dok berapa sangat lah.

ZAR:Terseliuh gitu jela?

ZAH:Kalu ada pun seliuh-seliuh gitu la. Sebab tarian dia bukan tarian lompat-lompat. Ye tarian lemah lembut je duduk bangun diri capok melenggang capok melayak semua dia ada peraturan dia.

NWNM:Kalau ada jemputan persembahan kan biasanya berapa bayoran yang puan pernah dapat la biasanya?

ZAH:Saya macam untuk mengajor dia bayor saya seratus lima puluh [150] [ringgit Malaysia] satu [1] jam.

ZAR:Tu untuk mengajar?

ZAH:Seratus lima puluh [150] [ringgit Malaysia] sejam.

NWNM:Kalau untuk--buat persembahan tu bukan untuk mengajor untuk buat persembahan?

ZAH:Persembahan (mengingat) tengok sekali persembahan tu dia bagi kita dua ratus [200] [ringgit Malaysia] tiga ratus [300] [ringgit Malaysia] gitu lah tengok atas bayaran jadi nok bagi ke penari lagi nok bagi ke pemuzik lagi. Kalau-- *shooting* [penggambaran] lain, *shooting* [penggambaran] dia kena sekali tu kita dapat tiga ribu [3000] [ringgit Malaysia] sorang, dua ribu [2000] [ringgit Malaysia] sorang kalau *shooting* [penggambaran].

ZAR:Oh *shooting* [penggambaran] berlakon.

ZAH:Kalau menari je gitulah sebab kita kena bagi op pemuzik lapan [8] orang, penari lapan [8] orang jadi kita kena bagi ramai ah. ZAR:(mengangguk) dia satu [1] *group* [kumpulan] dalam dua ribu [2000] [ringgit Malaysia] tuk wat persembahan ni.

NWNM:Kiranya ye--dok ikut la jumlah tarian ke ataupun ikut jam ke?

ZAH:Ha doklah, dok. Macam gini macam semasa latihan tu dia bagi elaun ke budok-budok tu. lima puluh [50] [ringgit Malaysia] ke sari. Ha tengok kita latih sepuluh [10] hari dapat lima ratus [500] [ringgit Malaysia] gitu ah.

ZAR: Boleh puan beritahu kami mana-mana kenalan puan atau tokoh-tokoh lain yang terkenal dalam bidang tarian gamelan ni?

ZAH:Sama dengan saya ni Wan Salmah dengan Wan Salmah Sulaiman, yang lain yang mula-mula sama *batch* [kumpulan] dengan saya tu enam [6] orang tu dah bereti semua doh. Yang lekatnya Puan Wan Salmah dengan saya je dua [2] orang.

ZAR: Tulah masih aktif lagi.

ZAH:Ha masih aktif. Yang lain bereti doh. Kahwin, ada anak.

ZAR: Betul doh.

NWNM: Sepanjang, puan kan lama doh bergiat dalam bidang ni kan. Bagi puan sendiri (gangguan teknikal).

ZAH:Ya? Dok *clear* [jelas].

NWNM: Sepanjang puan terlibat, puan kan--lama doh terlibat kan dalam tarian ni, pahtu teknik yang paling susoh untuk buat bagi puan sendiri lah?

ZAH:Kalau nok _ bettuk tu nok bettuk tu lah macam tarian *Ayak-ayak* kan dia ada kena tidur tu hok tu yang susoh sikit tu nok bettuk dia memang kena tidur. Tarian ni dia memang kena tidur tapi boleh je buat boleh belake buat. Ad-pernong tengok dok tarian *Ayak-ayak*?

ZAR:Dok pernah agi (menggeleng kepala).

ZAH:Dok? Nanti lu kalau haritu pejabat pelacongan [Terengganu] ada dia buat kaset dok, kaset semua sepuluh [10] tarian gamelan ni tapi saya sendiri pun dok dapat lagi **ZAR:Puan (senyum)** tidak boleh je *copy* [salin]. Nok tengok anugerah yang saya dapat? Anugerah yang saya dapat tu.

ZAR:Boleh je.

NWNM:Boleh je.

ZAH:Kena jalan kat lain pulok eh. (ketawa) Kejap deh.

ZAR:Takpe-takpe.

ZAH:Kena keluor pulok. Susoh takdok orang aduh.

ZAR:Maaf lah nyusoh.

ZAH:Dakpe. Pele-pele[alang-alang] buat biar sapa habis (ketawa). Kejap eh.

ZAR:Takpe-takpe.

NWNM:Dakpe-dakpe.

ZAH:Ni (menunjuk anugerah) napok dok? Ke sila?

ZAR:Napok-napok.

ZAH:Napok? (menunjuk anugerah)

ZAR:Napok-napok.

ZAH:Ha ni. Yang ni Tokoh [Tokoh Gamelan] kerajaan negeri [Terengganu] bagi.

ZAR:Tokoh tarian gamelan tu eh?

ZAH:Ah ha. (menunjuk anugerah) Napok?

ZAR:Napok-napok.

ZAH:Napok?

ZAR:Napok-napok.

ZAH:Ni, hok ni hok kerajaan negeri [Terengganu] bagi. Yang ni masa dekat--
ASWARA [Kuala Lumpur]. Bunga Air Joget Gamelan, napok dok? (menunjuk
sijil)

ZAR:Dok jelas dok jelas.

ZAH:Napok?

ZAR:Haaaa napok-napok. Tahun bila tu puan?

ZAH:2017.

ZAR:2017.

ZAH:Ni dekat ASWARA [Kuala Lumpur].

ZAR:Okey-okey. Napok-napok.

ZAH:Okey?

ZAR:Ha okey.

ZAH:Satu [1] lagi kejap. Yang ni UniSZA [Terengganu] (menunjukkan sijil)
Anugerah Persona Temurun Warisan Tari.

ZAR:Erm (kagum).

ZAH:Okey?

ZAR:Okey-okey.

ZAH:Ni UniSZA [Terengganu]. Anugeroh dari UniSZA [Terengganu]. Okey tiga [3] je.

ZAR:Takpe tu pun besar doh. ZAH:(Ketawa) Kejap puan eh kawan saya sorang lagi hilang pulok.

ZAH:Sorry [maaf] saya dekat luor ni. Dakpe eh?

ZAR:Dakpe (ketawa)

ZAH:(ketawa) dalam ramai ngat tu.

ZAR:Boleh puan pusing kamera tu tak?

ZAH:Ni? (memusingkan telefon bimbit)

ZAR:Ha boleh-boleh. Tadi *upside down* [terbalik]. (ketawa)

ZAH:(Ketawa) Pusing lagi? (Memusingkan telefon bimbit)

ZAR:Ha okey, ha okey.

ZAH:Saya pulok *upside down* [terbalik]. (ketawa) Ha okey.

ZAR:Kejap eh puan. Kawan saya sorang lagi ZAH:Okey-okey dia punya *line* [rangkaian] *slow* [lambat].

ZAH:Hor tulah terpaksa kena keluor tidak putus-putus skali.

ZAR:Tulah susoh sikit ni. Kejap eh.

ZAH:Haritu dok tengok masa dok? Dok cukup dua [2] jam.

ZAR:Tulah ingatkan cukup rase lama doh (ketawa).

ZAH:Ho.

ZAR:Kejap puan eh.

ZAH:Tapi dok--sempat nok bawok gambor hok pergi *oversea* [luar negara] tu kan.
Wak *show* [persesembahan] sana tu ada keratin akhbor pun ada.

ZAR: Erm (kagum) ada? Cari-cari di *Google* dok jupo.

ZAH: Ada *Google*?

ZAR: Tok jumpa.

ZAH: Kalu cari (mengingat) *Youtube* Warisan Sari [Terengganu].

ZAR: Ado eh?

ZAH: Jupe?

ZAR: Nanti *try* [**cuba**] cari.

ZAH: Kalu takdok nanti saya ambek di kad dia tu ada nombor--*link* [jaringan] dia tu kan.

ZAR: Oh. Jap puan eh.

ZAH: Okey.

ZAR: Tok masuk-masuk ni. (ketawa) Jap eh puan.

ZAH:Okey takpe-takpe. Ha tu. Ada tu (ketawa)

NWNM:*Line* [rangkaian] putus. Jelas dok Kha [ZAR]?

ZAR:Jelas-jelas.

NWNM:Okey-okey. Katne doh ni?

ZAR:Mu [NWNM] tunggu mu [NWNM].

NWNM:Masuk kemahiran eh. Kemahiran habis doh.

ZAR:Ah okey-okey. Lepas ni kan puan ada rancangan atau apa-apa aktiviti yang berkaitan gamelan ni akan diadakan?

ZAH:Sepatutnya tahun ni dia buat *World Festival Gamelan* [Festival Gemelan Dunia] taulah keadaan negeri Terengganu [Malaysia] sekarang kan pemerintahnya dok-- suka _.

ZAR:Nok kawal sikit pergerakei. Jadi dia tok ganti ke buat dengan secara *online*— [atas talian] ke?

ZAH:Hor takdok cuma kalua ada pun pemuzik--hok puan tulah. Or--orang puan belake tulah pemuzik ye buat dekat ni Perkampungan Budaya dekat muzium

negeri Terengganu [Malaysia] hoktu dia buat persembahan tiap hari sabtu perempuan sahaja. Muzik sahaja takdok penari.

ZAR: Muzik sahaja la.

ZAH: Sepatutnya memang ada *World Festival Gamelan* [Festival Gamelan Dunia] dia dua [2] tahun sekali buat.

ZAR: Jadi tahun takdok la sebab Covid-19 ni?

ZAH: Hor dok buat la. Ni kalau _.

NWNM: Ni kalau buat biasanya katne biasanya?

ZAH: Kita buat dekat--*Drawbridge*[jambatan angkat] tu kat Shahbandar [Terengganu]. Lepah tu dua [2] tahun kemudian kita buat kat dewan sebab ribut kan masa tahun tu kita pindoh buat dekat stadium. Buat dekat UMT [Terengganu] sekali, stadium sekali.

NWNM: Stadium mana eh?

ZAH: Stadium tertutup Gong Badok [sic Gong Badak] [Terengganu].

ZAR: Soalan seterusnya puan eh. Adakah puan masih berminat untuk mengajar tarian gamelan ni selepas ini? Sekarang kan musim Covid-19 nok keluar nok jumpa

orang pun susoh lagipun bimbang lagi-lagi penyakit ni kan dok napok kan, nok ngajar-ngajar orang ni?

ZAH:Tapi memang sekarang ni kita dok takdok--buat persembahan takdok ngajor budok-budok pun takdok masa PKP ni lah selama PKP ni. Takdok buat persembahan takdok ngajor.

ZAR:Dari- -

ZAH:Ya?

ZAR:Apa? Puan nak cakap apa tadi?

ZAH:Ho tadi kal--nok kate ada macam *interview* [temubual] gini boleh la. Kalu untuk _ takdok. (menggeleng kepala).

ZAR:Dari mula-mula PKP dulu sapa leni ke hok takdok tu ke ada jah ada buat?

ZAH:Takdok (menggeleng kepala) memang takdok.

NWNM:Takdok lasung la kiranya?

ZAH:Takdok lasung.

NWNM:Kalau contohnya la kalau boleh doh gi situ sini puan nok agi ke ngajor gamelan ni?

ZAH:Kalu tenaga kita diperlukan NWNM:Terima la kiranya? Tapi memang, ho terima jelah sebab memang takdok--orang lain doh.

NWNM:Faham-faham (mengangguk).

ZAH:Kalau kita dok ngajor pun kita terpaksa kena latih budok-budok artis-artis pelancongan a [sic artis budaya pelancongan]. Kita latih dia barulah dia boleh keluar gi ngajor. Diorang tu boleh belaka doh sepuluh [10] tarian cuma ingat dok ingat je kita kena buat dari awal la satu per satu.

NWNM:Soalan seterusnya, pernah dok puan terlintas la dalam diri untuk berhenti dalam bidang ni macam sepanjang terlibat tu ada sekali rasa macam takboh doh?

ZAH:(berfikir) setakat ni dok gi rasasebab rasa sayang kan.

NWNM:Sebab minat kan?

ZAH:Ha minat (mengangguk) kalu kita dok terlibat makna putus gitu jela. Ha takdok orang doh nok ingat. Sekarang tinggal saya sorang je.

NWNM:Apa yang buat terus bersemangat untuk meneruskan dalam bidang ni?

ZAH:Sebab yang bersemangat tu sebab budok-budok pun semangat nok belajar kan jadi kita pun semangat lah.

NWNM:Bila tengok orang berminat tu kita koho tu kan?

ZAH:Ha (mengangguk) betul.

ZAR:Pahtu kan puan NWNM:Kha ada nok tamboh? Pada pandangan puan lah kan apakah sumbangan tarian gamelan ni dalam warisan seni kebudayaan.

ZAH:Saya ingat (telefon terjatuh) terbalik (ketawa). Sebab tarian ni semua--orang minat seluruh nok kata seluruh dunia tu ada lagi yang tok tengok. Ha tu yang buat saya bersemangat. Sebab bila kita buat persembahan di macam saya wat di *Europe* [Eropah] op semua orang tengok tu ter-terpegun lah. Bila kita buat persembahan dengan bajunya dengan aksesori banyak-banyak tu kan ha dia terpegun jadi kita pun rasa bangga lah bila negeri Terengganu [Malaysai] dipilih untuk membuat persembahan di *Europah* [sic Eropah].

ZAR:Adakah--tarian gamelan ni mampu menjadi aset negara dalam mengekalkan warisan seni kebudayaan?

ZAH:Insya Allah saya rasa boleh selagi ada Pejabat Pelancongan Terengganu [Malaysia] dan Warisan Sari [Terengganu] selagi tulah takkan hapus takkan pupus.

ZAR:Kan.

NWNM:Insya Allah.

ZAH:Insya Allah.

ZAR:Puan?

ZAH:Ya?

**ZAR:Haritu puan ada sebut ada mula-mula puan masuk tarian gamelan ni sape deh
puan sebut sape eh hok dia cari penari tu? Mukris Chiperd? (ketawa)**

ZAH:Haj--Haji Mubin Shepherd (telefon jatuh) Haji Mubin Shepherd.

NWNM:Haji Mubin Shepherd?

ZAH:Ha (mengangguk) dia matsaleh masuk Islam.

NWNM:Dia asal dari mana eh?

ZAH:Dia (mengingat) dia dari (mengingat) England rasanya tapi dia lama duduk di - Malaysia duduk di KL [Malaysia] __ macam muzium barang-barang antic barang-barang lama dia minat hok gitu. Jadi dia mari Tranung [sic Terengganu [Malaysia]] dia tengok ada alat ni satu set ni ada alat ni. Masa tu Tengku Ampuan Mariam wak persembahan, anak-anak angkat dia empat [4] orang je penari tetamu dia anak-anak raja daripada Kedah [Malaysia] tula jadi

kebetulan Mubin Shepherd tu mari. Mari Tranung [sic Terengganu [Malaysia]] jadi masa tu lah dia tengok penari-penari lama tu nari dia berminat. Ha jadi pah pada tu dia suruh adalah cikgu tu sorang dia suruh panggil budok-budok belajor menari. Masa kita mula belajor dulu naik kete enam [6] orang penuh se[1] kete malam-malam. Kete tu gi ator (ketawa) tapi masa tu kecik-kecik agi ah *slim* [ramping] belaka lagi. (ketawa) kita berlatih malam, tiap-tiap malam ho di depan Tengku Ampuan Mariam ah.

NWNM:Di istana ah?

ZAH:Ho Istana Kolam [Terengganu].

ZAR:Latihe dulu nge latihe loni sama dok puan? Ke dulu keras lagi ke?

ZAH:Dulu sebab kita dipantau oleh anak raja kan Tengku Ampuan [Tengku Ampuan Mariam] jadi kita takut ah sikit kat istana tu. kalu dok kena dia maroh slaluh. Kita latih budok-budok ni ye kadang-kadang dia kita maroh ke kita mende ke dia wak dok tahu je. Ada lah main-main tu dok sungguh la.

ZAR:Yolo doh.

NWNM:Takdok bende doh kot. Cuma nok baca skrip penutup pulok. Boleh la Kha [ZAR]. Boleh dok mintok kedepan sikit? (Kanak-kanak menangis) Boleh lah baca ah.

Dengan ini tamatlah sesi bual (gangguan kank-kank) Dengan ini tamatlah sesi temubual sejarah kajian lisan mengenai bidang tarian gamelan bersama Puan Hajah

Zaharah binti Abdul Hamid. Kami ingin mneucapkan ribuan terima kasih di atas kesudian dan kerjasama yang diberikan oleh beliau dalam menyempurnakan wawancara ini. Adalah diharapkan hasil temubual ini dapat menyumbang kepada perkembangan ilmu dalam bidang tarian gamelan, para penyelidik pada masa akan datang. Sekian, terima kasih.

6.0

LOG TEMUBUAL

LOG	TOPIK	
1:28-3:48	Latar Belakang Tokoh	<ul style="list-style-type: none"> • Nama tokoh Hajah Zaharah Binti Abd Hamid. • Dahulunya seorang penari tarian gamelan dan kini seorang jurulatih tarian gamelan. • Dilantik menjadi jurulatih pada tahun 1991. • Berumur 71 tahun. • Dilahirkan di Kuala Terengganu, Terengganu. • Anak ke 2 daripada 4 orang adik beradik. • Nama ayah: Tok Muda Haji Abd Hamid Bin Haji Abd Rahman. • Nama ibu: Datin Ainun Binti Abdullah
3:52-5:26	Latar Belakang Perkahwinan	<ul style="list-style-type: none"> • Usia perkahwinan 30 tahun. • Nama suami: Dr. Abdul Wahab Bin Ngah. • Bekas wakil rakyat kawasan Batu Rakit. • Tidak dikurniakan cahaya mata.
5:29-6:33	Akademik	<ul style="list-style-type: none"> • Mendapat pendidikan sehingga tahap Sijil Pendidikan Rendah atau lebih dikenali sebagai Lower Certificate of Education (LCE) pada zaman beliau, dalam aliran Inggeris. • Bersekolah di Grammar School Terengganu. • Tidak lagi menyambung pelajaran selepas tamat LCE.
6:35-7:21	Penglibatan	<ul style="list-style-type: none"> • Menjadi penari selepas sahaja menamatkan LCE. • Membuat latihan di Istana Kolam, Terengganu. • Diajar oleh primadona tarian gamelan.
7:25-10:26	Minat Tokoh dalam Tarian Gamelan	<ul style="list-style-type: none"> • Minat datang dari diri sendiri. • Sering melihat nenek menari tarian gamelan di Istana Kolam, Terengganu. • Neneknya bernama Puan Adnan Binti

		<p>Abdullah seorang primadona tarian gamelan.</p> <ul style="list-style-type: none"> Terengganu merupakan negeri Khas tarian gamelan.
10:29- 11:15	Tempat Permulaan Tarian Gamelan Dipersembahkan	<ul style="list-style-type: none"> Tarian gamelan hanya dipersembahkan di istana sahaja pada awal kemunculannya. Pada tahun 1970 barulah tarian ini dibawa keluar. Pertama kali dipersembahkan diluar ialah di Dewan Tunku Canselor, Universiti Malaya.
11:18- 12:06	Kelebihan dan Keunikan Tarian Gamelan	<ul style="list-style-type: none"> Tidak seperti tarian yang lain. Tarian gamelan mempunyai adab tertib yang sopan.
12:08- 14:09	Idola dalam Tarian Gamelan	<ul style="list-style-type: none"> Puan Adnan Binti Abdullah yang merupakan nenek beliau. Mula menari pada umur 9 tahun. Meninggal pada tahun 1984. Dipanggil SUKTRA menjadi jurulatih dalam tarian gamelan.
14:12- 14:40	Profesjon	<ul style="list-style-type: none"> Seorang jurulatih. Pernah melatih pelajar ASWARA.
15:04- 16:04	Sejarah Tarian Gamelan	<ul style="list-style-type: none"> Berasal dari Riau, Indonesia. Dibawa ke Terengganu pada tahun 1918. Diminati oleh anakanda Sultan Zainal Abidin iaitu Tengku Ampuan Mariam. Tengku Ampuan Mariam melatih anak angkatnya di istana menari tarian gamelan.
16:12- 23:00	Jenis Tarian Gamelan	<ul style="list-style-type: none"> Tarian gamelan mempunyai 66 jenis. Tokoh belajar 10 jenis tarian gamelan. 10 jenis tarian gamelan itu mempunyai nama

		<p>tersendiri Kunang-Kunang Mabuk, Geliung, Lambang Sari, Perang Manggung, Ketam Renjong, Ayak-Ayak, Lantai Lima, Togok, Topeng dan Timang Burung.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Setiap jenis tarian mempunyai cerita tersendiri. • Tempoh masa tarian mengikut zaman dulu kira-kira 15 hingga 20 minit. • Kini tempoh mana tarian tersebut dipendekkan mengikut yang ditetapkan oleh majlis-majlis yang dihadiri.
24:20- 26:17	Peralatan	<ul style="list-style-type: none"> • Peralatan muzik yang digunakan untuk membuat persembahan terdiri daripada Gambang, Keromong, Gong, Saron, Gendang dan Kenong. • Sebanyak 3 set alat musik Saron digunakan.
26:30- 32:37	Pakaian dan Aksesori	<ul style="list-style-type: none"> • Pending • Selendang • Teratai • Gandik • Gerak gempa • Penggayut tengkuk • Menempah orang khusus untuk membuat pakaian tersebut kerana pembuatannya sangat teliti. • Baju diperbuat daripada kain songket. • Setiap aksesori tidak mempunyai apa-apa maksud. • Semua jenis tarian gamelan memakai pakaian yang sama. • Melainkan ketika membuat persembahan drama tari.

32:38- 35:53	Persembahan	<ul style="list-style-type: none"> • Drama tari mempunyai dua cerita iaitu cerita Siti Zubaidah dan Perang garuda. • Jika tarian melibatkan penari perempuan sahaja, 6 atau 8 penari. • Jika melibatkan penari lelaki mereka terdiri daripada 12 orang penari. • Persembahan sering dilakukan di majlis makan malam di istana. • Pertunjukkan dekat Dewan Tunku Canselor, Universiti Malaya. • Semasa tokoh menyertai kumpulan penari diraja, untuk mahir dalam 5 jenis tarian mereka mengambil masa 3 bulan.
36:00- 36:47	Lagu dan Pergerakkan Semasa Tarian	<ul style="list-style-type: none"> • Setiap tarian mempunyai lagu yang berbeza. • Mempunyai 2 jenis lagu. • Dinyanyikan oleh Wan Salmah Wan Sulaiman. • Setiap tarian mempunyai gerakan yang berbeza. • Pergerakkan asas mula-mula untuk membuat persembahan sahaja yang sama.
37:07- 38:58	Kriteria Penari	<ul style="list-style-type: none"> • Sebelum menjadi seorang penari gamelan, seseorang itu perlu mempunyai asas tarian gamelan. • Setiap gerak geri tarian perlu dipelajari dengan betul.
39:35- 40:48	Sumbangan	<ul style="list-style-type: none"> • Tokoh pernah menyertai persatuan Kelab Belia Darul Ehsan tahun 60an tetapi tarian gamelan ini belum wujud pada masa ini. • Menjadi jurulatih sejak tahun 1991 dalam kelab SUKTRA.
41:08-	Akhir Menjadi Penari	<ul style="list-style-type: none"> • Terakhir membuat persembahan tarian pada

41:32		<p>tahun 1989.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Persembahan terakhir di Wisma Darul Iman, Terengganu.
41:34- 46:38	Kelab Persatuan dan Tempat yang Aktif dalam Tarian Gamelan di Terengganu.	<ul style="list-style-type: none"> • SUKTRA berfungsi untuk membuat persembahan dalam majlis kebesaran negeri. • Warisan Sari, Terengganu.
46:48- 47:24	Sumbangan Tarian Gamelan	<ul style="list-style-type: none"> • Tarian gamelan merupakan tarian yang terkenal di Terengganu. • Apabila menyebut tentang gamelan, Terengganu lah yang menjadi tarikan utama.
47:25- 49:00	Kesalahan Tarian Gamelan Kini	<ul style="list-style-type: none"> • Rujuk dari Youtube. • Menari dengan cara yang salah. • Menggabungkan unsur tradisional dengan moden.
49:05- 51:01	Pencapaian	<ul style="list-style-type: none"> • Dianugerahkan Anugerah Temurun pada tahun 2017 daripada UniSZA Terengganu. • Anugerah Tokoh Gamelan yang diiktiraf oleh kerajaan Terengganu.
51:05- 55:25	Kenangan Pahit Manis Sepanjang Terlibat Dalam Tarian Gamelan	<ul style="list-style-type: none"> • Kenangan manis dapat pergi buat persembahan di luar negara. • Tahun 1984 buat persembahan di Hongkong, China. • Tahun 1988 buat persembahan di Eropah, London, Paris, New Zealand dan Milan. • Kenangan pahit, terkandas semasa banjir semasa ingin pulang dari membuat persembahan.
55:28-	Persediaan dalam	<ul style="list-style-type: none"> • Membuat persediaan dengan memandang ke

57:36	Menjayakan Persembahan di Luar Negara	<p>hadapan.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Membuat persembahan dengan sehabis mungkin. • Mendapat penerimaan yang positif dari rakyat luar negara.
57:40- 58:59	Pengalaman dan Kejadian di Luar Negara	<ul style="list-style-type: none"> • Pengalaman di luar negara sangat menyeronokkan. • Kena sekat di sekat jalan raya di Frankfurt, German.
59:02- 59:35	Perasaan Apabila di Anugerahkan Tokoh Gamelan	<ul style="list-style-type: none"> • Bangga apabila mendapat pengiktirafan sebegini.
59:50- 1:00:32	Pengiktirafan	<ul style="list-style-type: none"> • Mendapat pengiktirafan dari kerajaan negeri Terengganu • Tidak mendapat pengiktirafan dari kerajaan Malaysia
1:00:50- 1:01:57	Cabar	<ul style="list-style-type: none"> • Cabaran ketika mula menari. • Kaki berkudis
1:01:57- 1:01:18	Cara atasi cabaran	<ul style="list-style-type: none"> • Atasi cabaran dengan minat
1:02:21- 1:03:05	Kesan Covid-19 mode terhadap tarian gamelan	<ul style="list-style-type: none"> • Tidak boleh buat persembahan • Penari pejabat pelancongan tetap buat latihan
1:03:09- 1:04:10	Aktiviti penari sepenuh masa ketika Covid	<ul style="list-style-type: none"> • Penari sektor pelancongan teruskan bekerja seperti biasa • Penari sepenuh masa tidak terlibat hanya berlatih di rumah
1:04:35- 1:05:15	Penglibatan keluarga dalam tarian gamelan	<ul style="list-style-type: none"> • Tujuh orang sepupu penari gamelan • Sekarang hanya tinggal seorang yang aktif

		menari
1:05:33- 1:05:51	Cara cari pendapatan sampingan selain menari	<ul style="list-style-type: none"> • Tiada apa yang boleh dibuat • Hanya tinggal dirumah
1:05:43- 1:06:30	Pengalaman mengajar di sekolah	<ul style="list-style-type: none"> • Pernah dijemput mengajar di sekolah rendah di daerah Marang sebanyak dua kali
1:06:40- 1:07:10	Pengaruh budaya luar	<ul style="list-style-type: none"> • Kewujudan Warisan Sari menarik minat anak muda
1:07:11- 1:08:00	Fungsi Warisan Sari	<ul style="list-style-type: none"> • Tiada bayaran dikenakan untuk menari dan bermain muzik • Terbuka kepada semua orang • Banyak baju tarian disediakan
1:08:11- 1:09:20	Bercerita tentang anak Tun Ahmad Faisal Tun Abdul Razak	<ul style="list-style-type: none"> • Belajar menari gamelan dari umur dua tahun • Bersolek sendiri untuk menari • Masuk pertandingan video menari gamelan • Sekarang berumur lapan tahun
1:10:42- 1:11:38	Cara menarik minat orang muda terhadap tarian gamelan	<ul style="list-style-type: none"> • Menerusi Warisan Sari • Membuat pertunjukkan pada setiap hari Sabtu • Hebahan kepada kumpulan Whatsapp • Mempromosi melalui Facebook
1:11:40- 1:12:00	Sejarah penubuhan Warisan Sari	<ul style="list-style-type: none"> • Ditubukan diantara tahun 2012-2013 • Hak milik persendirian
1:12:33- 1:13:07	Kaedah lain mempromosikan tarian gamelan	<ul style="list-style-type: none"> • Usaha dari pihak Kementerian Pelancongan • Promosi daripada pihak Pejabat Pelancongan Negeri Terengganu • Pejabat Pelancongan Negeri Terengganu menyokong penubuhan Warisan Sari
1:13:20- 1:14:27	Pengalaman persembahan Warisan Sari	<ul style="list-style-type: none"> • Tidak pernah membuat persembahan di luar negara

		<ul style="list-style-type: none"> • Manganjurkan Festival Gamelan Dunia dua tahun sekali
1:14:34- 1:15:22	Perubahan yang perlu dibuat dalam tarian gamelan	<ul style="list-style-type: none"> • Tarian gamelan bergantung kepada pakaian • Gerak tari masih sama • Penari yang mahir dapat menarik minat orang ramai
1:15:27- 1:15:47	Harapan terhadap tarian gamelan untuk masa hadapan	<ul style="list-style-type: none"> • Harapan supaya lagi ramai anak muda terlibat dalam tarian gamelan mahupun muziik
1:15:50- 1:16:20	Apa yang terdapat di Warisan Sari	<ul style="list-style-type: none"> • Alat muzik • Gambar-gambar • Sejarah
1:16:22- 1:17:00	Pesanan kepada generasi baru	<ul style="list-style-type: none"> • Jika ingin belajar pergi ke Warisan Sari • Warisan Sari sebagai pusat gamelan negeri Terengganu
1:19:45- 1:20:58	Tentang Puan Adnan binti Abdullah	<ul style="list-style-type: none"> • Gerak tari Puan Adnan sangat lembut • Mula menari ketika berusia sembilan tahun • Anak angkat kepada Tengku Ampuan Mariam • Tinggal di Istana Kolam Terengganu
1:21:08- 1:21:27	Tentang ibu bapa Puan Hajjah Zaharah	<ul style="list-style-type: none"> • Tidak terlibat dalam bidang tarian gamelan
1:21:30- 1:21:50	Cucu Puan Adnan yang terlibat	<ul style="list-style-type: none"> • Seramai tujuh orang cucu terlibat dalam bidang tarian gamelan • Sekarang hanya tinggal dua orang yang bergiat aktif
1:21:52- 1:22:15	Pengalaman mengajar penari Pejabat Pelancongan Negeri	<ul style="list-style-type: none"> • Kebanyakan penari tahu asas tarian gamelan • Pengajar hanya perlu perkemas tarian sahaja

	Terengganu	
1:22:17- 1:23:06	Pelajar baru	<ul style="list-style-type: none"> • Ajar dari awal sehingga boleh menari • Pelajar dari UniSZA
1:23:07- 1:24:40	Pakaian penari gamelan	<ul style="list-style-type: none"> • Baju diperbuat daripada songket • Aksesori daripada songket, baldu, batu permata, gelang kaki dan gelang tangan. • Stoking mesti pakai ketika menari • Zaman sekarang sudah tidak memakai gelang kaki
1:34:13- 1:39:50	Demonstrasi tarian gamelan	<ul style="list-style-type: none"> • Mata perlu ikut gerakan tangan • Permulaan tarian semua sama • Peka terhadap muzik untuk masuk ke gerakan tarian khas • Tarian Ayak-Ayak dan Kunang-kunang mabuk gerakan sedikit laju
1:40:24- 1:40:48	Tarian gamelan di negeri lain	<ul style="list-style-type: none"> • Tarian gamelan datang dari Riau, Johor, Pahang dan terus ke Terengganu
1:40:53- 1:41:08	Bayaran diberikan kepada pengajar	<ul style="list-style-type: none"> • RM150 satu jam
1:41:20- 1:47:13	Kejurulatihan	<ul style="list-style-type: none"> • Mempunyai matlamat untuk melatih anak-anak hingga ke tahap yang tinggi • Mengajar sepuluh jenis tarian gamelan • Mengajar pelajar tidak mengira umur • Melatih kanak-kanak berumur tujuh tahun • Pelajar dari Terengganu dan ASWARA • Sekurang-kurangnya mempunyai sepuluh tahun pengalaman untuk menjadi jurulatih
1:41:20- 1:49:38	Cabarannya menjadi jurulatih dan cara mengendali	<ul style="list-style-type: none"> • Cabaran bagi yang mula belajar tanpa ada asas tarian

	disiplin pelajar	<ul style="list-style-type: none"> • Kebanyakan pelajar berdisiplin kerana tarian gamelan ini satu tarian yang penuh adab
1:49:46- 1:52:32	Bilangan pengajar tarian	<ul style="list-style-type: none"> • Bergantung kepada bilangan pelajar
1:52:45- 1:54:11	Tempoh latihan dan cara menilai penari	<ul style="list-style-type: none"> • Lebih kurang seminggu latihan untuk buat persembahan • Penari yang betul-betul mahir dipanggil untuk buat persembahan
1:54:23- 1:55:30	Kemalangan semasa mengajar	<ul style="list-style-type: none"> • Tiada sebarang kemalangan berlaku • Hanya berlaku cedera ringan seperti terseluh • Tarian gamelan adalah sebuah tarian yang lemah lembut
1:55:35- 1:57:25	Bayaran untuk persembahan	<ul style="list-style-type: none"> • Lebih kurang RM200-RM300. • Duit bayaran dibahagai kepada penari dan pemuzik • Bayaran untuk persembahan penggambaran kebiasanya RM3000 atau RM2000 satu kumpulan
1:57:32- 1:58:21	Tokoh lain dalam tarian gamelan	<ul style="list-style-type: none"> • Tinggal Wan Salmah binti Wan Sulaiman sahaja yang masih aktif bersama Puan Zaharah. • Yang lain sudah berhenti
1:58:22- 1:59:47	Teknik tarian yang mencabar	<ul style="list-style-type: none"> • Gerakan dalam tarian Ayak-ayak • Penari perlu tidur atau berbaring ketika menari
2:00:00- 2:07:30	Anugerah	<ul style="list-style-type: none"> • Anugerah Tokoh Gamelan Terengganu • Bunga Air Joget Gamelen dari ASWARA pada 2017 • Anugerah Persona Temurun Warisan Tari dari UniSZA

2:07:50- 2:09:55	Perancangan atau aktiviti yang akan diadakan	<ul style="list-style-type: none"> • Sepatutnya ada Festival Gamelan Dunia tapi pemerintah negeri sekarang tidak suka • Persembahan muzik tarian gamelan di Perkampungan Budaya Muzium Negeri Terengganu • Kebiasanya Festival Gamelan Dunia dibuat di Shahbandar, UMT, Stadium Tertutup Gong Badak dan Drawbridge Terengganu
2:10:00- 2:12:00	Keadaan sekarang	<ul style="list-style-type: none"> • Sepanjang PKP tiada persembahan dan jemputan mengajar • Hanya temubual yang boleh • Jika tenaga diperlukan, sanggup menerima tawaran mengajar tarian gamelan • Tiada orang lain yang boleh mengajar
2:12:02- 2:13:03	Perasaan untuk berhenti	<ul style="list-style-type: none"> • Tidak pernah rasa ingin berhenti kerana sayang terhadap tarian gamelan • Jika berhenti maka warisan ini akan putus • Semangat daripada pelajar membuatkan beliau lebih bersemangat
2:13:10- 2:14:50	Sumbangan tarian gamelan terhadap warisan seni kebudayaan	<ul style="list-style-type: none"> • Ramai orang terpegun ketiga membuat persembahan di Eropah • Tarikan terhadap baju dan aksesori pakaian • Dengan adanya Pejabat Pelancongan Negeri Terengganu dan Warisan Sari, tarian gamelan tidak akan pupus.
2:14:55- 2:16:54	Tentang Haji Mubin Shepherd	<ul style="list-style-type: none"> • Seorang matsaleh yang memeluk agama Islam • Beliau minat terhadap barang-barang antik dan barang-barang lama • Datang ke Terengganu dan berminat melihat penari gamelan

2:16:55- 2:17:35	Perbezaan latihan dulu dan sekarang	<ul style="list-style-type: none"> • Dulu dipantau oleh Tengku Ampuan Mariam • Jika ada salah terus ditegur • Sekarang bila orang tegur kadang-kadang tidak dihiraukan • Pelajar sekarang ada yang tidak bersungguh-sungguh
---------------------	--	---

7.0

RALAT

Sepanjang temubual ini dijalankan, terdapat beberapa gangguan seperti:

1. Bunyi bising yang berpunca daripada lagu yang dimainkan oleh kanak-kanak
2. Kanak-kanak memanggil tokoh
3. Kanak-kanak menangis
4. Kanak-kanak menjerit
5. Terputus jaringan internet
6. Tokoh menenangkan kanak-kanak menangis semasa sesi temubual
7. Tokoh melayan keranah kanak-kanak
8. Tokoh pergi membuat air kepada penemu bual
9. Tokoh melarang kanak-kanak

8.0

GLOSARI

PERKARA	PENERANGAN
Al-Marhum Sultan Zainal Abidin III Muazzam Shah ibni Almarhum Sultan Ahmad Muazzam Shah II	Baginda merupakan Sultan Terengganu yang ke-12 dan memerintah dari tahun 1881 hingga tahun 1918. Baginda ditabalkan selepas kemangkatan ayahandanya, Sultan Muhammad Muazzam Shah II.
Al-Marhumah Tengku Ampuan Hajjah Mariam binti Al-Marhum Sultan Ahmad Mua'zzam Shah	Baginda merupakan insan yang mengubah budaya kesenian di negeri Terengganu Darul Iman. Baginda menubuhkan kumpulan gamelan Terengganu pada tahun 1921 bersama suami baginda iaitu Tengku Sulaiman Shah. Baginda digelar sebagai Bonda Gamelan Terengganu.
Ayak-ayak	Tarian pembuka persembahan rasmi Joget Gamelan, tarian ini menceritakan tentang pembantu istana dan pelayan di tempat kerja, menyembelih ayam, kambing dan lembu sebagai persiapan untuk perkahwinan Raden Galoh Cendra Kirana dengan Raden Inu Kertapati. Pergerakan dalam tarian menggambarkan persiapan.
Campak melenggang	Campak melenggang merupakan satu teknik gerakan di dalam tarian gamelan.
Campak melayak	Campak melayak merupakan satu teknik gerakan di dalam tarian gamelan.
Drama tari	Kesenian yang didalamnya terdapat tarian dan juga percakapan atau dialog.
Gambang	Alat muzik yang diperbuat daripada kayu keras, mempunyai 21 keping kayu berbentuk 4 segi panjang dan tiap-tiap satu berbeza ketebalan dan panjang, dimainkan menggunakan 2 bilah kayu pengetuk yang dipanggil 'mallet'. cara memainnya dengan

	mengetuk menggunakan kedua-dua belah tangan serentak.
Gandik	Aksesori yang dipakai dibahagian dahi penari gamelan perempuan.
Gendang	Satu alat yang penting dalam setiap persembahan gamelan,ibarat tidak lengkap sesebuah persembahan gamelan tanpa gendang malah pincang. Gendang dalam gamelan mempunyai fungsi tersendiri yang sifatnya tiada pada alat-alat lain.
Geliung	Tarian yang menggambarkan seorang isteri kepada seorang menteri menukar bayinya dengan sultan dengan harapan anaknya sendiri suatu hari nanti menjadi sultan.
Gerak gempa	Aksesori yang dipakai diatas kepala seorang penari gamelan perempuan.
Gong	Alat ini terdiri daripada pelbagai saiz untuk menghasilkan bunyi yang berbeza stiap satunya dan diaminkan bersama-sama mengikut rentak lagu. Melodi yang dihasilkan adalah untuk memberi isyarat pada permulaan dan penghabisan sesuatu lagu.
Istana Kolam	Istana Kolam merupakan salah satu istana lama Terengganu yang bersejarah apabila menjadi pusat kelahiran dan kegiatan Gamelan Melayu Terengganu. Istana ini dirobohkan dan tapak istana ini telah digantikan dengan Rumah Pangsa Kampung Kolam.
Kenong	Alat menyerupai gong tetapi lebih nipis, bulat dan kecil berbanding gong, ia diletakkan di atas tali yang diikat pada kayu yang diperbuat daripada kayu keras untuk menghasilkan bunyi yang merdu setelah diketuk. Alat pengetuk yang digunakan sama seperti pengetuk bonang.
Ketam Renjong	Para penari meniru pergerakan ketam bermain di pantai.
Kunang-kunang mabuk	Tarian yang menggabungkan pergerakan orang yang minum dalam cawan kecil dengan pergerakan pinggul dan tangan.

	Pergerakan yang dilakukan oleh penari boleh berlaku dalam bulatan. Ia menunjukkan suasana perayaan atau majlis.
Lambang Sari	Tarian ini menceritakan lakonan Puteri yang sedang menjala ikan di pantai. Berdasarkan cerita dalam tarian ini mempunyai hubungkait dengan peristiwa membayar kaul (melepaskan hajat). Gerak tari ini mengisahkan pekerjaan sehari-hari rakyat jelata seperti menangkap ikan, memancing, berdayung, menebar jala, memungut dan menggalas ikan.
Lantai Lima	Lantai Lima merujuk kepada usungan atau julang yang dibuat dari lima kepingan kayu mengisahkan upacara majlis perkahwinan diraja. Gerak tarinya menggambarkan perlakuan menghias dan memperlengkapkan usuangan.
Perang Manggung	Tarian Ini menceritakan tentang Seri Panji dan Manggong yang berkelahi setelah mereka bermain laga-laga ayam dan akhirnya membawa kepada pertikaman salah seorang darinya. Kesal dengan apa yang telah berlaku, Seri Panji menangisi kematian Manggong, dengan pertolongan Betara Guru, Manggong dihidupkan balik dan Seri Panji kemudiannya telah mengajaknya pergi berburu burung dan hasil yang diperolehi diberikan kepada Manggong sebagai usaha memujuk atau memulihkan kembali persahabatan mereka.
Puan Adnan Binti Abdullah	Seorang primadona tarian gamelan dan juga seorang jurulatih penari joget istana Terengganu suatu ketika dahulu dibawah bimbingan YM Tengku Ampuan Mariam
Saron	Terdiri daripada bilah-bilah yang disusun di atas tapak kayu. Terdapat 3 jenis saron iaitu saron demong, saron penerus dan saron peking.
SUKTRA	SUKTRA merupakan Kumpulan Pejabat Setiausaha Kerajaan Terengganu. SUKTRA mempunyai kumpulan penari gamelan

	yang masih bergiat aktif sehingga ke hari ini.
Tan Sri Dato Dr Haji Mubin Sheppard	Beliau adalah seorang pegawai kolonial yang berkhidmat di Tanah Melayu yang memeluk Islam. Beliau dilahirkan pada 1905 di Ireland. Beliau telah dilantik sebagai Pengarah Arkib sebelum dilantik sebagai Pengarah Muzium Negara yang pertama. Beliau gemar mengumpul artifak Melayu dan beliau cinta akan Tanah Melayu dan agama Islam.
Topeng	Tarian dimana penarinya memakai topeng dan membayangkan dirinya ditutup mata. Kemudiannya berlaku permainan kanak-kanak, dimana penari bertopeng cuba menangkap yang lain.
Timang Burung	Tarian yang menceritakan Raden Galoh, seorang puteri tertarik pada burung Kepudang dan meminta pembantu rumahnya meniru pergerakan burung tersebut dan kemudiannya membentuk menjadi tarian yang disebut timang burung.
Togok	Tarian yang menceritakan kisah Raden Galoh mencari suaminya yang telah hilang. Dia bertemu dengan puteri lain. Dalam pertarungan berikutnya, Raden Galoh terluka oleh anak panah. Namun, semuanya berakhir dengan baik, dengan kedua puteri berburu bersama. Raden Galoh akhirnya bersatu semula dengan suaminya.
Warisan Sari	Sebuah pusat persembahan tarian gamelan negeri Terengganu yang mempopularkan kembali tarian gamelan. Warisan Sari terletak di Kampung Tok Jembal, Kuala Nerus, Terengganu. Penggerak kepada Warisan Sari ialah Tun Ahmad Faisal Tun Abd Razak.

9.0

INDEKS

A

- Aksesori** 41, 78, 103, 110, 116, 118, 124
- Alat muzik** 13, 37, 73, 115, 123
- Anugerah** 6, 44, 54, 55, 63, 64, 75, 93, 94, 95, 112, 113, 117
- Asas** 30, 44, 45, 77, 81, 87, 89, 102, 111, 115, 116
- ASWARA** 15, 28, 45, 53, 54, 86, 95, 109, 116, 117
- Ayak-ayak** 31, 34, 38, 82, 84, 93, 110, 116, 117, 123

B

- Bakat** 5, 15
- Bayar** 54, 71, 91, 114, 116, 117, 125
- Bidang** 5, 9, 15, 17, 20, 24, 64, 70, 73, 92, 102, 105, 106, 115
- Budaya** 8, 9, 11, 12, 14, 15, 28, 58, 68, 69, 99, 102, 103, 114, 118, 123

C

- Cabaran** 12, 15, 64, 65, 87, 113, 116
- Covid-19** 12, 65, 100, 113

D

- Drama tari** 41, 42, 110, 111, 123

F

- Festival** 51, 57, 72, 99, 100, 115, 118

G

- Gambang** 13, 36, 37, 110, 123
- Gandik** 38, 110, 124
- Generasi** 8, 9, 11, 12, 73, 115
- Gerak gempa** 38, 39, 110, 124
- Gerakkan** 12, 64, 65, 70, 77, 78, 79, 80, 82, 111, 116, 117, 123, 124, 125
- Gendang** 36, 37, 110, 124
- Geliung** 31, 32, 36, 84, 110, 124
- Gong** 13, 36, 37, 41, 45, 100, 110, 118, 124, 125

H

Harapan 73, 115, 124

I

Idola 26, 109

Istana Kolam 5, 22, 23, 24, 43, 76, 105, 108, 115, 124

J

Jemputan 49, 90, 118

Jurulatih 5, 17, 27, 28, 46, 71, 83, 86, 89, 90, 108, 109, 111, 116, 125

K

Kejurulatihan 83, 116

Kelab 46, 47, 111, 112

Kenangan 55, 112

Kenong 36, 37, 79, 110, 124

Keromong 14, 36, 37, 110

Ketam Renjong 31, 32 84, 110, 124

Kriteria 44, 111

Kumpulan 13, 14, 27, 28, 43, 46, 47, 48, 49, 51, 70, 72, 91, 92, 111, 114, 117, 123, 125, 126

Kunang-Kunang Mabuk 30, 31, 32, 35, 81, 82, 110, 116, 124, 125

L

Lagu 8, 15, 35, 37, 44, 53, 80, 81, 82, 111, 121, 124

Lambang Sari 31, 32, 41, 75, 84, 110, 125

Lantai Lima 32, 110, 125

Latihan 22, 28, 29, 43, 44, 65, 68, 77, 83, 84, 86, 89, 92, 108, 113, 116, 117, 119

M

Melati 15, 84, 85, 86, 87, 109, 116

Menceburি 64, 70, 73

Minat 5, 6, 9, 14, 15, 23, 25, 29, 45, 50, 65, 69, 70, 71, 72, 73, 77, 100, 102, 103, 104, 105, 108, 109, 113, 114, 115, 118

Moden 8, 9, 45, 53, 112

Muzik 13, 14, 15, 36, 37, 45, 50, 52, 53, 54, 56, 64, 68, 69, 73, 74, 81, 91, 99, 100, 110, 114, 115, 116, 117, 118, 123

P

Pakaian 37, 39, 40, 41, 61, 63, 73, 78, 110, 115, 116, 118

Pelajar 11, 15, 21, 54, 55, 108, 109, 111, 116, 117, 118, 119

Pengajar 115, 116, 117

Penari 5, 17, 22, 28, 35, 39, 41, 42, 43, 44, 46, 49, 50, 51, 52, 54, 56, 64, 66, 67, 73, 75, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 91, 100, 104, 105, 108, 111, 113, 115, 116, 117, 118, 124, 125, 126

Pencapaian 54, 55, 112

Pandangan 11, 26, 103

Pendidikan 5, 20, 108

Pending 37, 38, 39, 110

Pengaruh 14, 23, 68, 114

Penglibatan 5, 108, 113

Pejabat pelancongan 20, 49, 65, 71, 77, 86, 103, 113, 114, 115, 118

Peralatan 13, 15, 36, 110

Perang garuda 41, 42, 111

Perang Manggung 31, 32, 84, 110, 125

Perasaan 63, 113, 118

Persatuan 46, 48, 70, 71, 111, 112

Persembahan 5, 9, 12, 25, 27, 28, 36, 41, 42, 48, 49, 50, 55, 56, 58, 60, 61, 62, 67, 69, 71, 72, 77, 88, 89, 90, 91, 97, 100, 101, 103, 104, 110, 111, 112, 113, 114, 117, 118, 123, 124, 126

Pesanan 13, 73, 115

Primadona 5, 22, 23, 24, 108, 109, 125

Promosi 57, 71, 114

Pusat 74, 115, 124, 126

S

Saron 13, 36, 37, 110, 125

Selendang 37, 38, 80, 110

Sejarah 9, 11, 17, 29, 73, 105, 109, 114, 115, 124

Semangat 6, 102, 103, 118

Seni kebudayaan 8, 9, 11, 12, 103, 118

Sumbangan 52, 103, 111, 112, 118

T

Tarian gamelan 5, 6, 8, 9, 12, 13, 14, 15, 17, 20, 22, 23, 24, 25, 26, 29, 30, 31, 35, 42, 43, 45, 51, 52, 53, 55, 64, 68, 71, 72, 73, 75, 76, 79, 83, 83, 87, 92, 93, 93, 100, 103, 104, 105, 106, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 123, 125, 126

Teknik 84, 88, 92, 117, 123

Timang Burung 34, 44, 80, 81, 84, 110, 126

Togok 33, 44, 81, 84, 110, 126,

Tokoh 5, 6, 15, 17, 33, 39, 55, 63, 92, 94, 108, 109, 111, 112, 113, 117, 121

Topeng 33, 110, 126

Tradisional 6, 8, 9, 12, 13, 53, 112

U

UKM 58

UMT 75, 100, 118

UniSZA 54, 78, 95, 96, 112, 116, 117

W

Warisan Sari 15, 45, 46, 48, 51, 68, 70, 71, 72, 73, 74, 98, 103, 112, 114, 115, 118, 126

Warisan seni 8, 15, 103, 118

10.0

BIBLIOGRAFI

(Zaharah Abd Hamid, personal communication, Mei 27, 2021)

Beg, M. A. (1981). *Fine arts in Islamic civilization*. Bangi.

Bernama. (2019, februari 25). *Seni tari gamelan kembali popular di Terengganu*. Retrieved from Sinar Harian:

<https://www.sinarharian.com.my/article/14797/EDISI/Terengganu/Seni-tari-gamelan-kembali-popular-di-Terengganu>

Bernama. (2020, ogos 1). *Cabaran Zaiton kemudi pentas Istana Budaya semasa COVID-19*.

Retrieved from astroawani: <https://www.astroawani.com/gaya-hidup/cabaran-zaiton-kemudi-pentas-istana-budaya-semasa-covid19-253568>

Budaya. (2021). *Alat muzik gamelan - Seni dan Budaya Malaysia*. Google.com.

<https://sites.google.com/site/senidanbudayamalaysia/alat-muzik-gamelan>

Cawangan RnD JKKN. (2020). Joget Gamelan Kunang Kunang Mabuk (Panggung Seni Tradisional 2019) [YouTube Video]. In *YouTube*.

<https://www.youtube.com/watch?v=OjB2KIkBYII>

Gangsapura. (2019). Lantai Lima [YouTube Video]. In *YouTube*.

<https://www.youtube.com/watch?v=CZfg6hPyIYU>

Hafizah Iszahanid. (2019, Februari 27). *Masyarakat dahulukan agenda etnik, bukan budaya kebangsaan*. Retrieved from BH Online:

<https://www.bharian.com.my/rencana/sastera/2019/02/535583/masyarakat-dahulukan-agenda-etnik-bukan-budaya-kebangsaan>

Hariezi. (2010). Tarian Gamelan - Perang Manggong [YouTube Video]. In *YouTube*.

<https://www.youtube.com/watch?v=AW2suaMiSKM>

Ibrahim, A. (n.d.). Retrieved from pengertiandefinisi:

<https://pengertiandefinisi.com/pengertian-seni-budaya/>

Jabatan Kebudayaan dan Kesenian Negara. (2017, Februari 21). *Pupuk nilai murni menerusi seni*. Retrieved from Laman web rasmi Jabatan Kebudayaan Dan Kesenian Negara:

<http://www.jkkn.gov.my/ms/pupuk-nilai-murni-menerusi-seni>

Kamarul Azmi Jasmi. (2012). Metodologi Pengumpulan Data dalam Penyelidikan Kualitatitif. *Kursus Penyelidikan Kualitatif Siri 1 2012, December 2018*.

http://eprints.utm.my/41091/1/KamarulAzmiJasmi2012_MetodologiPengumpulanDataPenyelidikanKualitatif.pdf

Kamus Besar Bahasa Indonesia. (2016). Retrieved April 15, 2021, from

<https://kbbi.kemdikbud.go.id/entri/seni>

Lin, S. H. (2020). Sejauhmanakah Sejarah Lisan penting dan diperlukan dalam penyelidikan dan penulisan sejarah ? AIL1005 : TEORI DAN KAEDAH SEJARAH SEJAUHMANAKAH SEJARAH LISAN (ORAL HISTORY) PENTING DAN DIPERLUKAN DALAM PENYELIDIKAN SEOW HAN LIN. July.

<https://doi.org/10.13140/RG.2.2.27531.31527>

- Mahani Ishak. (2019, November 22). *Seni budaya pemangkin keharmonian kaum*. Retrieved from BH Online: <https://www.bharian.com.my/wanita/keluarga/2019/11/631068/seni-budaya-pemangkin-keharmonian-kaum>
- Maria Uffa Zulkafeli. (2017, Oktober 3). *Semarakkan seni gamelan*. Retrieved from BH Online: <https://www.bharian.com.my/berita/pendidikan/2017/10/333020/semarakkkan-seni-gamelan>
- Muhammad Khairul Hafiz Noor Hissham, Mohd Anuar Ramli & Syed Mohd Jeffri Syed Jaafar. (2018). *Unsur Kearifan Tempatan dalam Fiqh Budaya dan Seni Melayu Islam dari Perspektif Hukum Islam*.
- Muhammad Fazli Taib Saearani & Agus Cahyono, A. (2016). The Inheritance of Malay Palace Dance in Malaysia and Yogyakarta Classical Dance in Indonesia. *Harmonia: Journal of Arts Research and Education*, 16(1), 75. <https://doi.org/10.15294/harmonia.v16i1.6145>
- Mohammad Haris Abd Azis. (2021, April 2). *Seni dan budaya tradisi perlu anjakan paradigma*. Retrieved from Tinta Minda: <https://www.bernama.com/bm/tintaminda/news.php?id=1947937>
- Mohd Anis Md Nor & Burridge, S. (2016). *Sharing identities celebrating dance in Malaysia*. New Delhi: Routledge India.
- Mohd Azam Sulong, Zaharul Lailiddin Saidon & Nor Shuradi Nor Hashim. (2013). Muzik Tradisi Tari Rakyat Perak: Suatu Pendekatan Etnomuzikologi. *Malaysian Music Journal*, 2(1), 72–105.
- Mohd Fadzil Razali, Badrul Redzuan Abu Hassan & Roslina Abdul Latif. (2016). Pemuliharaan warisan terpinggir: Menanggap peranan medium sinema. *Jurnal Komunikasi: Malaysian Journal of Communication*, 32(1), 651–668.
- Mohd Yuszaidy Mohd Yussof. (2018). Pemuliharaan warisan budaya melalui perundangan warisan dan agensi pelaksana di Malaysia. *Jurnal Melayu*, 17(2), 143–159.
- Nazri Ghani. (2012). *Analisa Muzik Tradisional Dan Klasik Barat*. Academia.edu. https://www.academia.edu/8289677/ANALISA_MUZIK_TRADISIONAL_DAN_KLASIK_BARA
- Nur Hidayat Iswara. (n.d.). *Dinamika Kesenian Gamelan pada Fungsi dan Pelestarian Kesenian Gamelan dalam Sanggar Budaya Singhasari di Kecamatan Singosari, Kabupaten Malang, Jawa Timur*. Noor Hidayat Iswara Abstrak Pendahuluan Kebudayaan adalah keseluruhan perilaku manusia dalam keh. <http://repository.unair.ac.id/id/eprint/69467>
- Nurmila Sari Djau, & Chiristianly Yeri Silaban. (n.d.). *Analisis musik iringan tari gamelan pada ritual adat bajadi di desa menyumbung kecamatan hulu sungai kabupaten ketapang*. 1–9.
- Nurul Farhana Low Abdullah & Mohamad Rashidi Pakri. (2015). *Retracing tradition for a sustainable future: The Malaysian experience*. Pulau Pinang, Malaysia: Penerbit Universiti Sains Malaysia.

- Nursafini Jafar & Rahmah Bujang. (2015). Creative Reinvention of Joget Gamelan in Malaysia. *International Journal of Cultural and Creative Industries*, 3(1), 32–39.
<http://www.ijCCI.net/index.php?option=module&lang=en&task=pageinfo&id=184&index=6>
- Pemeliharaannya, D. A. N. C. (2012). *Joget gamelan terengganu dari aspek penceritaan dan cabaran pemeliharaannya*.
- Pustaka, D. B. (2007). *Kamus dewan edisi keempat*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa & Pustaka.
- Ryan, F., Coughlan, M., & Cronin, P. (2009). Interviewing in qualitative research: The one-to-one interview. *International Journal of Therapy and Rehabilitation*, 16(6), 309–314. <https://doi.org/10.12968/ijtr.2009.16.6.42433>
- Sairul Zamri Misrani. (2021, april 20). *Cabaran, hala tuju seni budaya negara*. Retrieved from kosmo: <https://www.kosmo.com.my/2021/04/20/cabaran-hala-tuju-seni-budaya-negara/>
- Siti Roudhah Mohamad Saad, Radia Banu Jan Mohamad, Cik Ramlah Che Jaafar & Noor Azlinda Wan Jan. (2012). Jurnal PPM Vol. 6, 2012, 6, 63-76.
- Universiti Putra Malaysia. (n.d.). *Kesenian & Kebudayaan*. Retrieved from upm.edu.my: https://upm.edu.my/campus_life/kesenian_kebudayaan/kesenian_kebudayaan-8304?L=bm

11.0

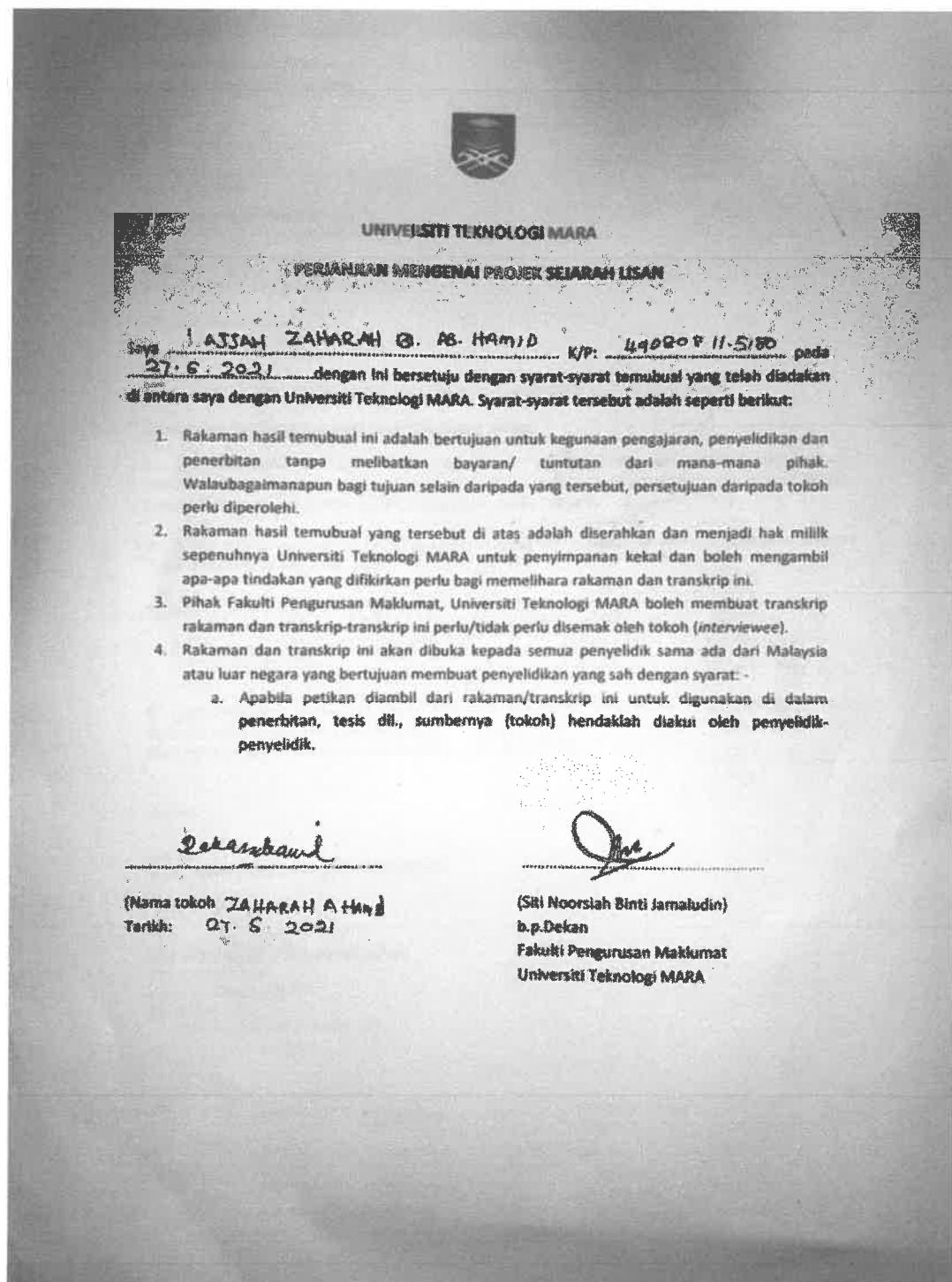
LAMPIRAN

11.1 Biografi Tokoh

Nama:	Hajah Zaharah Binti Abd Hamid
Nama saudara:	Kak Arah / Kak Roh
Tarikh Lahir:	8 Ogos 1949
Tempat Lahir:	Kuala Terengganu, Terengganu
Ibu:	Datin Ainun Binti Abdullah
Ayah:	Tok Muda Haji Abd Hamid Bin Haji Abd Rahman
Suami:	Dr. Abdul Wahab Bin Ngah
Alamat:	Lot PT 16601P, Kg. Teluk Ketapang, Jalan Ketapang 7/4, Seberang Takir 21300 Kuala Terengganu, Terengganu.
No. telefon	0139391211
Profesjon:	Jurulatih
Bidang:	Tarian Gamelan

11.2 Surat Perjanjian

11.3 Senarai soalan

SOALAN ORIENTASI

1. Boleh puan cerita sedikit tentang latar belakang diri puan seperti:
  - Nama
  - Umur
  - Tarikh lahir
  - Tempat lahir
  - Tempat tinggal semasa
2. Bolehkah kongsikan serba sedikit tentang latar belakang keluarga puan contohnya:
  - Nama ibu bapa puan
  - Bilangan adik beradik
  - Anak keberapa
3. Kedua ibu bapa puan berasal dari mana?
4. Jika tidak keberatan boleh puan menceritakan tentang perkahwinan puan seperti:
  - Usia perkahwinan
  - Nama suami
  - Pekerjaan suami
  - Bilangan anak
5. Adakah suami puan juga terlibat dalam bidang seni?

SOALAN UMUM

1. Boleh puan ceritakan latar belakang pendidikan puan?
  - Apakah tahap pendidikan tertinggi puan?
  - Adakah puan mengikuti kelas khusus di mana-mana institusi pendidikan untuk mempelajari tarian gamelan ini?
2. Adakah minat puan dalam tarian gamelan ini datang dari diri puan sendiri, pengaruh rakan atau pun ahli keluarga?
3. Apakah yang mendorong puan untuk betul-betul melibatkan diri dalam bidang ini?
4. Seperti yang sedia maklum, di Malaysia terdapat pelbagai jenis tarian,

mengapa puan memilih tarian gamelan ini?

5. Apakah kelebihan dan keunikan tarian gamelan ini dari sudut pandangan puan sendiri?
6. Siapakah idola puan dalam seni tarian gamelan ini?
7. Mengapa puan menganggap beliau sebagai idola?
8. Pernahkah puan berjumpa dengan idola puan?
9. Pernahkah puan membuat persembahan bersama idola puan itu?
10. Adakah anak-anak puan ada yang menceburi bidang tarian ini juga?
11. Adakah sekarang puan masih bergiat aktif atau terlibat dalam seni tarian gamelan ini lagi?

SOALAN KHUSUS

Penglibatan

1. Bagaimakah puan mula terlibat dalam tarian gamelan ini?
2. Berapa lamakah puan telah terlibat dalam bidang tarian gamelan ini?
3. Bagaimanakah penerimaan orang disekeliling puan sejak puan terlibat dalam tarian gamelan ini?

Sejarah

1. Tarian gamelan ini berasal daripada mana?
2. Bilakah ia mula bertapak di Terengganu?

Jenis-jenis tarian gamelan

1. Berapa jenis tarian gamelan yang ada?
2. Setiap jenis tarian gamelan itu, yang manakah kerap ditarikan?
3. Apakah yang dapat membezakan setiap jenis tarian tersebut?
4. Berapakah tempoh masa setiap tarian itu?

Peralatan

1. Apakah alatan muzik yang digunakan dalam persembahan tarian gamelan ini?
2. Berapakah jumlah keseluruhan alatan muzik yang digunakan?

3. Dari manakah alatan muzik itu boleh didapatkan?
4. Bagaimanakah rupa pakaian gamelan ini?
5. Adakah pakaian tarian gamelan ini berbeza mengikut jenis tariannya?
6. Dari manakah pakaian ini boleh didapatkan?
7. Apakah aksesori-aksesori yang dipakai oleh penari gamelan?
8. Adakah aksesori tersebut mempunyai maksud tersendiri?

Persembahan

1. Boleh puan menceritakan dengan lebih terperinci bagaimana tarian gamelan ini sebenarnya?
2. Berapakah jumlah penari yang perlu ada dalam satu persembahan tarian gamelan?
3. Bilakah masa yang sesuai untuk tarian gamelan ini dipersembahkan?
4. Adakah tarian gamelan ini dipersembahkan untuk majlis khusus sahaja?
5. Dari segi latihan, berapa lamakah masa untuk mahir dalam tarian gamelan?
6. Berapa kerapkah latihan yang perlu dilakukan?
7. Adakah gerakan setiap jenis tarian gamelan ini mempunyai muzik irungan yang berbeza?
8. Apakah setiap muzik irungan itu mempunyai maksud yang tertentu?
9. Adakah muzik irungan ini mempengaruhi tempoh masa persembahan tarian gamelan tersebut?

Kriteria pemain

1. Apakah kriteria yang perlu ada pada seorang penari gamelan itu?
2. Kebiasaanya kami melihat hanya penari perempuan yang mempersembahkan tarian ini, adakah lelaki juga boleh mencuburi seni tarian ini?
3. Pada pendapat puan, adakah tarian ini hanya sesuai untuk perempuan ataupun ia juga sesuai untuk lelaki?

Sumbangan

1. Adakah puan ada terlibat dalam apa-apa persatuan?
2. Apakah peranan puan dalam persatuan tersebut?
3. Berapa lamakah puan sudah terlibat dengan persatuan tersebut?

4. Apakah fungsi persatuan tersebut?
5. Pada pendapat puan, apakah sumbangan seni tarian gamelan ini kepada masyarakat?

Pencapaian

1. Apakah pencapaian yang pernah puan dapat?
2. Bagi puan, apakah pencapaian paling tinggi yang puan pernah dapat?
3. Apakah kenangan pahit manis yang puan pernah alami selama puan terlibat dalam bidang tarian gamelan ini?
4. Adakah puan pernah membuat persembahan di luar negara?
5. Kalau ada boleh ceritakan serba sedikit pengalaman puan dalam menjayakan persembahan tersebut?
6. Pada pendapat puan bagaimanakah penerimaan rakyat negara luar terhadap seni tarian gamelan ini?

Anugerah

1. Kami mendapati puan telah dianugerahkan sebagai tokoh gamelan, bilakah puan menerima anugerah itu?
2. Pihak manakah yang memberi anugerah tersebut?
3. Apakah perasaan puan ketika menerima anugerah tersebut?
4. Anugerah apa lagi yang puan pernah dapat?

Cabarani/ Isu semasa

1. Apakah cabaran terbesar yang puan pernah alami selama menceburni seni tarian gamelan ini?
2. Bagaimana puan mengatasi cabaran tersebut?
3. Pandemic Covid-19 telah menjelaskan banyak sektor antaranya sektor ekonomi dan ia memberi kesan yang mendalam. Adakah industri seni tarian gamelan ini juga turut terjejas?
4. Lalu bagaimanakah pihak industri dan puan sendiri mengatasi masalah tersebut?
5. Generasi muda kini mudah terpengaruh dengan budaya luar dan ia menyebabkan semakin dipinggirkan, apakah pendapat puan tentang perkara

tersebut?

Promosi

1. Seperti yang sedia maklum, kini tarian tradisional seperti tarian gamelan kurang mendapat sambutan terutama daripada generasi muda. Jadi pada pendapat puan bagaimana cara untuk menarik minat mereka?
2. Apakah kaedah untuk mempromosikan tarian gamelan ini?
3. Apakah perubahan yang perlu dilakukan bagi membuatkan tarian gamelan ini nampak lebih menarik?

Harapan

1. Apakah harapan puan dalam industri tarian gamelan ini untuk masa yang akan datang?
2. Apakah pesanan puan kepada generasi baru yang berminat untuk menceburi bidang tarina gamelan ini?

Kejurulatihan

1. Apakah keutamaan puan sebagai seorang jurulatih tarian gamelan?
2. Puan mengajar jenis tarian gamelan yang mana?
3. Puan melatih penari yang umur berapa?
4. Apakah cabaran puan dalam melatih penari ini?
5. Bagaimanakah puan mengendalikan disiplin para penari?
6. Semasa puan melatih para penari, mungkin ada di kalangan mereka rasa susah untuk menguasai tarian dan berputus asa. Apakah tindakan puan?
7. Semasa mengajar penari, adakah puan mengajar seorang diri atau dibantu jurulatih lain juga?
8. Semasa latihan, berapa orang jurulatih akan kendalikan latihan itu?
9. Untuk persembahan yang besar, berapa orang jurulatih akan terlibat semasa sesi latihan dan berapa lama masa yang diambil?
10. Kalau untuk persembahan yang kecil, bagaimana pula puan?
11. Bagaimanakah puan menentukan atau menilai tahap penguasaan penari yang puan latih?
12. Sepanjang puan menjadi jurulatih, ada ke pernah terjadi apa-apa kejadian

atau kemalangan semasa mengajar itu?

Jemputan persembahan

1. Kalau ada jemputan persembahan menari, berapakah bayaran yang dikenakan?
2. Bagaimana bayaran tersebut dikira, adakah ia mengikut jumlah tarian yang dipersembahkan, mengikut jam atau bagaimana?

Kenalan

1. Boleh puan beritahu kami mana-mana kenalan puan atau tokoh-tokoh lain yang terkenal dalam seni tarian gamelan ini?
2. Adakah mereka masih bergiat aktif dalam tarian gamelan ini?

Kemahiran

1. Apakah teknik gerakan yang susah untuk dilakukan?
2. Apakah yang membuatkan seseorang itu mahir dalam tarian gamelan dari aspek gerak tarinya?

Rancangan masa hadapan

1. Selepas ini, ada rancangan atau apa-apa aktiviti yang berkaitan gamelan akan diadakan?
2. Adakah puan masih berminat untuk mengajar tarian gamelan ini selepas ini?
3. Pernah tak terlintas dalam diri puan untuk berhenti dari bidang ini?
4. Apakah yang membuat puan terus bersemangat untuk terus berada dalam bidang tarian gamelan ini?

11.4 Diari Penyelidikan

TARIKH	MASA/LOKASI	TINDAKAN
28 Mac 2021 Ahad	0800 - 1000 Kolej Kediaman Si Manja Kini menerusi Google Meet	<ul style="list-style-type: none"> Kami telah diberi penerangan oleh Puan Siti Noorsiah Binti Jamaludin tentang Sejarah Lisan. Beliau memberi arahan untuk memilih tema kajian yang akan dijalankan. Membuat pemilihan rakan untuk melakukan tugas ini. Wadihah dan Zulaikha bersetuju untuk bersama-sama menyiapkan tugas ini. Kami diberi tiga pilihan tajuk besar berkaitan dengan kesenian antaranya seni kebudayaan, sejarah tempatan dan warisan seni. Kami memilih untuk membuat kajian sejarah lisan mengenai pembuatan bot tradisional.
29 Mac 2021 Ahad	1200 - 1300 Kolej Kediaman Si Manja Kini	<ul style="list-style-type: none"> Kami mula membuat pencarian tentang pembuatan bot tradisional. Menerusi kajian tersebut kami menjumpai beberapa orang tokoh berkaitan dengan pembuatan bot tradisional.
4 April 2021 Ahad	0800 - 1000 Kolej Kediaman Si Manja Kini menerusi Google Meet	<ul style="list-style-type: none"> Pensyarah bertanya tentang proses pemilihan tajuk dan tokoh untuk kajian sejarah lisan. Kami diberi tugas untuk membuat ‘Initial Background’ mengenai tokoh yang dipilih.

		<ul style="list-style-type: none"> Malangnya setelah menghantar tugas ‘Initial Background’ tersebut kami dapati tokoh yang kami pilih itu telah meninggal dunia beberapa tahun yang lalu.
11 April 2021 Ahad	0800 - 1000 BK3	<ul style="list-style-type: none"> Pensyarah menunjukkan contoh transkrip sejarah kajian lisan yang telah dibuat oleh pelajar semester lepas. Wadihah dan Zulaikha berbincang untuk menukar tajuk mengenai pembuatan bot tradisional kepada tarian gamelan.
16 April 2021 Jumaat	2130 Kolej Kediaman Si Manja Kini	<ul style="list-style-type: none"> Mencari tokoh yang terlibat dengan seni tarian gamelan. Kami menjumpai seorang tokoh tarian gamelan iaitu Puan Hajah Zaharah Binti Abd Hamid. Pencarian maklumat diteruskan untuk mendapatkan maklumat untuk menghubungi tokoh. Mencari maklumat melalui pelbagai platform. Kami menjumpai Facebook Sahabat Gamelan Terengganu (SAGA). Kami menjumpai gambar tokoh dalam ‘posting’ Facebook SAGA.
18 April 2021 Ahad	0800 - 1000 BK3	<ul style="list-style-type: none"> Kami menerima arahan daripada pensyarah untuk mula membuat kertas kerja dan soalan temubual mengenai tajuk yang dipilih oleh pelajar. Selepas tamat sesi pembelajaran, kami bertanyakan kepada pensyarah

		<p>mengenai tokoh pilihan kami adakah beliau menepati kriteria yang telah yang ditetapkan.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pensyarah meluluskan tokoh yang dipilih untuk membuat kajian sejarah lisan.
20 April 2021 Selasa	1400 Kolej Kediaman Si Manja Kini	<ul style="list-style-type: none"> • Kami menghantar email kepada Sahabat Gamelan Terengganu (SAGA) untuk mendapatkan nombor telefon tokoh. • Menunggu maklum balas dari pihak SAGA. <ul style="list-style-type: none"> • Kami tidak mendapat maklum balas email daripada SAGA. • Kami membuat keputusan untuk terus Whatsapp pihak SAGA untuk mendapatkan nombor telefon tokoh. • Pihak SAGA memberi respon yang positif dengan memberi nombor telefon tokoh tersebut. • Kami terus menghantar Whatsapp kepada tokoh untuk mendapatkan persetujuan beliau untuk kami jadikan beliau sebagai tokoh pilihan kajian sejarah lisan yang akan dijalankan. • Puan Hajah Zaharah bersetuju untuk menjadi tokoh temubual kami. • Kami menerangkan serba sedikit kepada tokoh apa yang akan dilakukan dan kami

		<p>membuat temu janji untuk menjalankan temubual bersama beliau.</p> <ul style="list-style-type: none"> Beliau tidak memberi kata putus tentang tarikh temubual yang akan dijalankan dan meminta kami hubungi beliau semula.
21 April 2021 Rabu	2030 Kolej Kediaman Si Manja Kini	<ul style="list-style-type: none"> Wadihah dan Zulaikha membahagikan tugas untuk membuat kertas kerja.
22 April 2021 Khamis	1500 Kolej Kediaman Si Manja Kini	<ul style="list-style-type: none"> Wadihah dan Zulaikha mula membuat kertas kerja.
24 April 2021 Sabtu	1600-1800 Kolej Kediaman Si Manja Kini	<ul style="list-style-type: none"> Kami bersama-sama membuat soalan temubual untuk ditanyakan kepada tokoh ketika sesi temubual yang akan dijalankan nanti.
	2300-0045 Kolej Kediaman Si Manja Kini	<ul style="list-style-type: none"> Kami menggabungkan kertas kerja yang telah disiapkan mengikut bahagian masing-masing.
25 April 2021 Ahad	0800 - 1000 BK3	<ul style="list-style-type: none"> Pensyarah bertanya kepada pelajar jika ada sebarang masalah atau sebarang persoalan mengenai kertas kerja.
28 April 2021 Rabu	1230-0120 Kolej Kediaman Si Manja Kini	<ul style="list-style-type: none"> Meminta alamat kediaman tokoh untuk pensyarah membuat surat kebenaran temubual.

2 Mei 2021 Ahad	0800 - 1000 DK1 1051-1120 Bilik Pensyarah	<ul style="list-style-type: none"> Pensyarah mengajar cara-cara menulis transkrip temubual. Wadihah dan Zulaikha meminta pensyarah untuk menyemak kertas kerja dan soalan temubual.
3 Mei 2021 Isnin	2100-0200 Kolej Kediaman Si Manja Kini	<ul style="list-style-type: none"> Membaiki kertas kerja dan soalan temubual mengikut apa yang diberitahu oleh pensyarah ketika sesi semakan kertas kerja sebelum ini.
4 Mei 2021 Selasa	2100-0000 Kolej Kediaman Si Manja Kini	<ul style="list-style-type: none"> Menggabungkan kembali kertas kerja bahagian masing-masing. Membuat semakan akhir terhadap kertas kerja dan soalan temubual.
5 Mei 2021 Rabu	1000 Kolej Kediaman Si Manja Kini	<ul style="list-style-type: none"> Menghantar kertas kerja dan soalan temubual melalui ‘UFuture’.
18 Mei 2021 Selasa	1315 Rumah Kediaman	<ul style="list-style-type: none"> Wadihah menghubungi tokoh untuk menetapkan tarikh untuk sesi temubual. Tokoh meminta kami untuk menghubungi beliau pada hari lain kerana beliau baru sahaja menerima vaksin Covid-19 suntikan pertama. Ekoran daripada itu, kami masih tidak dapat menetapkan tarikh untuk menjalankan sesi temubual kerana kesihatan beliau tidak mengizinkan.
23 Mei	1515	<ul style="list-style-type: none"> Wadihah menghubungi tokoh sekali lagi

2021 Ahad	Rumah Kediaman	<p>untuk menetapkan tarikh untuk sesi temubual.</p> <ul style="list-style-type: none"> Wadihah mencadangkan kepada tokoh untuk menjalankan sesi temubual pada 26/5/2021 dan tokoh bersetuju dengan cadangan tersebut. Waktu temubual masih belum ditetapkan dan tokoh meminta untuk menghubunginya semula.
25 Mei 2021 Selasa	1350 Rumah Kediaman	<ul style="list-style-type: none"> Wadihah menghantar pesanan ringkas melalui Whatsapp untuk menetapkan waktu temubual yang akan dijalankan. Tokoh memberitahu bahawa pada 26/5/2021 beliau ingin pergi menziarahi sahabatnya. Kami terpaksa menunda sesi temubual.
26 Mei 2021 Rabu	1500 Rumah Kediaman	<ul style="list-style-type: none"> Wadihah menghantar pesanan ringkas melalui Whatsapp untuk bertanya jika tokoh mempunyai waktu lapang pada 27/5/2021. Beliau memberitahu temubual tersebut boleh dijalankan pada waktu petang. Wadihah memberitahu kepada tokoh untuk menjalankan sesi temubual pada pukul tiga petang.
27 Mei 2021 Khamis	1500-1700 Kediaman Tokoh di Pangsapuri Ladang Tok Pelam Kuala Terengganu	<ul style="list-style-type: none"> Sesi temubual kajian sejarah lisan bersama tokoh tarian gamelan dijalankan. Sesi temubual dijalankan secara bersemuka dan melalui Google Meet. Zulaikha menemubual tokoh melalui

		<p>Google Meet beliau berada di negeri yang berbeza.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wadihah pula menjalankan sesi temubual secara bersemuka kerana lokasi rumahnya berdekatan dengan rumah tokoh.
6 Jun 2021 Ahad	<p>0800-1000 Rumah Kediaman Masing-Masing</p> <p>1500-1400 Rumah Kediaman Masing-Masing</p> <p>2030 Rumah Kediaman</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pensyarah memberitahu kepada pelajar bahawa tempoh temubual tersebut hendaklah tidak kurang daripada dua jam. • Bagi kumpulan yang tidak sesi temubualnya tidak mencukupi dua jam, mereka perlu menambah masa temubual. <ul style="list-style-type: none"> • Wadihah dan Zulaikha berbincang bagaimana cara untuk menambah masa temubual yang tidak mencukupi itu. • Kami bersetuju untuk menjalankan sesi temubual tersebut melalui panggilan video menerusi Whatsapp <ul style="list-style-type: none"> • Wadihah menghantar pesanan ringkas melalui Whatsapp kepada tokoh dan memberitahu masalah yang kami hadapi. • Tokoh bersetuju untuk membuat temubual sehingga mencukupi tempoh

		<p>masa yang ditetapkan.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wadihah mencadangkan untuk menjalankan sesi temubual tersebut pada 9/6/2021. • Tokoh memberitahu bahawa beliau akan menerima vaksin Covid-19 suntikan kedua pada 8/6/2021. • Tarikh temubual akan ditetapkan kemudian.
11 Jun 2021 Jumaat	1230 Rumah Kediaman	<ul style="list-style-type: none"> • Wadihah bertanya kepada tokoh jika beliau ada kelapangan pada 12/6/2021 untuk menjalankan sesi temubual. • Tokoh bersetuju dengan tarikh dan waktu yang ditetapkan untuk menjalankan sesi temubual.
12 Jun 2021 Sabtu	1500 Rumah Kediaman Masing-Masing	<ul style="list-style-type: none"> • Temubual kajian sejarah lisan dijalankan menerusi panggilan video melalui Whatsapp
15 Jun 2021 Selasa	1400-1600 Rumah Kediaman	<ul style="list-style-type: none"> • Zulaikha mula membuat transkrip temubual.
16 Jun 2021 Rabu	2125 Rumah Kediaman	<ul style="list-style-type: none"> • Tokoh menghantar gambar beliau bersama anugerah yang dimilikinya dan gambar-gambar berkaitan dengan tarian gamelan menerusi pesanan ringkas melalui Whatsapp.
17 Jun 2021 Khamis	2000-0100 Rumah Kediaman	<ul style="list-style-type: none"> • Wadihah mula membuat transkrip temubual.

20 Jun 2021 Ahad	0800-1000 Rumah Kediaman Masing Masing	<ul style="list-style-type: none"> Bertanya kepada pensyarah soalan-soalan berkaitan dengan cara-cara membuat transkrip temubual kajian sejarah lisan.
21 Jun 2021- 25 Jun 2021 Selasa - Jumaat	Rumah Kediaman Masing-Masing	<ul style="list-style-type: none"> Wadihah dan Zulaikha menyiapkan transkrip temubual kajian sejarah lisan mengikut bahagian masing-masing.
26 Jun 2021 Sabtu	2100-0200 Rumah Kediaman Masing-Masing	<ul style="list-style-type: none"> Menggabungkan transkrip temubual mengikut bahagian masing-masing. Membuat semakan akhir transkrip temubual kajian sejarah lisan.
27 Jun 2021 Ahad	1700 Rumah Kediaman Masing-Masing	<ul style="list-style-type: none"> Menghantar transkrip temubual kajian sejarah lisan menerusi UFuture. Menghantar rakaman video temubual kajian sejarah lisan menerusi UFuture. Menghantar rakaman suara temubual kajian sejarah lisan menerusi UFuture.

11.5 Gambar, sijil-sijil, dan bahan lain yang berkaitan

Gsmbsr 1:Tokoh memegang Anugerah Tokoh Gamelan Terengganu

Gambar 2:Tokoh memegang Anugerah Persona Temurun Warisan Sari

Gambar 3:Tokoh memegang Sijil Bunga Air Joget

Gambar 4: Tokoh ketiks muda

Gambar 5:Ketika membuat persembahan di Dewan Canselor Universiti Malaya 1971. Tokoh dua dari kanan

Gambar 6:Ketika membuat persembahan di Dewan Canselor Tun Abdul Razak Universiti Malaya 1970. Tokoh pertama dari kiri.

- Permaisuri Raja Kuripan dan isteri menteri dalam tarian Geling.

Gambar 7:Persembahan Tarian Gelingung

Gambar 8:Kumpulan penari gamelan generasi ke-3 ketika membuat persembahan di UniSZA

Gambar 9:Penari cilik di Warisan Sari

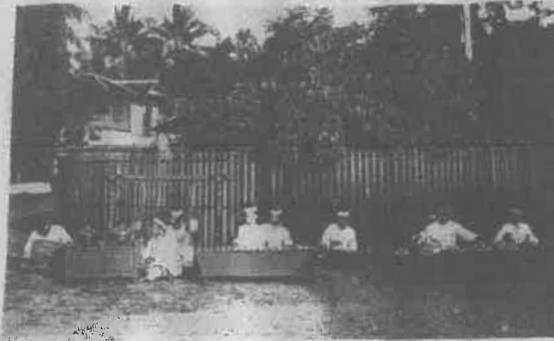
Gambar 10:Penari cilik di Warisan sari

Gambar 11:Artis Budaya SUKTRA

Gambar 12:Penari Gamelan Warisan Sari

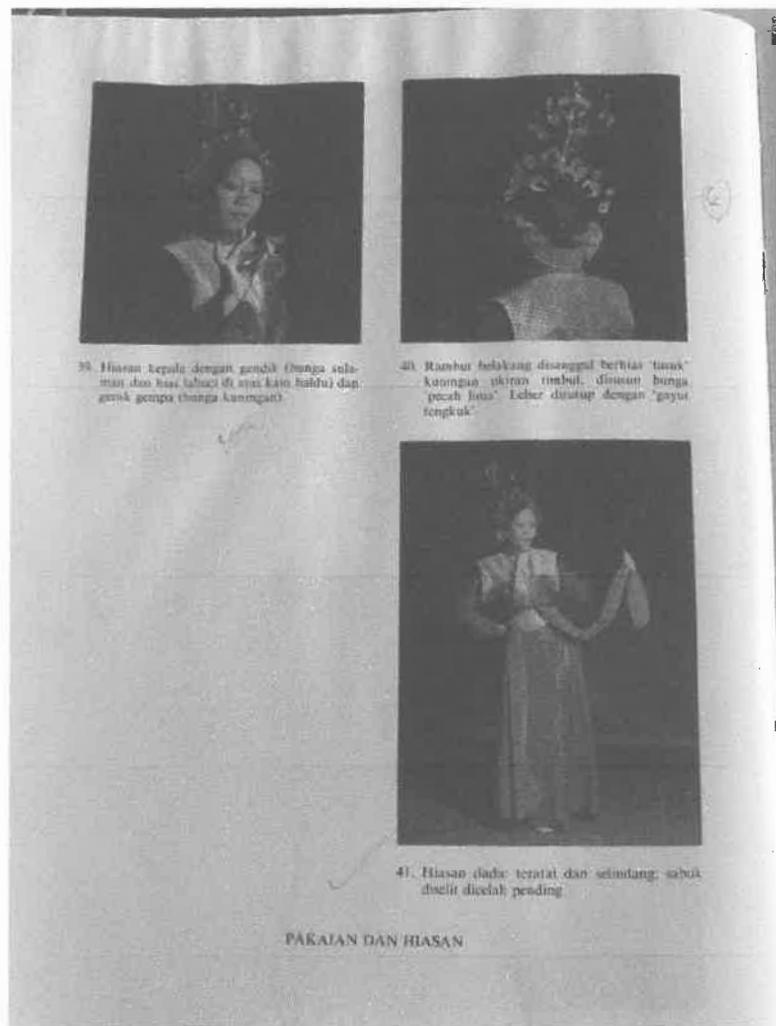

5. Tradisi Pembelajaran Gamelan Terengganu. Para pemain diberi latihan secara individu dari sejak kecil lagi. Jaber bin Abdullah bermusik Gambang dan Tengku Chik bin Othman bermusik keromong. Gambar diambil dalam awal tahun 1930an, masing-masing berusia 9-10 tahun. (Foto: Koleksi Puan Adnan Abdullah).

6. Tradisi Persembahan: sebuah tarian Gelung. Puan Adnan bt. Abdullah (Mak Nang) (kiri) sedang menyik menari. (Foto: Koleksi Puan Adnan Abdullah).

Gambar 13:Gambar daripada buku Lambang Sari

39. Hiasan kepala dengan gerik (bunga salam atau bunga labu) di atas kain batik) dan gerik gempak (bunga kamengkati)

40. Rambut belakang disanggul berhias 'tumuk' (korongan pikiran timbul), diatas bunga peach jins. Leher ditutup dengan 'goyuk tenguk'

PARAJAN DAN RIASAN

Gambar 14:Gambar daripada buku Lambang Sari

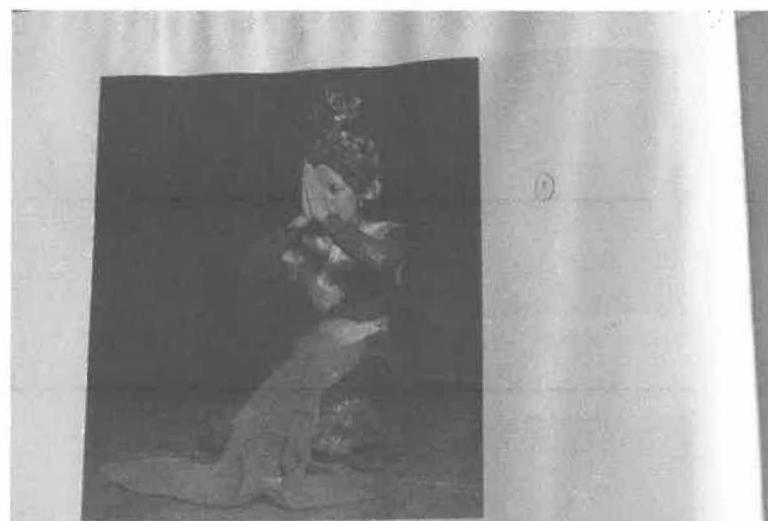

34. Memotik dan mengumpul bunga di ranau.

35. Mengail ikan.

Gambar 15: Gambar daripada buku Lambang Sari

30. 'Timpuh kacak' gerak awal memulakan tari

31. 'Timpuh kacak' melaruh

Gambar 16:Gambar daripada buku Lambang Sari